

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT
PHILOLOGY,
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY #3

Rotterdam
30.03.2018-31.03.2018

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(31.03.2018) - Warszawa, 2018. - 112 str.

ISBN: 978-83-66030-16-9

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©   Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-16-9

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

WSPÓŁORGANIZATORZY:

The East European Scientific Group (Azerbaijan, Belarus, Poland, Serbia, Ukraine),
Virtual Training Centre «Pedagog of the 21st Century»,
Global Management Journal.

**ТВОРЧИСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ МИТЦІВ В УМОВАХ ЕМІГРАЦІЇ ЯК
ВИЯВ УКРАЇНСЬКОСТІ (КІНЕЦЬ ХІХ – СЕРЕДИНА ХХ СТ.)**

Авер'янова Н. М. 6

**THE INTELLECTUAL HERITAGE OF UKRAINIAN DIASPORA IN THE
ANTI-COLONIAL DISCOURSE (BASED ON Y. MALANYUK'S WORK "TO
THE PROBLEM OF BOLSHEVISM")**

Grabovska I., Hrabovsky S. 11

PHENOMENON CREATIVE ACTIVITY IN THE MIDDLE AGES

Chumachenko H. 14

ДІЛОВИЙ ДРЕС-КОД УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Баньковська Ю.В., Сидорук Г.І. 16

**СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ АНГЛОМОВНИХ
ЖУРНАЛІВ**

Дубицька О. Б. 20

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІЖНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Коваленко О. В., Каліушка М. О. 25

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ

Салимова Г.Н., Стешина О.А., Тихонов В.Н. 28

**СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРУМУ ЯК
ОДНОГО ІЗ ЖАНРОВИХ ФОРМАТІВ WEB-КОМУНІКАЦІЇ**

Ванівська О.М., Малиновська О.Л., Преснер Р.Б. 31

СТРУКТУРА ЛСП «ХАРАКТЕР В. В. МАЯКОВСКОГО»

Куренкова Т.Н. 38

**ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПИСЬМОВОГО ТЕКСТУ: ПРОФЕСІЙНИЙ
ПОГЛЯД ТА МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ**

Кравченко Т.В., Огієнко В.П. 42

**ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ
В НЕСТАНДАРТНИХ ПРОФЕСІЙНИХ УМОВАХ**

Кравченко Т.В., Огієнко В.П. 44

**ДОКУМЕНТИ АДВОКАТСЬКОЇ ПРАКТИКИ
ЯК ЗРАЗОК КОМБІНОВАНОГО ДІЛОВОГО ТЕКСТУ**

Павловська Л. І. 50

СОВРЕМЕННЫЙ ИНОЯЗЫЧНЫЙ ТЕКСТ КАК ЭЛЕМЕНТ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Попова Л.И. 53

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У КРИТИЧНИХ РОЗВІДКАХ ІВАНА ДЗЮБИ

Го Юаньпен 56

МЕТАФОРИЗАЦІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

Колісник О. С., Сидорук Г.І 63

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕКСТІВ ПРИ НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Гурська Л.І. 67

МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІЛКУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Овчарова О. В. 74

«ПОЗИТИВНІ ПРИНЦИПИ ЖИТТЯ»: ХУДОЖНЯ ПАЛІТРА ВІОЛЕТТИ ДВОРЕЦЬКОЇ У ЦАРИНІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Атрошенко Г. І. 77

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ЛАКУНА ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

Петриця Л.І. 80

ДИСКУРС ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шабайкович Е. А., Поточняк О. П. 86

АРГУМЕНТАТИВНІ РИСИ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Доронкіна Н.Є. 91

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Верна О.О., Сидорук Г.І. 93

COMPUTER DISCOURSE: MAJOR FEATURES

Rhodon N. R. 98

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ В РАМКАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ

Максимчук В. С., Кутасевич Д. В. 102

ТВОРЧИСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ МИТЦІВ В УМОВАХ ЕМІГРАЦІЇ ЯК ВИЯВ УКРАЇНСЬКОСТІ (КІНЕЦЬ ХІХ – СЕРЕДИНА ХХ СТ.)

Авер'янова Н. М.

кандидат філософських наук,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ключові слова: Україна, українське мистецтво, національні традиції, українські художники, митці-емігранти.

Keywords: Ukraine, Ukrainian art, national traditions, Ukrainian artists, artists-emigrants.

В українській культурі яскравим і недостатньо вивченим явищем залишається творчість вітчизняних митців-емігрантів. У складних умовах на чужині вони зуміли не тільки зберегти свою національну ідентичність і національну свідомість, нести українськість, але й суттєво примножили мистецьку скарбницю України. Такі талановиті та визнані в світі художники з України як Олександр Архипенко, Марія Башкирцева, Святослав Гординський, Олександра Екстер, Софія Зарицька, Софія Левицька, Олекса Новаківський, Іван Похитонов та багато інших продемонстрували нову концепцію розвитку українського мистецтва, що включала в себе вирішення проблем співвідношення народних традицій і новаторства, зорієнтованого на засвоєння модерних здобутків тогочасного світового мистецтва.

Так, Іван Похитонов (1850 – 1923) більшу частину свого життя провів за межами Батьківщини, а його художня спадщина знаходиться у приватних ко-

лекціях багатьох країн світу. Перші серйозні роботи художника були створені саме в Україні, де він народився і виріс. Переймаючись проблемами розвитку вітчизняного мистецтва, Іван Похитонов як і більшість митців того часу звертався до побутового жанру. В картинах на українську тематику митець колоритно зображав традиції, звичаї та обряди українців. У подальшому, коли художник презентував свої твори в паризьких салонах і його ім'я набуло популярності, Іван Похитонов не втрачав зв'язків з Україною: надавав допомогу молодим митцям-землякам, які приїжджали до Франції – Петру Левченку, Миколі Кузнецову, Сергію Васильківському; сам часто відвідував Батьківщину, де писав картини, передаючи специфіку місцевої природи, особливості сприймання та переживання українців.

Багаточисельні мініатюри Похитонova написані в Україні, Білорусії та Кубані вважаються одними з кращих творів майстра. Не викликає запереч-

чень думка, що українська природа, побут і ментальність українців, серед яких виріс митець, завжди прямо чи опосередковано впливали на образний арсенал митця. На сьогодні твори Івана Похитонова цінують відомі музеї світу, колекціонери, приватні зібрання, а в Брюссельському інституті історії мистецтв ведеться дослідна робота щодо створення повного каталогу спадщини художника [2].

Творчість Софії Левицької (1874 – 1937) у багатьох аспектах вплинула на шлях розвитку європейського мистецтва початку ХХ ст. Емігрувавши до Франції вона стала членом комітету Осіннього салону в Парижі, що було значним досягненням для чужоземки. Свої полотна художниця виконувала у стилі тогочасних новаторських шукань французьких митців, але при цьому Левицька в умовах нових модерністських течій знайшла свій власний оригінальний стиль. «Французьким колегам Левицька відкрила невідомий їм світ народної картини та розписів, іграшки та різьблення по дереву. Цілком можливо, що саме завдяки її ентузіазму в близькому їй колі французьких художників народилось зацікавлення українським і російським народним мистецтвом» [4, с. 92]. В її полотнах синтезувалися ідеї примітивного мистецтва, елементи українського фольклору та колоритні образи народного українського мистецтва. Художні критики відзначали національний характер її творів: «Софія Левицька принесла зі своєї рідної української землі щире, трішки сумне по-

зію...» [4, с. 96]. Таким чином, Софія Левицька, використовуючи в контексті загальноєвропейських мистецьких шукань національні художні традиції, стверджувала існування та своєрідність української культури і мистецтва.

Здобувши визнання за кордоном, Софія Левицька підтримувала тісні стосунки з Україною. Як відомо, її старший брат – Модест Левицький активно підтримував ідею створення самостійної української держави, займав посаду головного санітарного лікаря залізниць України, а з 1919 р. став радником, потім головою української дипломатичної місії у Греції. Цього ж року Софія Левицька, висловлюючи свою громадянську позицію щодо політичних змін, які відбувалися на Батьківщині, створила дереворит «Визволення України», в якому відобразила палкі прагнення українців до свободи і незалежності. У наступні роки мисткиня співпрацювала з українськими художніми об'єднаннями, вона презентувала свої роботи на виставках української графіки в Берліні та Празі (1932 р.), на виставці сучасної графіки у Львові (1933 р.), стверджуючи самодостатність українського мистецтва. Персональні виставки художниці експонувалися в галереях міст Франції, Австрії, Америки, Англії, Польщі, репродукції полотен майстрині друкувалися у французьких журналах. Поль Валері, французький поет і філософ, зазначав: «Схиляю чоло перед винятковим талантом пані Соні Левицької» [5, с. 21]. Отже, Софія Левицька своєю

творчістю сприяла розвиткові вітчизняного мистецтва, вона зуміла зацікавити світ українською тематикою полотно і українськими художніми традиціями.

Олександр Архипенко (1887 – 1964) став у Парижі одним із основоположників кубізму в скульптурі. Разом із Софією Левицькою він презентував свої твори на Другій збірній виставці кубістів. Ці унікальні митці, що були тісно пов'язані з Києвом, привнесли у новітню мистецьку течію – кубізм – східну строкатість і барвистість, взяті з українського народного мистецтва – із вишивок, килимів, писанок, кераміки, з народної картини. «Я не брав з кубізму, а додав до нього... Ні Сезанн, ані кубісти не винайшли геометричне мистецтво; кубізм просто узагальнив цю концепцію й досяг її найчистішого і найсильнішого вияву через максимальне спрощення форм» [3, с. 59], – підкреслював Архипенко. Упродовж всього життя художник підтримував зв'язок із земляками та за будь-якої нагоди підкреслював, що він українського походження. Зарубіжні мистецькі кола так його і сприймали – українцем, хоча відомо, що в СРСР національна приналежність авторів ігнорувалась. У своїх лекціях, які Архипенко читав у власних школах і студіях Європи та Америки, митець обов'язково знайомив присутніх з творами українського мистецтва, що сприяло популяризації та викликало зацікавлення українським мистецтвом. Суттєво, що на Всесвітній виставці 1933 р. у Чикаго Олександр Архипенко демонстрував

свої роботи саме в українському павільйоні, цим самим він ще раз підкреслював свою українськість. Цього ж року художник встановив бюст Тараса Шевченка у парку американського міста Клівленд, а згодом там з'явилися його пам'ятники князю Володимиру та Івану Франку. Таким чином, не дивлячись на те, що Олександр Архипенко перебував в еміграції і був позбавлений прямих контактів з Батьківщиною, він сприяв входженню українського мистецтва у світовий художній простір.

Олекса Новаківський (1872 – 1935) органічно пов'язував українське образотворче мистецтво із загальним руслом розвитку європейського мистецтва. Перебуваючи в Польщі (13 р. жив у селі недалеко від Кракова) художник «...невтомно відстоював власну гідність і мистецьку незалежність, а також, з не меншим завзяттям, свою національну приналежність» [6, с. 19]. В останні роки свого проживання в Польщі Олекса Новаківський звернувся до історичної тематики, усвідомлюючи її патріотичне значення для українського суспільства. Майстер створив ідейного спрямування символічні картини «Пробудження», «Ярослав Мудрий», де намагався протиставити гідну велич історичних осіб України королям Польщі, портретну серію яких створив польський художник Ян Матейко.

З ім'ям Василя Кричевського (1872 – 1952) пов'язана ціла доба українського національного культурного розвитку. Він зреалізував себе у багатьох видах

мистецтва – в архітектурі, живописі, графіці, декоративно-прикладному мистецтві, театрі, кіно. Художник започаткував самобутню національну течію в мистецтві, оперту на глибоке професійне знання українського народного мистецтва. Кричевський оформлював науково-популярні праці Михайла Грушевського, організовував виставки українського народного мистецтва, а в роки революції брав активну участь у розбудові Української держави: створив великий і малий державні герби України, грошові знаки для Центральної Ради, велику й малу печатки, був серед засновників Української Академії мистецтв.

В еміграції Василь Кричевський продовжував працювати над розвитком національного стилю в українському мистецтві. Він активно переймався проблемами культурно-мистецького життя української діаспори, виконував ілюстрації та малюнки на українську тематику, а до конкурсу, оголошеного українською православною громадою в Канаді, створив проєкт церкви у Вінніпезі. Художник підготував до видання етнографічно-архітектурний альбом, який відображав національні особливості українських хат, що давало можливість зрозуміти й запам'ятати зразки українського мистецтва, проникнути в його символіку та національні особливості. Визнанням заслуг і таланту Кричевського стало його одноголосне обрання почесним дійсним членом Української вільної академії наук на з'їзді українських науковців-емігрантів в

Аугсбурзі (Німеччина). Полотна художника експонувалися на міжнародних виставках у Парижі, Нью-Йорку, Лос-Анджелесі та в ін. великих містах світу. До останніх днів свого життя Василь Кричевський залишався українським митцем і працював для розбудови національної культури [1].

Олександра Екстер (1882 – 1949) і революція у сценографії стоять поряд. З її київської майстерні декоративного мистецтва вийшли майбутні реформатори української, російської, європейської сценографії. У студії мисткині вивчали ритмічність українських орнаментів, народних мальовок, колорит лубків, відшукуючи в них принципи, які щойно відкрили Пікассо та Матісс; з усією серйозністю та відповідальністю вивчали дитячі малюнки. Перебуваючи в еміграції Олександра Екстер продовжувала розвивати і впроваджувати у життя набутки київської майстерні декоративного мистецтва.

Отже, вище зазначені художники в умовах еміграції зберегли свою українськість. Вони підтримували зв'язок з Батьківщиною через українське середовище, рідних, друзів, через вибір сюжетів на українську тематику, налагоджували контакти з земляками, бо лише національна культура, традиції, рідне слово дають силу й натхнення творити ефективно. Митці знали й цінували національні художні традиції, розуміли їх як вагому складову загальнолюдської спадщини та оригінально використовували у своїй творчості. Вітчизняні художники-емігранти не дивлячись на те, що перебували далеко

поза межами своєї Батьківщини, змогли суттєво збагатити творчий спадок і українського, і світового мистецтва.

Література:

1. Авер'янова Н. Василь Кричевський як представник української мистецької еліти // Українознавчий альманах. – 2013. – Вип. 14. – С. 122 – 125.
2. Авер'янова Н. М. Творчість Івана Похитонова у контексті культурно-мистецьких зв'язків України та Кубані // Кубань – Украина: вопросы историко-культурного взаимодействия. Выпуск 4. – Краснодар – Киев: «ЭДВИ», 2010. – 340 с. – С. 71 – 79.
3. Архипенко Олександр. «Всі ідеї є у Всесвіті» / Олександр Архипенко // Музейний провулок. – 2004. – № 1. – С. 58 – 61.
4. Асеева Н. Ю. Украинское искусство и европейские художественные центры. Конец XIX – начало XX века / Н. Ю. Асеева. – К.: Наукова думка, 1989. – 198 с.
5. Кульчицький Юрій. Софія Левицька / Софія Левицька (1874 – 1937). Sophie Lewitska. Мистецьке оформлення: Юрій Кульчицький. – Париж, 1989. – 73 с.
6. Овсійчук В. Ранній період творчості О. Новаківського // Українське мистецтво та архітектура кінця XIX – початку XX ст. – К., 2000. – 240 с.

THE INTELLECTUAL HERITAGE OF UKRAINIAN DIASPORA IN THE ANTI-COLONIAL DISCOURSE (BASED ON Y. MALANYUK'S WORK "TO THE PROBLEM OF BOLSHEVISM")

Iryna Grabovska

Candidate of Philosophy (PHD), Senior Researcher Taras Shevchenko National University of Kyiv

Hrabovsky Serhiy

Candidate of Philosophy (PHD), Senior Researcher, Institute of Philosophy, National Academy of Sciences of Ukraine;

Key words: Yevhen Malanyuk, Bolshevism, anti-colonial, neo-imperialism, post-colonial reality, revenge.

The issue of colonial / non-colonial status of Ukraine has an important not only theoretical but also practical significance. Indeed, from the most accurate "diagnosis" of a relatively recent past, the complex of measures necessary to overcome economic and political negatives depends on. Is it legitimate from the scientific point of view the definition of the Soviet period in the history of Ukraine as colonial? Is the definition of the current period of its history as a post-colonial one legitimate? It is logical to look for the answers to these questions with the use of the work of representatives of the intellectual stratum of the Ukrainian Diaspora of the twentieth century. They contain deep ideas and evidence base for defining the status of Ukraine. The book "To the Problem of Bolshevism" [4], which was published in New York in 1956, rightfully refers to such research. Its author was Y. Malanyuk (1897-1968), one of the most interesting and profound thinkers-emigrants, a poet and a professional military man.

The whole research areas in social and

human sciences in Ukraine during the Soviet era did not develop due to censorship and direct political repression. The only sphere in which they existed is Samizdat. At the same time, the intellectuals of the Ukrainian political Diaspora worked freely, and thanks to them, entire regions of Ukrainian studios were blocked. Anti-colonial (anti-imperial) discourse refers specifically to such areas.

The purpose of this article is to analyze the arguments of the famous Ukrainian thinker on the issue of imperialism as tsarist Russia and the "socialist empire" (Y. Malanyuk) of the USSR, justification of the colonial status of the USSR within the framework of the renewed Moscow Empire.

It is shown that this researcher put forward a number of interesting ideas about the essence of the phenomenon of Bolshevism. For example, the author of the brochure states that the October Revolution in Russia in 1917 was a Bolshevik coup. He believes that Bolshevism has become a mechanism and a form of renewal of the Russian Empire. The USSR became a "so-

cialist-communist” (Y. Malanyuk) empire. The Soviet totalitarianism, according to Malanyuk, was the most brutal in the world, and Bolshevism is a purely Russian phenomenon, organic for the psycho-historical character of the Russian people. Malanyuk emphasizes that the Moscow statehood was the result of interaction with the Mongolian horde, and the Soviet totalitarianism was based on the destroyed personality, and so on.

In this regard, Malanyuk agrees with the well-known Russian philosopher, Nikolai Berdyaev, whose book “Origins and the Meaning of Russian Communism” he highly appreciated. In particular, at the beginning of his book, Berdyaev writes: “Russian communism is difficult to understand because of its double character. On the one hand, it is a phenomenon of world and international, on the other hand – the phenomenon of Russian and national. It is especially important for Western people to understand the national roots of Russian communism, its determinism of Russian history. Knowledge of Marxism will not help this.” Malanyuk, like Berdyaev, considered it impossible to reduce Bolshevism as a phenomenon to Marxism: «As a historical phenomenon, it can not be organic, hence associated with a certain geographic area, with a certain population, with a certain historical type of person, with the history of a certain people, with the conditions of a certain cultural “climate”» [1, p. 7].

Modern Russian philosopher V. Kantor wrote about Bolshevism: “Marxism was mastered parasitically. With Marxism, the Bolsheviks tried to do everything

in steppe, as with the stolen neighbours’ ripened fruit, which they could not consume. Of course, the results of this assimilation of Western theory were monstrous, in essence, their Horde. The West is strong in personal development, and in the horde an independent personality is a phenomenon unthinkable. Therefore, everything that even reminded of personal identity was beaten out. Thinking of rushing to the West, they returned to Moscow Rus’” [2, p. 34].

On the international scene, Soviet imperialism manifested itself in the creation of the so-called “countries of the socialist camp,” about which Y. Malanyuk wrote in the book “To the Problem of Bolshevism” wrote: «As a result, after the Second World War, we have such cynical mass-media terminology as... “commune-Germans”, “commune-Czechs”... as if in those territories there is no ordinary imperialist occupation of Moscow...” [4, p. 6].

The modern era of Russia presents us with a new phenomenon: the synthesis of Bolshevism with tsarism, the republican in form of neototalitarianism with a monarchical vertical of power, a limited market with the omnipotence of industrial magnates close to the “throne”. Malanyuk in his studies foresaw the possibility of such an evolution of Russian Bolshevism.

The brief period of ostentatious liberalism in Russia ended with the onset of the 21st century. Classical imperialism resulted in new imperial revanchists’ ideology and practice, which are observed in modern Russia in the form of Putinism. The “hybrid war” that Russia is waging against Ukraine today may

well be considered a colonial war. More and more researchers emphasize the danger for Ukraine and the world, showing itself in the underestimation of threats from the neo-empire of the modern Kremlin. One of the latest analytical papers in this regard is the report of the group of experts “Bosnia on the Russian Chopping Block: The Potential for Violence and Steps to Prevent It,” which examines the Russian “hybrid expansion” in one of the most important regions of Europe. “For the past few years, Russia has rapidly expanded its security and economic activity in the Western Balkans” [5], – the authors of the report write and look at the concrete forms of this expansion that could “blow up” the fragile peace in the territory of the former Yugoslavia. The goal of the Kremlin’s empire is the same – dominance.

As the well-known Ukrainian political scientist I. Losev rightly points out, «it would be a mistake to assume that colonialism is only a historical phenomenon. It is, evolves and changes in our time, acting in the form of neo-colonialism, generating new variants of the domination of economic, informational, cultural, etc. But his

essence – inequality, exuberance, dictation – remains unchanged. And one should not think that the field of application of his efforts – only Africa, Asia and Latin America. In a sense, colonialism does not know the boundaries» [3, p. 22].

Literature:

1. Бердяев Н. Истоки и смысл русского коммунизма / Николай Бердяев. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.magister.msk.ru/library/philos/berdyayev/berdn015.htm>
2. Кантор В.К. Западничество как проблема «русского пути» / В.К. Кантор // Вопросы философии. – №4. – 1993. – С. 24 – 34.
3. Лосев І. Не заморські, але залежні. Чи є підстави вважати Україну колишньою російською колонією / Ігор Лосев // Український тиждень. – № 44 (520). – 3 – 9.11.2017. – С. 22 – 23.
4. Маланюк Є. До проблеми більшевизму / Євген Маланюк. – Н'ю Йорк: Організація Оборони Чотирьох Свобід України – Спілка Української Молоді Америки, 1956. – 83 с.
5. Exclusive: Another Ukraine? Russia Backs Separatist Politician's Military Buildup in Bosnia and Herzegovina, Research Shows. Be Cristina Maza // Retrieved from URL: <http://www.newsweek.com/another-war-bosnia-russia-backs-separatist-politicians-military-buildup-europe-846949>

PHENOMENON CREATIVE ACTIVITY IN THE MIDDLE AGES

Chumachenko Helen

Ph.D., Candidate of Cultural Studies

Kryvyi Rih college of National Aviation University (Ukraine)

In this article we describe the phenomenon of creativity in the Middle Ages. The subject of the phenomenon of creativity was interested many researchers, including A. Fl ier, Baudrillard Jean, Bellori Giovanni Pietro, E. Craig, Benedetto Croce, Mikhail Epstein.

The purpose of this paper is to investigate the phenomenon of creativity in the context of Middle Ages.

Key words: creativity, Middle Ages, influence, collective actions, person.

In a projection of concepts of apologists of Tertullian, Clement of Alexandria, Origen, Justin creativity acts as the form of internally spiritual condition. In a context socio-cultural developments of late Antiquity creativity as the form of an internal spiritual condition, displays such phenomena as a problem of crisis of a slaveholding formation, decline of antique economy, process of correlative connection and reconsideration on the basis of the Greek-Roman culture Egyptian, Persian, ancient the Jewish ideas and cultural-historical traditions. All these specified forms during the Hellenistic age displays features of transition from is sensual-material Space to absolute – personal monotheism (Christianity).

In the early medieval creativity is charitable activity, in creativity professional skill in the form of abilities and habits to write behind the standards recognised as samples-canons as educational practice of church is appreciated. In creative activity advantage of typification before an individualization, i.e. instead of penetration into a variety of the vital phenomena is

given, artists leave contrast terrestrial and heavenly. All most important elements of art creativity made some kind of religious hieroglyphs, and the artist not could full and use completely the imagination as the art theology was over all.

It is shown, that creativity acts as original spiritual discipline (Augustine) with the help of which presence of the divine maintenance is proved. Creativity is an ideal sample as mastering by this certain original discipline, assists because the artist subordinates a material with which he works to the form of the ideal sample (Lactations). Creativity is considered as the sensitive form of knowledge of this sample, as an effective remedy of joining to transcendental knowledge (Lactations). Knowledge loses a kind formally – logic designs and is perceived the same as also all another of what God the created world is made, in figurative allegorically – the symbolical sensually certain form (Augustine). To IV century creative activity is considered as the private form and develops within ceremonial practice. In due course creative activity

becomes the collective form (to it the beginning of building of churches in the form of specialised premises for the purpose of their collective visiting assists).

The finding is faster than itself external to the world, i.e. perception of space as subject. The unity of the person from the Universe appears in harmony penetrating them. Both over the person and the world space music which expresses harmony whole and its parts supervises. Music is a regulator of a state of mind of the person, a structural principle which provides integrity of the Universe through its careful work on the daily behaviour. But music submits to number. Both the person and the world are represented by means of identical geometrical figures which symbolise perfection of the Divine creation. So, the structural principle Christian Gnosis, becomes the form of creative activity, and extends on political life. The state also assimilated to an organism, and citizens – to its members (John Solterberijsky). The organic unity of a political body demanded interaction of all conditions which were by then. Contentions between them, from the point of view of thinkers of the Middle Ages threatened integrity of all world order. In the concept Guido from Arezzo ability to interpret the text is the integral quality of the intellectual of the middle Ages. Interpretation acts as the form of creative activity. If symbolical interpretation of the Writing remains mainly business of seminary students symbolism of church premises, their registration, all it has been directed on that to set all Christians in secrets of belief. In IX–X century there is a conceptually–methodological

substantiation of aforementioned forms on the basis of practical experience. Development of urban population with new, more rational style of thinking starts to change this traditional perception of the nature. Plan tendencies of complication of practical activities of the person, there is a process of more active and purposeful influence on environment which assists improvement of tools of work. Process secularization functions of creative activity, on the basis of communication of creativity with practical needs of a society (Anselm's concept, Abelard's concept) starts to occur. In XII – XIII century in connection with growth of needs of consumers' growth of city crafts is marked. From work to order handicraftsmen pass to work to the market. During this period specialisation of crafts starts to deepen, the technique is improved. On the foreground the guild culture starts to leave. The guild systematised experience of creative activity in this or that sphere of this activity. Creativity acts as the accumulation form of socio–cultural experience which displays occurrence of the private initiative, qualities which characterises the medieval master under conditions of a time of the late Middle Ages. All these specified forms in a context of the Middle Ages display features of transition from spiritual to a practical way of life. With gradual transition from the Middle Ages

Sources and literature:

1. Kenny A. An illustrated brief history of Western philosophy / A. Kenny – Blackwell Publishing, – 2006. – 404 p.
2. Krausz M. The idea of creativity (Philosophy of history and culture) / Michael Krausz. – Netherlands Brill, – 2009. – 348 p.

ДІЛОВИЙ ДРЕС-КОД УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Баньковська Ю.В., Сидорук Г.І.

Національний університет біоресурсів та природокористування України,
м. Київ

Робота усного перекладача передбачає особисту присутність на заходах різного рівня, що вимагає не тільки відмінного володіння мовою, а й дотриманням ділового етикету. Тому, при підборі одягу перекладач має керуватись насамперед тим, що одяг має бути відповідним ситуації і стриманим.

Уявіть, що протягом цілої доби ви спостерігали Холі (фестиваль кольорів), новий супергеройський кінофільм або музичний концерт. Після такого яскравого проведеного часу ви відчуєте втому очей. Все тому, що яскраві барви, спалахи та візерунки змушують наші очі напружуватись. А тепер поставте себе на місце клієнта, якому цілу добу доводиться спостерігати перекладача. Зухвала, яскрава, певною мірою фривольна манера одягатись для перекладача має місце в позаробочий час, в робочий час таке вбрання змушує очі клієнтів втомлюватись і привертає зайву увагу що є максимально неетичним, невідповідним ситуації та загалом неприйнятним. Саме тому, кожен перекладач повинен дотримуватись дрес-коду, як регламенту бізнес-етикету в одязі та візуального вираження поваги до своєї роботи, ділових партнерів і клієнтів.

Почнемо з переліку грубих помилок в дрес-коді перекладача: 1. Одяга-

ти м'яті, заношені, брудні та потерті речі, якими дорогими вони не були б. 2. Створювати образи для роботи згідно правил романтичного, спортивного, кежуал стилю та похідних від них. 3. Одягати неакуратні, погано пошиті, та ті предмети гардеробу, що погано сидять. 4. Вдаватись у крайності- створювати образ оверсайз або використовуючи облягаючі речі. 5. Обирати речі дуже яскравих кольорів (стосується абсолютно всіх речей). 6. Використовувати в образі речі з принтами\візерунками (як виключення строгі візерунки, такі як смужка або горошок), надписами, патчами\нашивками, блискучими композиціями (наприклад, із паеток), масивною в'язкою, великою кількістю об'ємних швів в речах. 7. Блискучі тканини, такі як поліестер, атлас, шовк і т.п. є візуально втомлюючими при яскравому світлі, особливо вдень. 8. Глибокі розрізи в платтях\спідницях та великі вирізи- однозначне «ні» для жінок. 8. Одягати багато біжутерії, особливо сяючої та дешево виглядаючої, вводити в образ багато аксесуарів, вибирати ремені з масивними пряжками, лицевий пірсинг (якщо наявний, його варто зняти). 9. Обирати речі, які показують тату (якщо вони вже наявні і їх неможливо замаскувати одягом, їх

потрібно маскувати за допомогою то-нальних засобів).

Одним з ключовим фактором в професійному перекладацькому дрес-коді є колір наряду. Як для чоловіків, так для жінок, це означає, що потрібно вдягати предмети одягу в приглушених\пастельних тонах, які контрастують з тоном шкіри. Перекладачі зі світлою шкірою носять чорні і темно-сині костюми або сорочки, в той час як люди з більш темним кольором шкіри повинні носити відтінки бежевого або кремового.

Важливими у дрес-коді також є деталі, що наповнюють образ акцентами, проте, не належать до предметів гардеробу. До прикладу, зачіска, макіяж у жінок, борода та вуса у чоловіків, манікюр, аксесуари.

Як жінки, так і чоловіки повинні мати охайну, вкладену зачіску та доглянуті, здорові нігті акуратної форми. Чоловіки також повинні слідкувати за своєю бородою та вусами, що мають бути акуратними та підстриженими. Жінки повинні дотримуватись в манікюрі та макіяжі неяскової нюдової гами. Також обох статей стосується те, що аксесуарів потрібно одягати мінімум, вони мають бути не дуже блискучими та повинні бути виготовлені з дорогоцінних або напівдорогоцінних металів. Жінкам слід обмежитися двома кільцями. Для чоловіків допустима лише обручка.

Перед тим як розглянути питання, які вузьконаправлені стильові напрями актуальні сьогодні в перекладацькому дрес-коді, варто окреслити мінімальний перелік речей для ділового

гардеробу, який не сковує людину у плані створення образів як і для щоденної роботи, так і для особливих випадків, що є ключовим, адже одним з головних правил ділового етикету є те, що не можна з'являтися на роботу два дні підряд в одних і тих же речах.

Мінімальний жіночий гардероб:

- Діловий костюм зі спідницею темного кольору.
- Брючний діловий костюм темного кольору.
- Біла блузка з щільної натуральної тканини.
- Блузка / топ неяскового кольору без принту або зі строгим принтом (неяскрава смужка).
- Коктейльне плаття без принту і яскравих деталей.
- Елегантне вечірнє плаття.
- Закрите взуття на стійкому каблуці з тихою набійкою.
- Панчохи / колготи.
- Елегантна, лаконічна шпилька\заколка для волосся (для власниць довгого волосся).
- Строга сумка формату не більше А4.
- Мінімальний чоловічий гардероб:
- Діловий костюм темного кольору.
- Біла сорочка з щільної натуральної тканини.
- Сорочка неяскового кольору без принту або зі строгим принтом (смужка).
- Краватка стриманого забарвлення.
- Чорні черевики з гладкої шкіри.
- Чорні високі шкарпетки.
- Папка для документів формату А4.

Проте, розглядати предмети гардеробу та аксесуари відірвано від стилю

є не зовсім коректним, адже саме стиль допомагає створити цілісний, гармонійний образ, що підкреслює імідж перекладача. На сьогоднішній день, існує маса гібридних стилів, що поєднують ознаки двох основних стилів, або навіть одного з основних стилів і підстилю, тому можливим є вибір стилю для кожного окремого випадку. Але *de facto* усі ситуації перекладацької практики можна розділити на групи, що вимагають приблизно одного ж того самого рівня строгості, стриманості та консерватизму від образу, отже для певної сукупності ситуацій можна застосувати один стиль одягу. Розглянемо, які ж стилі одягу є найбільш живаними в перекладацькій практиці.

Business best – стиль для виключно важливих ділових зустрічей. Переговори на рівні президентів, міністрів, топ-менеджерів великих компаній необхідно проводити в дорогому, добре сидячому костюмі. Ділова етика передбачає наявність у перекладача білої якісної сорочки, ідеально чистого закритого взуття з тихою набійкою. Обов'язковий галстук для чоловіків. Від інших аксесуарів і парфумів слід відмовитись. Волосся необхідно вкласти акуратно, жінкам потрібно зробити фіксовану зачіску.

Business Traditional – цей стиль передбачає простий діловий костюм для звичайних зустрічей та переговорів. В усіх випадках, якщо не рекомендується будь-який інший стиль в одязі, слід прийти на ділові офіційні переговори, орієнтуючись на *Втг*. Для жінок допустимо поєднання плаття і піджаку. Тут

можна дозволити собі менш строгу сорочку, непомітні аксесуари. Жінка може прикрасити себе шийною хустинкою, тонким ланцюжком з невеликим кулоном. Допустимо мати при собі жорсткий планшет для паперів або невелику сумку\папку для документів.

Formal attire – це строгий вечірній варіант, який передбачає відповідний гардероб: для жінок – вечірні сукні, для чоловіків фрак з метеликом. Мабуть, це найскладніший випадок, коли відповідного одягу може просто не виявитися у перекладача, або наявний вийшов з моди. В такому випадку оптимально буде скористатися прокатом одягу. При виборі аксесуарів слід дотримуватися правил «помірності» і «непомітності», але відповідати обстановці.

Semi-formal – цей стиль передбачає коктейльні або вечірні сукні для жінок (в залежності від того, в який час буде проходити захід) і смокінг для чоловіків. Якщо це корпоративний захід, фуршет або вечеря в дорогому ресторані, швидше за все доречний саме *Semi-formal*. Універсальним рішенням для жінок виявиться маленьке чорна / синя / сіра сукня довжиною до коліна, яку можна доповнити стриманими аксесуарами. Для чоловіків-перекладачів при відсутності смокінгу можливий діловий костюм, але в поєднанні з «парадною» сорочкою. *A5 (After Five)* – найдемократичніший з офіційних стилів. Якщо захід відбудеться після 5 вечора, то чоловіки можуть дозволити собі нестрогий костюм, краватка при цьому не обов'язкова. Жінкам надано

можливість прийти на захід в коктейльній сукні.

Підсумовуючи сказане, потрібно зазначити, що, по-перше, крім стилю, є ще загальноприйняті правила бізнес-етики, які підкажуть, які звички в діловому образі є ознакою хорошого тону, а деякі компанії взагалі надають уніформу своїм співробітникам. І, по-друге, потрібно пам'ятати, що «по одязі стрічають, а по розуму випроводжають», тому, окрім віртуозного зна-

ння мови, візуальне наповнення для перекладача є також дуже важливим.

Література

1. «Деловой этикет. Правила поведения, общения, дресс-кода / Елена Вос»: Эксмо; Москва; 2014- 190 с.
2. University of New Mexico: UNM DHHS Interpreter Handbook
3. «What Is the Proper Attire for an Interpreter?» by Ashley Adams-Mott
4. Дресс-код переводчика. Уместность и умеренность.- <http://www.nedra-translations.com/ru/article/dress-kod-perevodchika-umestnost-i-umerennost/>

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ АНГЛОМОВНИХ ЖУРНАЛІВ

Дубицька О. Б.

Старший викладач кафедри германських мов і перекладознавства,
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

У статті зроблено спробу проаналізувати заголовки статей в англомовних журналах та визначити їх стилістичні особливості, які зумовлюють їх виразність та експресивність, необхідні для того, щоб привернути увагу читача і викликати його інтерес до надрукованого матеріалу.

The article attempts to analyze headlines in English magazines and determine their stylistic characteristics that create vividness and expressive colouring necessary to draw the reader's attention and arouse his/her interest in the printed material.

Ключові слова: заголовки, газетний стиль, стилістичні особливості, фонетичні, лексичні та синтаксичні стилістичні засоби, експресивність

Keywords: headlines, newspaper style, stylistic peculiarities, phonetic, lexical and syntactical stylistic means

Вивчення диференційних ознак газетного стилю є одним з актуальних завдань опису мови з точки зору її стилістичних ознак. Необхідність дослідження мови газет і журналів як різновиду масової комунікації, який має свої відмінні риси, продиктована недостатнім вивченням лексико-фразеологічного складу, мовної побудови газет і журналів, специфіки газетних жанрів. У цьому полягає актуальність дослідження.

Специфічні особливості газетного стилю відображаються у заголовках статей, інформативних повідомлень, репортажів. Семантичні, структурні та стилістичні особливості заголовків газет і журналів є засобом характеристики публіцистичного стилю. **Предме-**

том дослідження даної статті є стилістичні особливості заголовків статей у журналах в англомовній пресі. Об'єктом дослідження є заголовки статей в англомовних журналах, а саме «Newsweek», «Time» та «National Geographic». Заголовок газети чи журналу повинен співвідносити в собі єдність форми і змісту, виражаючи ставлення автора до подій, що відбулися, підкреслити значення факту, який повідомляється, тобто активно впливати на читача і привертати його увагу. Заголовок, як зазначає Т.М. Максимова, являє собою складову, органічну частину газетного тексту і характеризується особливою функцією, а саме своєю комунікативною насиченістю з метою впливати на читача і привертати

його увагу до інформації, що пропонується. Функціональне призначення заголовків зумовлює їх мовні особливості. Тут найбільш яскраво проявляється принцип економії мовних засобів через вибір таких формально скорочених конструкцій, в яких структурне скорочення тісно пов'язане із смисловим злиттям компонентів. Цим досягається компресія інформації та її експресивний вплив на читача [1].

Мовні засоби різних функціональних стилів мають свої специфічні особливості. Невід'ємною особливістю газетного стилю, особливо в англійській та американській пресі, є експресивність, яка досягається вживанням емоційно-оцінюючих елементів. Саме експресивність, емоційність газетних і журнальних статей, і в першу чергу їх заголовків, привертає до них увагу читача, викликає їх зацікавленість та бажання уважно прочитати увесь текст.

Експресивність, як відомо, створюється з допомогою різноманітних стилістичних засобів, зокрема фонетичних, наприклад, алітерації та асонансу, лексичних, а саме метафор, метонімії, алюзії, контрасту, оксиморону. Широко застосовуються і синтаксичні стилістичні засоби, наприклад, повтор, паралелізм та інші елементи емоційного синтаксису [2].

Загальною характеристикою експресивних засобів, які використовуються у заголовках газет та журналів є дещо стерта образність, прагнення до кліше. Індивідуально-авторська метафоризація зустрічається рідко, оскільки образ, створений метафорою, за-

вжди містить певну інформаційну загадку [7], в той час як автори публіцистичних статей прагнуть подати матеріал коротко, зрозуміло, цікаво, так, щоб зайва загадковість не заважала читачу швидко сприймати текст. З тієї ж причини ідіоми, що вживаються в газетних і журнальних статтях, є ідіомами загальнолітературної мови, зрозумілими широкому загалу читачів, наприклад, *to ask for the moon, to tie the knot, dressed to kill*.

У даному дослідженні ми розглянули вживання фонетичних, лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів у заголовках вище названих американських журналів. Проаналізований матеріал дозволяє зробити висновок, що у заголовках журнальних статей широко вживаються такі фонетичні стилістичні засоби як алітерація (повтор однієї приголосної чи однакових сполучень приголосних), та асонанс (повтор однакових голосних), причому алітерація зустрічається частіше, ніж асонанс. Вживання алітерації та асонансу в заголовку робить його цікавішим для візуального та аудіо-сприймання.

Алітерація вжита в таких заголовках: *Clearing the Clusters* [N., Aug. 2, 1999], *Bigger, Better, Brighter* [N., Dec. 27, 1999], *Promising Prospects* [N., Jan. 3, 2000], *Sweet Swing* [T., Sept. 13, 1999], *Battle of the Bubbles* [N., Dec. 6, 1999], *Buying a Baby Boom* [T., Sept. 13, 1999], *Forgiving and forgetting* [N., Oct. 11, 1999], *Boris to Bill: Bull Out!* [N., Nov., 29, 1999], *The Mystery Man and the Missile* [T., Sept. 13, 1999], *A Check from China* [N., March 2, 1998], *Cold Calculation* [N.,

March 2, 1998], *Echoes of a Clan Killing* [N., May 29, 2000], *Rare Reunion* [N., May 19, 1997], *It's Just a Job* [N., May 19, 1997], *Winter Wonderland* [N., Feb. 7, 2000], *Transplanted Trouble* [N., July 16, 2001], *Why Are We Wired and Worried?* [N., July 16, 2001], *The Hope and the Hype* [T., May 18, 1998], *Will the Bug Bite?* [N., Dec. 6, 1999].

Асонанс спостерігаємо в наступних прикладах: *Cheers and Jeers*. [N., March 2, 1998], *Economic Expansion Ain't Eternal*. [N., Feb. 7, 2000].

У багатьох заголовках зустрічаємо комбінацію алітерації та асонансу, що робить їх ще виразнішими, наприклад, *Warrior's Reward* [N., Aug. 9, 1999], *Remarkable Recovery* [N., March 2, 1998], *Where Teenage Girls Go to Meet, Greet and Gossip* [N., May 29, 2000], *Double Trouble* [T., March 2, 1998].

Автори статей проаналізованих журналів інколи вдаються до римування, що досягається вживанням однакової комбінації приголосних та голосних в кінці двох слів у заголовку, перетворюючи їх у міні-вірш (римівку), наприклад, *They Are Madly for Bradley* [T., Sep. 13, 1999], *Putting Pedal to the Metal* [N., July 16, 2001].

Одним із основних лексично-стилістичних засобів, що використовуються для створення експресивності, є метафора, у чому переконуємося, порівнявши кількість прикладів із метафорою з кількістю прикладів з іншими засобами, наприклад, *Unearthing the Truth* [N., Apr. 24, 2000], *Muzzling the Press* [N., Apr. 24, 2000], *How to Ride the Wave* [N., Feb. 7, 2000], *The Honeymoon Is*

Over [N., Feb. 7, 2000], *Piecing Together a Painful Puzzle* [N., May 19, 1997], *Feed the Press* [N., Feb. 7, 2000], *Seeds of Carnage* [N., Aug. 2, 1999], *JFK's Final Journey* [N., Aug. 2, 1999], *The Money Trail* [N., Oct. 4, 1999], *Diving Dollar, Strong Yen* [N., Oct. 4, 1999], *Putting the World Back Together* [N., Oct. 4, 1999], *Tragic Echoes* [N., July 26, 1999], *Fields of Gold* [N., Dec 6, 1999], *The First Steps in a Delicate Dance* [N., Dec. 27, 1999 – Jan. 3, 2000], *From the Prison of the "isms"* [N., Dec. 27, 1999 – Jan. 3, 2000], *A Frozen Land of Crisis* [N., Dec. 27, 1999 – Jan. 3, 2000], *The Golden Handcuffs* [N., July 16, 2001], *Parking a Peace Process* [N., July 16, 2001], *Just a Tree Being Planted, or the Future Taking Root?* [N., Nov. 29, 1999], *Selling the Sun* [N., Aug. 9, 1999], *A Wash in the River of Rage* [T., Sept. 13, 1999], *Seeds of Destruction* [N., Aug. 2, 1999], *They Cannot Lock up Hearts* [N., Aug. 2, 1999].

Епітети, вжиті в заголовках газет, роблять їх яскравими та оригінальними, наприклад, *Cold Calculation* [N., March 2, 1998], *Remarkable Recovery* [N., March 2, 1998], *Blind Justice* [N., March 2, 1998], *A Solemn Family Farewell* [N., Aug. 2, 1999], *Making the Skies Smilier* [N., Dec. 6, 1999], *The High Cost of Cheap Peace* [N., May 22, 2000].

Метонімія вживається у багатьох заголовках, особливо з власними назвами, наприклад, *Why Sydney is Screaming* [N., Oct. 4, 1999], *Putin vs. the Chechens* [N., Oct. 11, 1999], *Eyes on the Eclipse* [N., Aug. 9, 1998], *Wall Street Goes to War* [T., March 2, 1998].

Вживання оксиморону робить заголовки надзвичайно експресивними,

інтригують читача, наприклад, *Ice That Is Hot* [T., Sept. 13, 1999], *Bitter-Sweet Revenge* [N., Nov. 29, 1999], *Plight of the Living Dead* [T., Sept. 13, 1999].

У певній кількості проаналізованих заголовків зустрічаємо антитезу, чи контраст, наприклад, *A Life or Death Gamble* [N., May 29, 2000], *Dreams and Nightmares* [N., March 2, 1998], *From Despair to Glory* [T., July 19, 1999], *Triumph or Tragedy* [T., July 26, 1999], *Moments to Choose Between Life and Death* [N., Dec. 6, 1999], *The Beginning of the End* [N., July 26, 1999], *From Grief to Joy* [N., Dec. 27, 1999 – Jan. 3, 2000], *When Friends Become Enemies* [N., May 19, 1997], *Masters and Amateurs* [T., July 20, 1998], *Private Lives, Public Matters* [N., May 22, 2000].

Як ми зазначали вище, багато авторів журнальних статей вдаються в заголовках до алюзії (посилання на загально відомі імена, назви літературних творів чи популярних пісень, прислів'я, приказки, крилаті вирази), причому у більшості випадків зустрічаємо авторські зміни, наприклад, *Money for Nothing* [N., Dec. 6, 1999], *To Join or Not to Join* [N., Dec. 6, 1999], *Divided We Stand* [N., Nov. 29, 1999], *Sampras's Feet of Clay* [N., May 19, 1997], *Janet Reno's Last Crusade* [N., Apr. 24, 2000], *Sofas and Sensibility* [N., Apr. 24, 2000], *Hunger in the Horn* [N., Apr. 24, 2000], *Defense Begins at Home* [N., May 29, 2000], *The Death of a Symbol* [N., Aug. 2, 1999], *Death of a Princess* [T., Feb. 16, 1998], *Of Human Bondage* [T., Feb. 16, 1998], *The Fight Must Go On* [N., Oct. 11, 1999], *Give 'Peace' a Chance* [N., Nov. 29,

1999], *The Importance of Being Ernestine* [T., Sept. 13, 1999], *An American Tragedy* [N., July 26, 1999], *Digitally Yours* [N., Dec. 6, 1999], *Some Like It Cool* [T., Feb. 16, 1998].

У ході дослідження ми виявили, що синтаксичні стилістичні засоби зустрічаються у заголовках журналів набагато рідше, ніж фонетичні чи лексичні. Паралельні конструкції разом із лексичним повтором вжиті у наступних прикладах: *To Join or Not to Join* [N., Nov. 29, 1999], *One Thug, One Vote* [N., Sept. 13, 1999], *New World, New Roles* [T., Feb. 16, 1998].

Таким чином, на основі стилістичного аналізу заголовків статей ряду номерів американських журналів «Newsweek» та «Time» можемо зробити висновок, що у заголовках журнальних статей широко вживаються фонетичні стилістичні засоби (алітерація та асонанс), лексичні стилістичні засоби (метафора, епітет, метонімія, антитеза, алюзія, оксиморон), і набагато рідше – синтаксичні стилістичні засоби (паралельні конструкції). Усі вище названі стилістичні засоби додають яскравості, виразності, експресивності заголовкам статей, чим, безперечно, привертають увагу читача і викликають його інтерес до надрукованого матеріалу.

Література:

1. Волгина Е.А. Структурно-коммуникативные особенности газетных заголовков в англ. прессе // Лингвистика языка прессы. Межвуз. сб. научных трудов. – 1988. – С. 47–54.

2. Дубовик О.К. Эмоционально-оценочные элементы в английском публицистическом тексте // Лингвистические исследования научной, художественной и публицистической литературы. – Кишинев, 1990. – С. 100–112.
3. Максимова Е.М. Особенности атрибутивных словосочетаний в заголовках англ. газет: Автореферат дис. канд. наук. // М., 1977.
4. Мальцева О.В. Звуковой повтор в тексте англоязычной коммерческой рекламы. // Вестник Ленинградского университета. Сер. 2, История, языкознание, литературоведение. – 1991. – Вып.4. – С. 101–106.
5. Томашевский Б.В. Стилистика. – 2-е изд., испр. и доп. – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1983. – 288 с.
6. Шевякова В.Е. Экспрессивный синтаксис англ. газетных текстов // Дидактико-педагогические основы обучения иностранным языкам научных работников. Л.: Наука, 1988. – С. 29–42.
7. Newsweek, 1997–2000.
8. Time, 1998–1999.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІЖНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Коваленко Ольга Вікторівна,

викладач кафедри німецької філології

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Каліушка Маргарита Олександрівна,

студентка 336 групи

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

***Анотація.** У статті розглядаються особливості лексики сучасної німецької молоді. Висвітлюються чинники, які впливають на її розвиток. Також проведений аналіз причин, які сприяли збагаченню мови в окремих ситуаціях мовлення.*

Ключові слова: мова, динаміка, неологізми, жаргонізми, лексикологія, соціолінгвістика, соціолект.

Key words: language, dynamics, neologisms, jargonisms, lexicology, sociolinguistics, sociolect.

Мова – це динамічна структура, яка змінюється разом із часом. Прослідковуються зміни у фонетиці, морфології, лексиці та синтаксисі. Молодіжна лексика завжди багата ідіомами, специфічно забарвленими лексичними одиницями, молоді люди, як правило, не вживають «зайвих» слів. Мова набуває більш практичного та стислого характеру.

Ця тема викликає інтерес у дослідників завдяки багатогранності досліджуваних аспектів. На думку О. Христенко, молодіжний сленг «...сам по собі є складною структурною організацією, що включає до свого складу ще декілька вужчих підсистем залежно від приналежності представників молоді до певної соціальної чи соціально-професійної групи має регіональні та гендерні відмінності у використанні» [5]. Також А.І. Домашнев, Н. Дітмар, А. Мейе, Ш.

Баллі, Е. Сепір, М. Н. Петерсон, В.В. Виноградов, Я. Андроутсопулос, Х. Хенне, Л. В. Олійник. зробили значний внесок у розкриття цього питання.

Метою запропонованої статті є висвітлення найбільш поширених проявів формування особливостей молодіжної лексики та визначення впливу соціальних аспектів. Існують два основні напрямки за якими визначають соціальну зумовленість мови. Одним з них є умови соціального розташування суспільства. Процес розвитку суспільства завжди супроводжується внутрішньою диференціацією мови [2, 14]. Молодь особливо схильна до створення нових лексичних одиниць. Наприклад, молодіжний рух 20 століття отримав назву «Wandervogel», що характеризує динаміку молодіжної лексики [8,375]. Новизна дослідження полягає у

визначенні тенденції розвитку німецької молодіжної лексики з погляду на теперішній стан в країні.

На сьогоднішній день існує три напрямки молодіжної мови, які беруть початок свого розвитку в Німеччині. Це Kanakisch, Verlan та Kiezdeutsch.

Раніше було актуальним активне вживання англіцизмів. Зараз, внаслідок впливу культури етнічної меншини, на перший план виходять запозичення з турецької мови. Виникають новоутворення: *Gibs auch ne Abkürzung. Gibs* замість граматично правильного *es gibt*.

Молодіжна німецька лексика також розрізняється на чоловічий та жіночий стиль спілкування, що знаходиться під впливом культурно та соціально обумовлених поглядів на якості, атрибути та норми поведінки обох статей – гендерних стереотипів. Соціолінгвісти також пов'язують диференціацію молодіжного сленгу з віковим критерієм. Молодість поділяється на три частини: ранній підлітковий вік (Präadoleszenz), підлітковий і ранній юнацький вік (Adoleszenz), пізній юнацький вік (Postadoleszenz).

Соціолекти, тобто набір лексем, якими розмовляє певна соціальна група в молодіжній сфері також досить динамічна. Соціолінгвістична ланка молодіжного лексику будуються завдяки мовленнєвому статусу та ситуації. Таким чином з'являються нові конотації: *Er ist kein linker Typ. – Він наш чувак. Er ist eine tote Hose. – Він справжнісінький зануда* [4]. *Kies, Knete, Kohle, Moos* – гроші; *Mumie, Erzeuger, Grufties, Alte, Kalkleisten* – предки. Або

слова на позначення дружнього звернення: *der Macker* – чувак; *der Alte* – чувак, брат, старий; *Braut* – вульгарне звернення до дівчини.

Найбільш продуктивним джерелом дослідження молодіжної лексики є інтернет. За матеріалом молоніжних німецьких веб-сайтів та блогів прослідковується велика кількість нових лексичних одиниць [7].

Увагу привертають слова для надання позитивної оцінки: *baumstark* – чудово; *dufte* – кльово; *fett* (жирний) – класно, прикольно; *krass* – круто; *ultrakrass* – чудово; *abgefahren* – кльово; *te, що гідно захоплення*.

Часте вживання таких слів, як *super* і *toll*, що означають виголошення свого захвату, сприяло на неодноразове перетворення цих слів на підсилюючі частини слів. Наприклад: *super: das Superalbum* (крутий альбом), *der Superclub* (крутезний клуб), *die Supermusik* (класна музика) usw.; *toll: die tolle Braut* (чудова наречена), *tolle Tipps* (круті поради), *ein toller Hut* (класний капелюх) usw.

Зараз в молодіжній лексиці мають місце фамільярні або грубі назви національностей: *der Ami* – американець; *der Iwan* – росіянин; [3];

Використання англіцизмів зостається популярним. Такого роду лексеми вже довгий час знаходять своє місце в молодіжному мовленні: *Look (neuer Look, die Looks von Marilyn Monroe, der Kreativ – Look, der Retro – Look, der Jet-Set-Look, glamouröse Look usw.); Party (z.B. der Partyparasit* – у значенні незваний гість; *die Partyschranke* – людина, яка ходить на вечірки з неохотою); *Star (Star-Model,*

Star-Frühstück, Star-Fotograf, Star-Visagistin usw.); cool («Cool!», coole Stil-Ikone, coole Ideen usw.)[9].

В молодіжній сфері також набули поширення слова, що пов'язані з соціальними мережами та електронними гаджетами: *simsen* – посилати текстові повідомлення по мобільному телефону; *die Facebook-schlampe* – користувач Фейсбука, який додає до списку друзів незнайомих, щоб збільшити їх кількість; *die Digitalsalami* – CD- або DVD-диски ; *Lappy*– лептоп. Незвичайне поєднання слів з утворенням нового молодіжного жаргонізму: *der Bildungsbunker* – школа. [1, 6].

Отже, розмовна молодіжна мова являє собою не тільки сукупність надбань минулих століть, але і є відображенням світової ситуації сьогодення. Лексика виконує функцію «зв'язку часів». Ми зустрічаємо нові запозичення, нові жаргонізми, які показують зміни в самопізнанні людини. Молодь, як найпродуктивніша ланка суспільства, дає можливість краще за все дослідити теперішні переживання нації. Для молодих людей важлива мовленнєва економія, простота в спілкуванні та самоідентифікація.

Надалі буде актуальним дослідження німецької молодіжної мови, беручи до уваги розширення міжнародних контактів, перегляд сучасних відеофільмів, прослуховування сучасних німецьких пісень. Зокрема, вивчення молодіжного сленгу допомагає краще уявити особливості та своєрідність національної картини світу, зрозуміти національно-специфічні особливості менталітету німецької молоді. Розу-

міння й знання молодіжних лексичних структур прискорює потрапляння до мовного осередку, підвищує рівень комунікаційних здібностей. Незнання молодіжних мовних особливостей може призвести до курйозних непорозумінь. В багатьох випадках змінюється основна думка та певна емоційна забарвленість, що стає причиною хибного враження про співрозмовника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасименко В. С. Фразеологічні одиниці зі значенням поведінки та рис характеру людини/В.С. Герасименко, Н.В. Гурова, Т.М. Кошечкіна //Німецька мова в школі. – 2013.-№9.-С.3-9
2. Олійник Л. В. Синонімія в німецькомовному молодіжному слензі: дис ... канд. філ. наук: 10.02.04 / Олійник Лідія Володимирівна.– Київ, 2016. – 228 с.
3. Пастух І. Німецький сленг: інтегративні особливості неологізмів сьогодення/ Пастух І./Мандрівець-2010.-№4.-С.76-80
4. Россихина М.Ю. Молодєжний жаргон в немецкой лексикографии XIX- начала XX века /М. Ю. Россихина// Филологическое науки-2010.-№5-6.- С.96-104.
5. Стишов О.А. Тенденції розвитку сучасної німецької мови// Мовознавство.-2002.-№2-3.-С.63-67.
6. Христенко О.С. Особливості мовної картини світу німецької молоді/ О.С. Христенко // Наука і сучасність: зб. наук. праць.-К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. -Т.60. -С. 246-255.
7. Androutsopoulos J. Deutsche Jugendsprache/ Jannis Androutsopoulos// Frankfurt a.M.: Peter Lang. – 1998.
8. Henne H. Jugendsprache und Jugendsprache / Helmut Henne. // Pädagogischer Verlag Schwann Düsseldorf. – 1981. – №1. – S. 554.
9. Schlobinski P. Jugendsprache / Peter Schlobinski. – Laverkusen: Westdeutsche Verlag, 1993. – 241 S.

УДК 811.111

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ

Салимова Г.Н.,

старший преподаватель
кафедры германских языков филологического факультета
Стерлитамакский филиал БашГУ
Россия, г. Стерлитамак

Штешина О.А.

Г. Стерлитамак, Российская Федерация
Студент 4 курса юридического факультета
Башкирский государственный университет

Тихонов В.Н.

Г. Стерлитамак, Российская Федерация
Студент 4 курса юридического факультета
Башкирский государственный университет

Ключевые слова: юридический текст, перевод, особенности юридического перевода, юридический язык, специфика перевода

Key words: legal text, translation, features of legal translation, legal language, specifics of translation

Юридический перевод представляет собой перевод текстов в области права. Он требует особых знаний для толкования юридических текстов и для соответствующей передачи на другой язык, поэтому прежде всего он изучается юристами и студентами юридических направлений. Существуют такие виды юридического перевода как перевод документов, законов и нормативно-правовых актов, перевод учредительных документов и патентов и многое другое. Изучение особенностей юридического перевода в первую очередь необходимо для правильной и грамотной передачи элементов текста с одного языка на другой, при этом не нарушая соответствий, которые уже сложились между правовыми система-

ми стран языка оригинала и перевода.

Основные проблемы, с которыми сталкиваются специалисты при переводе юридических текстов, как правило, связаны с трактовкой профессиональной юридической терминологии. Разъяснение юридических терминов и следующих за ними понятий и является трудностью для переводчика. Не могут решить трудность перевода и существующие двуязычные словари юридических терминов, поскольку для различных контекстов необходимо понимать какой именно вариант перевода выбрать в каждом конкретном случае. Данные проблемы можно преодолеть благодаря консультации или даже совместной работе со специалистом по праву, а также при помощи использо-

вания подлинных документов, в которой применяется необходимая терминология для определения термина и его сочетаемости.

По мнению Некрасовой Т.М., «юридическая терминология является одной из наиболее сложных и востребованных сфер, где необходимо научное осмысление теории и практики поиска межъязыковых соответствий» [2].

Особенность перевода юридических текстов складывается не только из юридизации текста, но и обуславливается типом и категорией переводимого текста [3, с.173]. Одна из главных задач юрислингвистики – определить жанровый состав речевых произведений юридической сферы. Внутри жанра юридического текста содержится несколько под жанров: законы, договоры, уставы, судебные решения, распоряжения, иски, экспертизы, учебная литература и т.д. У каждого вида текста есть свои особенности, которые должны отобразиться и сохраниться в переводе.

От типа юридического текста, его функции и адресата будут зависеть и основные характеристики его перевода. М.М. Мушнина отмечает, что такие качества перевода, как точность, понятность и хороший стиль, часто могут исключать друг друга. Так, например, «при переводе юридических дискуссий, предназначенных для ознакомления с определенными правовыми вопросами широкого круга читателей, понятность и стиль могут оказаться важнее точности передачи информации», а «при переводе приговора, который должен быть

приведен в исполнение в другой стране, точность является важнейшим требованием» [1, с. 29].

Да, перевод производить легче, если правовые системы и языки родственны, но тем не менее языковое родство не упростит задачу специалисту, если правовые системы в значительной степени отличаются друг от друга. Для того, чтобы у юридического текста сохранилось правовое содержание необходимо всегда переводить с оригинального языка и избегать перевода с переведенного текста.

Таким образом, юридический перевод является одним из наиболее сложных видов перевода. Это объясняется тем, что при переводе с иностранного языка на русский и наоборот навыков только переводчика не достаточно. Юридический перевод не может быть осуществлен качественно и корректно без специальных знаний в соответствующей области права, без знания особенностей конкретных правоотношений. Необходимо ориентироваться в действующем законодательстве, знать о специфике использования иностранной юридической терминологии и владеть специальной лексикой.

Использованные источники:

1. Мушнина М.М. О правовой лингвистике в Германии и Австрии // Юрислингвистика-5: Юридические аспекты языка и лингвистические аспекты права. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2004. С. 19-32.
2. Некрасова Т.П. Особенности перевода юридической терминологии с русского языка на английский язык. Дис. ... канд. филол. н. Москва, 2013.

3. Сологуб О.П. Исковое заявление: жанроведческий анализ // Юрислингвистика-7: Язык как феномен правовой коммуникации: межвуз. сб. науч. ст. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. С. 118-127.
4. Информация о себе: телефон: 89874914979; e-mail: steshina96@mail.ru

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРУМУ ЯК ОДНОГО ІЗ ЖАНРОВИХ ФОРМАТІВ WEB-КОМУНІКАЦІЇ

Ванівська О.М.

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри іноземних мов НЛТУ України

Малиновська О.Л.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов НЛТУ України

Преснер Р.Б.

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов НЛТУ України

Анотація. У статті розглянуто співвідношення термінів «жанр» і «формат», описано структуру форуму, як одного із багаточисленних жанрових форматів WEB-комунікації; подано домінуючі комунікативні інтенції окремих структурних елементів форуму.

Ключові слова: форум, жанр, формат, структурні види форумів, деревовидний форум, лінійний (класичний) форум, універсальний форум, відкритий форум, закритий форум, змішаний форум, пост, оріджин.

Keywords: forum, genre, format, structural types of forums, tree-like forum, linear (classical) forum, universal forum, open forum, closed forum, mixed forum, post, origin.

Проблема функціонально-стильової стратифікації є однією із основних проблем лінгвістичної стилістики. Кожний функціональний стиль має свою, закріплену за ним систему лінгвістичних та екстралінгвістичних ознак, які належать до тієї чи іншої комунікативної функціонально-стильової сфери, визначають своєрідність даного функціонального стилю та зумовлюються його системним характером [6, 10].

Виходячи із положення М.М. Бахтіна про те, що тон кожної епохи задають окремі жанри, К.В. Савицька висуває гіпотезу про те, що мовленнєві жанри Інтернету задають тон сучасній

епосі взагалі – не тільки у віртуальному світі, але й у реальному житті [7].

Однією із основних ознак сучасного суспільства є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. За останні роки вони набули глобального поширення і проникли в усі сфери нашого повсякденного життя. Поява різноманітних інтернет-жанрів спричинила розвиток численних форматів з тим чи іншим каналом подачі інформації, а також появу нових видів дискурсу в площині того чи іншого жанру і формату.

Калмиков О.А. зазначає, що поняття жанру в інтернет-журналістиці відрізняється від поняття жанру в тради-

ційній журналістиці. Ці відмінності пов'язані з гіпертекстовим характером інтернет-публікацій [2, 43]. Аналогічно можна стверджувати, що це стосується і лінгвістичних жанрів, які, у свою чергу, відрізняються від жанрів інтернет-лінгвістики. Насамперед ці відмінності пов'язані з гіпертекстовим характером інтернет-публікацій. Таким чином, під інтернет-жанром підрозумівають елемент метамови соціальних комунікацій, або сучасний код, за допомогою якого шифрується масова інформація ЗМІ і дешифрується аудиторією [2, 43].

Останнім часом в інтернет-лінгвістиці та інтернет-журналістиці ведеться дискусія стосовно понять «жанр» і «формат». Термін «жанр» увійшов в професійну лексику журналістів давно. Не вчора з'явився в ній і термін «формат». Сенс кожного з понять здавався інтуїтивно зрозумілим і до пори до часу не вимагав особливої уваги ні теоретиків журналістики, ні лінгвістів. І раптом виявилось, що в мовній практиці журналістської спільноти виникла проблемна ситуація: ці поняття стали виступати як конкуруючі. Слово «формат» різко розширило діапазон своїх значень і стало витісняти з професійного лексикону інші терміни, в тому числі і «жанр» [3].

Отже, виникає запитання, чи можна вважати ці терміни абсолютними синонімами? А, можливо, термін «формат» – просто віяння часу, дань моді? Щоб з'ясувати це, виникає необхідність розглянути якими саме факторами обумовлена жанрова диференціа-

ція обидвох термінів у лінгвостилістиці і журналістиці і з якими процесами вони пов'язані. У даному питанні ми повністю погоджуємось із думкою Лазутиної Г.В., яка підкреслює, що поняття «жанр» – це позначення певного виду того чи іншого роду творчості і продуктів цього виду. Кожен жанр володіє первинними ознаками, в яких проявляють себе об'єктивні чинники, що викликали його до життя. Поняття «формат» – так, як воно складається в даний період, – найчастіше позначає сукупність ознак будь-якого предмета комунікації, що виділяються для співставлення його з іншими предметами комунікації. Ці ознаки виступають в якості критеріїв, за якими визначається можливість пред'явлення даного твору аудиторії і найбільш сприятлива його подача. Так само, як площа, обсяг, форма предметів визначають їх місце у матеріальному світі, так і формат визначає місце інформаційних продуктів в процесі комунікації [4], тобто у віртуальному світі. Як бачимо, терміни «жанр» і «формат» не можна вважати термінами-дублетами, оскільки вони позначають різні за змістом поняття, окреслюють різні реалії та належать до різних лінгводслідницьких сфер: «жанр» – термін лінгвостилістики, «формат» – термін комунікативістики.

Форум належить до жанрових форматів віртуального дискурсу. Це окремий WEB-ресурс, місце у кіберпросторі, інтерактивна WEB-платформа зі своїм програмним забезпеченням, де збираються люди, яких об'єднують однакові інтереси, захоплення, смаки

та уподобання за певною тематикою спілкування або спільна мета та завдання – цільовий форум (напр., навчально-освітній). Серед численних форумів різноманітної тематики, які є сьогодні у Всесвітній мережі Інтернет, найбільш функціональними є: тематичні форуми, навчально-освітні та рольові. Форум, як окрема WEB-платформа, має велику кількість сторінок, які насичені текстовим, фото-, аудіо-, відеоматеріалом та великою кількістю гіперпосиланнями на тематичний медіаконтент. Форум пропонує великий набір категорій (розділів) для обговорення. Робота форуму полягає у створенні адміністрацією форуму (адміністратори, модератори), а також користувачами форуму різних тем в розділах з подальшим їх обговоренням. Найбільш поширена градація WEB-сторінки форуму: категорії (розділи) – теми – повідомлення. Зазвичай повідомлення містять у собі таку інформацію: автор, тема, контент теми, дата/час відправлення повідомлення користувачем форуму. Саме тема, повідомлення і відповіді до нього утворюють собою «гілку» («тему», «тред») форуму. Відхилення від теми обговорення часто заборонене правилами форуму і може каратися баном. За дотриманням правил на форумі стежать модератори і адміністратори. Учасники мають можливість редагувати свої повідомлення, якщо така опція передбачена адміністрацією форуму. Сама ж адміністрація форуму може також редагувати повідомлення учасників, переносити в іншу тематичну гілку окремі

теми у розділи, а також видаляти повідомлення в окремому розділі чи темі. Деякі адміністратори створюють на своїх форумах підфоруми, що відбувається шляхом додавання у налаштування форуму додаткових програмних скриптів. Внаслідок цього архітекtonіка форуму стає більш складною, а це призводить до того, що нові користувачі не дуже добре орієнтуються у загальній структурі форуму і їм здебільшого важко знайти ту чи іншу тему. Як показує досвід, не всі користувачі форуму вміють також користуватись опцією «пошук», особливо її розширеним варіантом.

За рівнем доступності до контенту форуму, розрізняють відкриті, закриті та змішані форуми. На форумі може застосовуватися чітке розмежування доступу його учасників до окремих розділів і тем, яке налаштовується в адміністративній панелі форуму. Так, на одних форумах читання і створення нових тем та повідомлень доступні усім без винятку користувачам Інтернету (такі користувачі мають статус «гість форуму»). Такі форуми називають відкритими. На інших необхідна реєстрація з попереднім її підтвердженням на електронну пошту. Якщо контент форуму закритий для користувачів Інтернету, такий форум називають закритим. Застосовується і змішаний варіант форуму – коли окремі теми можуть бути доступні усім гостям форуму, а інші – лише зареєстрованим користувачам. Можна зустріти варіант, коли контент деяких категорій форуму загальнодоступний для всіх

користувачів форуму, а окремих категорій – лише для вузького кола його учасників. Доступ до цих категорій форуму здійснюється за паролем, який надається адміністрацією форуму. Це також різновид змішаного виду форуму. Є форуми, які повністю закриті для користувачів Інтернету. Це, як правило, цільові, вузькоспеціалізовані форуми, які створюються для конкретної Інтернет-аудиторії. Сюди належать форуми окремих організацій, фірм, загальноосвітніх шкіл (чи окремого класу) та навчально-освітні форуми ВНЗ.

До структурних видів форуму належать: деревовидні, лінійні (класичні) та універсальні.

Деревовидні форуми – це форуми, повідомлення яких утворюють чітку ієрархію, тобто можна вести дискусію конкретно при посиланні відповіді (повідомлення). Користувач завжди вказує, кому він відповідає, а всі повідомлення в середині теми утворюють, таким чином, ієрархію.

Повідомлення в лінійних форумах являють собою стрічки окремо взятої конкретної теми. Для того, щоб зрозуміти, хто кому відповідає використовуються спеціальні опції виділення цитати повідомлення, звертання до автора повідомлення (опція виділення нікнейму). Тут немає ієрархії повідомлень-відповідей.

Універсальні форуми поєднують у собі функціональні можливості деревовидних та лінійних форумів.

Слід зазначити, що більшу перевагу віддають лінійним форумам і саме їх вважають класичним видом фору-

мів. До панелі навігації будь-якого виду форуму належать: форум (головна сторінка форуму), учасники (список усіх користувачів форуму із датою їх реєстрації на форумі), правила форуму, пошук (система пошуку конкретних тем, які обговорюються чи обговорювались на форумі), профіль користувача форуму, адміністративна панель (дана опція передбачена лише для адміністрації, для усіх інших користувачів форуму ця опція є невидимою), меню користувача, нові повідомлення на форумі, активні теми, теми без відповідей; повідомлення користувача, завантажені на форум файли користувача (зберігаються на сервері досить довго за умови їх періодичного перегляду), підписка користувача на окремі теми форуму, опція усіх прочитаних тем на форумі, категорії (розділи) форуму, теми форуму. В кожній темі знаходяться: профіль і аватар користувачів, які брали участь в обговоренні даної теми, повідомлення користувачів, підпис користувача (оріджин).

Пост – окремо взяте повідомлення (публікація) на форумі. Перше повідомлення в темі часто називають сабжем. Кожне повідомлення має своє смислове наповнення, автора (нікнейм автора, дату і час відправлення).

Як правило, пост з'являється разом із профілем користувача. У профілі знаходяться всі необхідні дані про користувача, його нікнейм, аватар, дата реєстрації на форумі, кількість постів на форумі, назва країни проживання, IP-адреса. Тут відображається і репутація користувача на форумі, кількість днів, місяців, років,

проведених на форумі, статус on-line/off-line. Як правило, у пості знаходиться і підпис користувача, який називають орджин (якщо учасник форуму його попередньо собі встановив у налаштуваннях свого профілю).

Орджин, як і аватар – один із способів самопрезентації віртуально мовленнєвої особистості, який створюється нею власноручно, зберігається в налаштуваннях форуму і автоматично прикріплюється до всіх повідомлень користувача. Його репрезентативні функції наступні: вираження життєвих принципів, цілей і установок окремого користувача форуму, розкриття його душевного стану в той чи інший період його життя; відображення певних рис характеру орджина, його способу життя, естетичних смаків та уподобань, також: улюблені цитати, афоризми, прислів'я, приказки тощо. Нерідко шляхом вибору того чи іншого орджину чи аватару відбувається позиціонування його власником свого "Я" у площині власного світосприйняття. У таких випадках орджин може мати епатажний характер з яскраво вираженим емоційно-оцінним забарвленням як меліоративної, так і пейоративної оцінки. Це створює відповідні психологічні умови для ситуації спілкування, які провокують особливий тип комунікативної поведінки. Іноді буває так, що в процесі Інтернет-спілкування людина займається конструюванням своєї віртуальної особистості і нерідко поводить так, як би не повела б себе в реальному житті [5, 49]. Такою стильовою рисою вірту-

альної комунікації є т.зв. карнавалізація, що задає характер мовної поведінці співрозмовників. Мовна особистість комуніканта розглядається через поняття «мовна маска», під якою ми розуміємо мовний прийом, що використовується для створення особливого ігрового імпровізаційного стилю спілкування з віртуальними співрозмовниками. Як стверджує Асмус Н.Г., карнавалізація віртуальної комунікації найбільш рельєфно представлена двома компонентами: віртуальним полілогом та нікнеймом. Мовні засоби карнавалізації знаходять свою реалізацію у графіці і орфографії, в текстових характеристиках та відображенні на лексико-семантичному і синтаксичному рівнях [1]. Однак, наш досвід показує, що карнавалізація на форумі може бути представлена не лише полілогом і нікнеймом, але й монологом, діалогом і аватаром. Використання користувачем форуму різних моментів карнавалізації викликане в першу чергу його особистими прагматичними інтенціями – отримати втіху від комунікації, тобто задовільнити свій комунікативний гедонізм.

До комунікативних інтенцій повідомлень користувачів форуму належать: флуд – беззмістовні повідомлення на форумі, які не містять у собі семантичного навантаження; флейм – неаргументовані емоційно-забарвлені повідомлення, які переходять у суперечку (часто з переходом на особистості учасників форуму). Головне правило флейму – суперечка заради суперечки. Оффтоп – повідомлення, які не стосу-

ються теми чи предмету дискусії. Тролінг – провокаційні або образливі для окремих учасників форуму повідомлення з метою викликати флейм на форумі. Значно рідше – оверквотінг (повідомлення, які містять у собі велику кількість цитат). Спілкування у форматі форуму взагалі являє собою взаємодію в рамках конкретного мережевого соціуму.

Останнім часом, зі стрімким поширенням в мережі Інтернет численних соцмереж, серед яких особливою популярністю користуються Facebook та Instagram, зацікавленість користувачів Інтернету до форумів дещо зменшилась. У такий спосіб, тематичні форуми зазнають значної конкуренції з боку соцмереж. Такий стан речей, на нашу думку, пояснюється широким спектром моливостей соцмереж. Так, напр., для користувача соцмережі є можливість не лише спілкуватись, але й стати учасником окремої тематичної групи (груп), виходячи із своїх інтересів, естетичних смаків та уподобань. Однак, разом з тим, будь-яка соцмережа у жодному випадку не може замінити собою WEB-сторінку форуму. Форум має більше можливостей для подачі текстового і мультимедійного контенту, як Інтернет-контенту, так і свого власного. Форум має опцію цитування, яка є дуже корисною, зручною та значно полегшує увесь процес віртуальної комунікації. Адміністратор форуму може встановити за вибором користувачів свої графічні засоби комунікації (смайли, емотикони, емограми), чого не може запропонувати

жодна соцмережа, у якій передбачено лише набір стандартних засобів графічних символів. Невербальні засоби комунікації відповідно до тематики форуму, а також за вибором користувачів форуму, урізноманітнюють спілкування на форумі та роблять його більш цікавим, насиченим, змістовним, а іноді і потішним. Структура форуму дозволяє у будь-який момент легко повернутися до теми, з часу обговорення якої пройшло багато років. У соцмережі знайти матеріал, який колись обговорювався, значно важче, оскільки весь контент соцмережі – це суцільний інформаційний потік. Особливість форуму – це лише тематичне спілкування. Особливість соцмереж полягає не лише у тематичному спілкуванні, але й у спілкуванні з друзями, родичами, однокласниками, співрозмовниками, коло інтересів у яких різне. Можливо, цим і пояснюється сьогоднішня більша популярність до соцмереж, ніж до форумів – адже ж родичі і друзі користувачів соцмереж постійно знаходяться у їх полі зору. Для користувачів соцмереж є можливість не лише у тематичному спілкуванні, але й постійно підтримувати зв'язок зі своїми друзями.

Висновки. Терміни «жанр» і «формат» у сучасній інтернет-лінгвістиці слід розглядати як різні, зовсім не конкуруючі між собою поняття, оскільки вони різняться за своїм змістовим наповненням і позначають різні реалії.

Форум, як різновид жанрових форматів віртуального дискурсу, це – окремий WEB-ресурс (WEB-сторінка), міс-

це в кіберпросторі, інтерактивна WEB-платформа зі своїм програмним забезпеченням, де збираються люди, яких об'єднують однакові інтереси, захоплення, смаки та уподобання за певною тематикою спілкування. До структурних видів форуму належать: деревовидні, лінійні (класичні), змішані та універсальні. За способом викладу контенту, розрізняють відкриті форуми, закриті та змішані. Структурні елементи окремо взятої тематичної гілки форуму характеризуються своїми домінуючими комунікативними інтенціями і здебільшого виконують номінативно-дефінітивну, інформаційно-довідкову та інформаційно-аналітичну функції. Для оффтопу, як правило, характерні фатична, експресивна та естетична функції. Нерідко користувачі форуму є схильними до карнавалізації своєї комунікативної діяльності на форумі, кінцевою метою якої є – комунікативний гедонізм.

Незважаючи на те, що форум, як WEB-сторінка, за останні роки дещо втратив свою популярність серед користувачів Інтернету, однак, його потенційні інформаційно-комунікаційні можливості, як Інтернет-майданчика, залишаються потужними, особливо щодо механізму здійснення комунікації та викладу медіаконтенту.

Перспектива подальших досліджень. У перспективі подальшого дослідження даної проблематики ми вбачаємо дослідження архітектоніко-композиційної структури WEB-сторінки форуму на горизонтальному та вертикальному рівнях, проведення

лінгвостилістичного аналізу засобів комунікації відповідно до їх домінуючих комунікативних інтенцій та додаткових мікроінтенцій.

Література

1. Асмус Н.Г. Лингвистические особенности виртуального коммуникативного пространства: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://che-loveknauka.com/v/131115/a/?#?page=11/> (Дата обращения:15.03.2018).
2. Калмыков А.А. Проблема жанрового различия веб-публикаций / А.А. Калмыков // Журналист. Социальные коммуникации. №2 М., Изд. Дом «Журналист», 2011. – С. 43-49.
3. Лазутина Г.В. Жанр и формат в терминологии современной журналистики: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: goo.gl/K1NWqN/ (Дата обращения 15.03.2018).
4. Лазутина Г.В. Терминологическая дискуссия как экспертиза профессионального сознания и путь к конвенции. Межкафедральный семинар: Динамика жанров и форматов: [Электронный ресурс] // Электронный научный журнал «Медиаскоп». – Режим доступа: <https://clck.ru/CyTWWV> (Дата обращения: 15.03.2018).
5. Литневская Е.И. Психолингвистические особенности Интернета и некоторые языковые особенности чата как исконного сетевого жанра / Е.И. Литневская, А.П. Бакланова // Вестник МГУ. Серия 9. Филология. 2005. – № 6. – С. 46-61.
6. Малиновська О.Л. Лінгвостилістичні та структурні особливості газетного тексту німецької театральної рецензі: Дис. ... канд.філол.наук. Львів, 1994. – 205 с.
7. Савицкая К.В. ВЕБ-коммуникация: Проблема классификации жанров: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=20290956/> (Дата обращения: 15.03.2018).

СТРУКТУРА ЛСП «ХАРАКТЕР В. В. МАЯКОВСКОГО»

Куренкова Т.Н.Кандидат филологических наук, Сибирский государственный университет науки и технологий им. академика М.Ф. Решетнёва

Ключевые слова / keywords: Маяковский / Mayakovsky, характер / character, лексико-семантическое поле / lexical-semantic field, подполе / subfield, микрополе / microfield

Лексика прямо или косвенно отражает действительность... Структура словарного состава рассматривается в двух аспектах: системные отношения между лексическими единицами и стратификация словарного состава. [1, 6].

Современные лингвисты все активнее используют подход с точки зрения лексико-семантического поля при изучении лексики, так как ЛСП открывает исследователям широкие горизонты в изучении и структурировании самой крупной подсистемы языка, которая с трудом поддается классификации и систематизации [2, 118].

ЛСП имеет важнейшие структурные свойства: взаимосвязанность элементов, их упорядоченность и иерархичность. Кроме того, существует ряд свойств, которые выделяют ЛСП среди различных лингвистических систем: «отсутствие четких границ, континуальность, незамкнутость и, следовательно, взаимодействие с другими полями, способность членов поля притягивать к себе другие элементы или быть притянутыми элементами других групп (так называемая аттракция), наличие лакун, асимметричность построения,

автономность, самостоятельность в лексико-семантической системе, специфичность в разных языках» [3, 176].

За основу нашего исследования была взята глава из книги «Маяковский без глянца», которая содержит воспоминаний очевидцев о характере В. В. Маяковского. На основе анализа лексического материала этих воспоминаний, мы составили ЛСП «Характер В. В. Маяковского». [4, 9].

В ЛСП «Характер В. В. Маяковского» выделено 2 больших микрополя «Мужской взгляд на характер В. В. Маяковского» и «Женский взгляд на характер В. В. Маяковского» [6, 44].

ЛСП «Характер В. В. Маяковского» в целом, которое состоит из 3354 лексических единиц до исключения «воды» и 1667 лексем после и охватывает мнение 26 современников, 16 мужчин и 10 женщин [6, 47].

Микрополе «Мужской взгляд на характер В. В. Маяковского», в целом оно состоит из 1898 лексических единиц, после исключения слов, мало относящихся к теме непосредственно, содержит 952 лексем. Микрополе «Мужской взгляд на характер В. В. Маяков-

ского» распадается на ряд подполей: «Взгляд В. Г. Шершеневича», «Взгляд В. В. Каменского», «Взгляд Н. К. Чуковского», «Взгляд В. А. Мануйлова», «Взгляд К. Л. Зелинского», «Взгляд Гуго Гупперта», «Взгляд Л. А. Кассиля», «Взгляд Н. Н. Асеева», «Взгляд Ю. К. Олеси», «Взгляд И. В. Грузинова», «Взгляд Л. И. Жевержеева», «Взгляд О. М. Брика», «Взгляд В. П. Катаева», «Взгляд С. Д. Спасского», «Взгляд Н. С. Тихонова», «Взгляд Л. В. Никулина» [6, 45].

Общий объем высказываний женщин-очевидцев о характере В. В. Маяковского составляет 1456 лексических единиц, после исключения слов, не характеризующих характер поэта непосредственно, осталось для анализа 715 лексических единиц. Микрополе «Женский взгляд на характер В. В. Маяковского» распадается на ряд подполей: «Взгляд Л. Ю. Брик на характер В. В. Маяковского», остальные подполя мы обозначим сокращенно «Взгляд Риты Райт», «Взгляд Лилы Герреро», «Взгляд Эльзы Триоле», «Взгляд Н. А. Брюхоненко», «Взгляд Т. А. Яковлевой», «Взгляд Е. А. Лавинской», «Взгляд Л. С. Татарийской», «Взгляд В. В. Полонской», «Взгляд Г. Д. Катаян». [5, 25].

Самые большие подполя по объему изначальных лексических единиц в воспоминаниях мужчин – это подполя: «Взгляд Л. А. Кассиля» (286 ЛЕ), «Взгляд В. П. Катаева» (251 ЛЕ), «Взгляд О. М. Брика» (234 ЛЕ). В подполе «Взгляд В. Г. Шершеневича» можно выделить следующие микрополя «Маска», «Легенда о сильном человеке» [7, 39], «Эмоция» [7, 42], «Азарт» [7, 55]. Под-

поле «Взгляд В. В. Каменского» содержит всего одно микрополе «Два Маяковских: Володя-сын, Володя-бунтарь» [7, 40]. Подполе «Взгляд Н. К. Чуковского» распадается на микрополя «Робость», «Насмешливость», «Чутье на всякую пошлость» [7, 40], «Маяковский и дети» [7, 46].

Подполе «Взгляд В. А. Мануйлова» содержит ряд микрополей «Лирическое и сатирическое начало» [7, 40], «Сила, мужество», «Нежность, ласка», «Детскость» [7, 45-46], «Ранимость», «Сдержанность» [7, 52], «Организованность, пунктуальность», «Требовательность» [7, 53]. Подполе «Взгляд К. Л. Зелинского» распадается на микрополя: «Джентельмен-задира» [7, 40], «Сдержанность и «Рыдания», «Эмоциональный диапазон» [7, 49]. Подполе «Взгляд Гуго Гупперта» содержит 2 микрополя «Цельность и чистота», «Искренность и доверие» [7, 41].

Подполе «Взгляд Л. А. Кассиля» состоит из следующих микрополей «Во власти чувств», «Проблемы с сознательно-волевым контролем», «Необузданность», «Сильное половое влечение», «Нетерпеливость», «Азартность», [7, 42]. «Впечатлительность», «Чувствительность к похвале» [7, 48], «Ранимость» [7, 53]. Подполе «Взгляд Н. Н. Асеева» содержит микрополя «Естественность в обращении», «Напористость и самоуверенность» [7, 41], «Преданность друзьям» [7, 45], «Нестеснительность» [7, 48], «Контраст внешнего и внутреннего» [7, 52].

В подполе «Взгляд Ю. К. Олеси» можно выделить два микрополя

«Нежность к единомышленникам», «Свирепость к противникам» [7, 45]. Подполе «Взгляд И. В. Грузинова» распадается на микрополя «Любовь к людям», «Помощь неимущим старикам и старухам» [7, 46]. Подполе «Взгляд Л. И. Жевержеева» содержит ряд микрополей «Здоровый оптимизм», «Чуткость к чужой грусти, хандре», «Тактичность», «Способность развеселить», «Глубокий знаток человеческой души» [7, 47]. Подполе «Взгляд О. М. Брика» распадается на микрополя: «Понимание любви В. В. Маяковским», «Необходимость всеобщей любви признания» [7, 51-52].

Подполе «Взгляд В. П. Катаева» содержит 2 микрополя «Шуточный дебош – «наведение порядка на столе» », [7, 54-55], «Южанин, человек из другой страны» [7, 57]. Подполе «Взгляд С. Д. Спасского» состоит из двух микрополей «Движение, веселая жизненная сила» и «Верность себе» [7, 55]. Подполе «Взгляд Н. С. Тихонова» содержит 2 микрополя «Великий странник» и «Любитель города» [7, 56]. В подполе «Взгляд Л. В. Никулина» можно выделить следующие микрополя «Огромная энергия», «Азарт и темперамент» [7, 56] [6,46-47].

Самые большие подполя по объему изначальных лексических единиц в воспоминаниях женщин – это подполя: «Взгляд Эльзы Триоле» (366 ЛЕ), «Взгляд Л. Ю. Брик» (355 ЛЕ), «Взгляд В. В. Полонской» (265 ЛЕ), «Взгляд Н. А. Брюхоненко» (208 Л.Е). «Взгляд Л. Ю. Брик на характер В. В. Маяковского» состоит из следующих микропо-

лей: «Задиристость», «Напористость», «Самоуверенность», «Нестеснительность», «Способность к наскоку, штурму», «Неспособность к «позиционной войне»», «Непосредственность, примитивность», «Превалирование эмоционально-эффективных сторон личности над сознательно-волевыми», «Импульсивность», «Богатое воображение, фантазия», «Мнительность», «Отсутствие условностей, «культуры»», «Гротеск и гиперболизм в действиях и поступках», «Неспособность входить в гармоничный, тесный, цельный контакт с людьми», «Театрализация, «ломание» на публику», «Подверженность влиянию близких по духу людей», «Слабая сознательная воля», «Чувствительность к малейшей обиде, фальши, лицемерию», «Обнаженность чувств и впечатлений», «Осознание себя прекрасным поэтом», «Неуверенность», «Необходимость в поощрении, похвале, признании», «Физическая подвижность», «Необычность». [4, 11].

Подполе «Взгляд Эльзы Триоле» состоит из следующих микрополей «Тяжесть молчания», «Посещение танцев», «Отправка с поручениями малознакомых людей», «Натягивание нервов своих и чужих до крайнего предела», «Напористость, энергия», «Трудный характер», «Не самодур, не скандалист», «Деликатность, вежливость, ласка к близким», «Желание властвовать над душой и сердцем близких», «Потребность в абсолютном, апогейном, идеальном, без скидок чувстве любви и дружбы» [7, 49-51]. Подполе «Взгляд

Г. Д. Катанян» распадается на микрополя «Ревность», «Нетерпеливость» [7, 41], «Мальчишество» [7, 43], «Сожаление о невозможности исполнить гротескные поступки» [7, 43-44]. Подполе «Взгляд В. В. Полонской» содержит микрополе «Крайности» [7, 49], которое в свою очередь распадается на микрополя «Веселость», «Мрачность», микрополе «Аккуратность» [7, 54], «Непосредственность» [7, 43], «Внимательность» [7, 47], «Азартность» [7, 55]. Подполе «Взгляд Н. А. Брюхоненко» распадается на микрополя: «Щедрость в подарках» [7, 44], «Заботливость к друзьям» [7, 44-45]. Подполе «Взгляд Риты Райт» содержит одно микрополе «Пунктуальность» [7, 53]. Подполе «Взгляд Т. А. Яковлевой» тоже состоит из одного микрополя «Щедрость» [7, 44]. Подполе «Взгляд Лилы Герреро» содержит микрополе «Взгляд Маяковского» [7, 52], подполе «Взгляд Е. А. Лавинской» – микрополе «Разговор с ребенком» [7, 46], а подполе «Взгляд Л. С. Татарийской» – микрополе «Помощь соседям» [7, 47] [5, 25-26].

Таким образом, изначально начав работу с текстами женщин-очевидцев В.В. Маяковского, затем с текстами мужчин, мы сформировали ЛСП «Характер В.В. Маяковского» в целом, в данной статье мы охарактеризовали структуру данного ЛСП, но нам еще предстоит проделать анализ микрополей, выявить пересечения между ними и внутри них и прийти к определенным выводам.

Литература

1. Куренкова Т. Н. Лексико-семантическое поле «Еда» в произведениях Н. В. Гоголя, А. П. Чехова, М. А. Булгакова. Автореф. дис... канд. филол. наук. Кемерово, 2008. 19 с.
2. Куренкова Т. Н. Лексико-семантическое поле «Еда» в произведениях Н. В. Гоголя, А. П. Чехова, М. А. Булгакова: дис. ... канд. филол. наук. Кемерово, 2008. 248 с.
3. Куренкова Т. Н. Лексико-семантическое поле и другие поля в современной лингвистике. Сибирский журнал науки и технологий. 2006. № 4 (11). С. 173-178.
4. Куренкова Т. Н. Микрополе «Женский взгляд на характер В. В. Маяковского» как часть ЛСП «Характер В. В. Маяковского» / ROZWÓJ I PRAKTYKA Literatura, socjologia i kulturoznawstwo.: Материалы науч.-практ. конф., 29.12.2017 Zakopane (PL), 2017. С. 9-12.
5. Куренкова Т.Н. Подполе «Взгляд Л.Ю. Брик на на характер В. В. Маяковского» как часть ЛСП «Характер В. В. Маяковского» / SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Philology, Sociology and Culturology. (НАУКА, ИССЛЕДОВАНИЯ, РАЗВИТИЕ. Филология, социология и культурология. Материалы науч.-практ. конф., 30.01.2018. Berlin (Берлин), 2018. С.24-27.
6. Куренкова Т.Н. Микрополе «Мужской взгляд на характер В. В. Маяковского» как часть ЛСП «Характер В. В. Маяковского» / SCIENCE, RESEARCH, DEVELOPMENT. Philology, Sociology and Culturology. 2 (НАУКА, ИССЛЕДОВАНИЯ, РАЗВИТИЕ. Филология, социология и культурология. 2 27.02.2018- 28.02.2018 London (Лондон) С. 44-47.
7. Фокин П., Тимофеев Д. Маяковский без глянца. – СПб.: ООО «Издательство «Пальмира»; ООО «Книга по требованию», 2016. – 590 с. – (Серия «Без глянца»).

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПИСЬМОВОГО ТЕКСТУ: ПРОФЕСІЙНИЙ ПОГЛЯД ТА МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ

Кравченко Т.В., Огієнко В.П.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут», м. Київ, Україна

Ключові слова: тексти, професійна комунікація, іноземні мови, інформація.

Ключевые слова: тексты, профессиональная коммуникация, иностранные языки, информация.

Keywords: text, professional communication, foreign language, information.

У зв'язку зі змінами в розвитку технічних засобів, передусім засобів, які належать до інформаційних технологій, здійснюються зміни майже в усіх галузях людської діяльності. Ці зміни в залежності від галузі можуть бути більш чи менш виразними. Зміни в розвитку технічних засобів впливають на розвиток контактів між людьми. Такі контакти приймають нові форми та мають різний обсяг. Контакти неможливі без обміну інформацією. Така інформація може мати різну форму, але переважно йдеться про текстову інформацію, тобто про усні та письмові тексти. Виникає потреба укладати тексти, а також оптимально сприймати їх. На це впливають різноманітні фактори.

В даній роботі ми розглянемо основні тенденції, пов'язані з формою та змістом сучасних текстів, в першу чергу, текстів, які мають інформаційне значення, тобто не художніх текстів (текстів художньої літератури), які, навпаки, мають тенденцію емоційного впливу на людину.

У зв'язку з появою електронних засобів створення, передачі, збереження та

обробки інформації зростає кількість людей, які мають справу з письмовими текстами, зокрема, йдеться про створення текстів для професійної діяльності. Виникає потреба як в укладанні письмових текстів, так і в їх сприйнятті. У зв'язку з різноманіттям факторів впливу текст стають в цілому менш стандартизованими, менше спостерігається вживання мовних засобів, які були «прийняті» в окремих галузях діяльності. В цьому випадку мова йде про спеціальні терміни, словосполучення, синтаксичні конструкції, типові, та навіть обов'язкові в деяких галузях діяльності.

У письмовій мовній діяльності бере участь велика кількість людей, деякі з них (іноді значна кількість) не володіють мовою в тій мірі, як володіла кілька десятиліть тому значна частина укладачів письмових текстів. Велика кількість текстів, обмежений час для їх опрацювання обумовлюють зменшення можливостей для літературної обробки текстів, їх обговорення, редагування, для практичної перевірки їх сприйняття. Зростає кількість так званих, одноразових, письмових текстів, тобто текстів,

які призначені для обмеженого використання в короткий час, на відміну від текстів, які тиражуються в великій кількості примірників і призначені для тривалого використання, наприклад, книжкові видання, які можуть мати кількість примірників до сотень тисяч і мільйонів та бути актуальними протягом десятиліть. Безперечно, книжкові видання, як правило, проходять більш досконалу різнобічну обробку, що позначається на їх формі, змісті та сприйнятті читачем. Однак, розвиток поліграфічних можливостей впливає також і на форму та зміст деяких сучасних книжкових видань. Оскільки не кожний укладач письмових текстів володіє усім різноманіттям мовних засобів, які дозволяють йому створювати оптимальні за змістом та формою письмовий текст, такі тексти можуть містити елементи різних літературних стилів. В деяких випадках мова таких текстів наближується до розмовного стилю або містить багато елементів розмовного стилю. Характерним для таких письмових текстів є виникнення жаргонізмів, властивих саме для конкретних галузей комунікації. Така проблема потребує окремого дослідження [1].

Слід підкреслити також і вплив проникнення інших культур в мовне середовище конкретних мовних спільнот. Це може бути пов'язано з проникненням в такі спільноти (раніш в значній мірі ізольовані) значної кількості людей, для яких мова цієї спільноти є іноземною. З одного боку це пов'язано із спрощенням текстів (укладачі таких текстів володіють лише обмеженою кількістю найбільш простих засобів висловлю-

вання), з іншого боку, більш ускладнюються форми складних за змістом смислових конструкцій, оскільки укладачі не вміють оптимально висловити складні думки мовою, яка є для них іноземною. В той же час різноманіття соціальних факторів не сприяє їх мовному вдосконаленню. Таким чином в сучасному суспільстві у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та інших технічних засобів спостерігаються зміни у формі та змісті письмових текстів. Це залежить, в першу чергу, від зростання кількості осіб, які укладають письмові тексти. В багатьох випадках такі особи можуть не мати достатньої мовної підготовки для створення оптимальних за формою та змістом письмових текстів. У зв'язку з виникненням великої кількості текстів спеціального призначення в значній кількості випадків відсутні можливості для достатньої літературної обробки багатьох письмових текстів. Тому сприйняття таких текстів читачем ускладнюється через їх недосконалу форму, а також і через великий обсяг деяких текстів.

В перспективі можливо передбачити виникнення нових форм стандартизації ділових текстів, пошук оптимальних форм висловлення думок в умовах великої кількості інформації у конкретних галузях діяльності.

Література

1. Кравченко Т.В., Огиенко В.П. Формирование готовности специалиста для работы с большими объемами текстовой информации /Т.В. Кравченко, В.П. Огиенко// Science, research, development: philology, sociology and culturology (Berlin). – Warszawa, 2018. – P. 68-71.

ПІДГОТОВКА ДО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ В НЕСТАНДАРТНИХ ПРОФЕСІЙНИХ УМОВАХ

Кравченко Т.В., Огієнко В.П.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», м. Київ, Україна

Розглядаються проблеми підготовки до перекладу текстів для спеціальних цілей в нестандартних професійних умовах. Визначено особливості праці перекладача, а також інших осіб, які займаються перекладом за допомогою інформаційних технологій. Підкреслюється можливість врахування різних мовних та немовних аспектів для такої роботи.

Ключові слова: переклад, віддалена робота, іноземні мови, умови діяльності.

The authors consider translation of texts for special purposes under unusual professional conditions. The main features of translator's activities with help of information technologies are described. Various factors may be taken into account for such activities.

Keywords: translation, freelance, professional communication, foreign language, conditions for activity.

В умовах складної економічної ситуації в країні, прихованого безробіття, закриття підприємств, скорочень персоналу і заробітної плати доводиться роз-

глядати усі можливі варіанти працевлаштування. Відомо, що непросто знайти роботу, яка поєднувала б в собі високу зарплату і зручний графік зайнятості. У зв'язку з цим зростає необхідність самостійної зайнятості фахівців, здійснення так званої, фрілансерської діяльності, тобто виконання робочих завдань, отриманих від одного або декількох територіально віддалених замовників. При цьому виконавець не підписує трудовий договір зі своїм працедавцем і є позаштатним працівником. Можливість отримання замовлень і повернення їх в готовому виді за допомогою електронної пошти

забезпечує додаткові зручності, як виконавцеві, так і замовникові. З розгортанням мережі Інтернет, появою спеціалізованого програмного забезпечення, систем управління перекладацькими проектами з'явилися додаткові можливості для віддаленої роботи перекладачів. Інтеграція у світову спільноту призводить до зростання кількості замовлень на переклад різноманітних текстів будь-якої тематики. На сьогодні вже сформувався і продовжує збільшуватись ринок лінгвістичних фріланс-послуг в Україні, Росії і країнах СНД. Із зростанням рівня правової компетентності його учасників, цей

ринку усе більш відповідає вимогам законодавства, які пред'являються до підприємницької діяльності. В існуючому законодавстві, як України, так і Росії передбачаються спрощені варіанти реєстрації підприємницької діяльності, можливості вибору систем оподаткування і участі в обов'язковому соціальному страхуванні [1, с. 130]. Отже процедура співпраці українських фрілансерів, які працюють зі своїми іноземними замовниками через Інтернет з огляду на чинне законодавство може бути цілком легальною та зручною. Серед інших учасників ринку українські фрілансери завоювали репутацію дисциплінованих працівників, які завжди вчасно та з належною якістю виконують замовлення.

Подібний вид трудової зайнятості набув свого поширення відносно недавно. Але за результатами накопиченого досвіду подібної діяльності вже є різні дослідження, присвячені правовим, організаційним і суб'єктивним особливостям дистанційної (віддаленої) роботи. У цій статті розглядаються тільки деякі проблеми подібної роботи перекладача, що стосуються організації праці і збереження здоров'я.

Відомо, що діяльність перекладача пов'язана з підвищеною відповідальністю, вимагає кваліфікації, як мінімум, достатньої для успішного виконання з прийнятною якістю тих видів перекладів, за які береться або на яких спеціалізується перекладач. Перекладацька діяльність вимагає постійної підтримки форми виконавця і забезпечення стабільно високого рівня пе-

рекладу, незалежно від несприятливих зовнішніх умов, поганого самопочуття [2]. При віддаленій роботі зростає кількість факторів, що впливають на кінцевий результат. Окрім питань, пов'язаних з пошуком замовлень, гарантією оплати праці і потребами у захисті від недобросовісних замовників, фрілансери-перекладачі зустрічаються з такими проблемами, як дефіцит спілкування, відсутність чіткого режиму зайнятості і стороннього керівництва, а також з необхідністю разом з робочими завданнями виконувати домашні роботи. Спробуємо розглянути вищеперелічені проблеми детальніше. Окрім дефіциту спілкування існують питання, пов'язані з надмірним спілкуванням. Надлишок непродуктивного спілкування виникає у разі, якщо надомний працівник під час виконання своєї роботи вимушений знаходиться в колі своєї сім'ї або в товаристві осіб, що проживають разом з ним. Адже людина в подібній ситуації розглядається в першу чергу як член родини, від якого вимагається участь у сімейних справах і розмовах. До того ж, якщо людина постійно знаходиться вдома, на неї автоматично перекладають додаткові обов'язки. Серед таких обов'язків можуть бути як необтяжливі (наприклад, очікування доставки бандеролі або приходу майстра), так і такі, що вимагають періодичної і постійної участі (наприклад, нагляд за дітьми, лежачими хворими, домашніми тваринами та інші). Принаймні, на початку фрілансерської діяльності, доводиться неодноразово пояснювати

своєму оточенню про свою зайнятість, необхідність зосередитися, не відволікаючись на сторонні теми. За відсутності розуміння і підтримки з боку близьких людей досить тяжко виконувати свою роботу якісно і з дотриманням строків. Можлива і інша ситуація, коли людина проживає одна, коли не вистачає живого спілкування за наявності ділових комунікацій за допомогою електронної пошти, телефону або Skype. Проте, наявність друзів і співрозмовників в мережах, можливість отримати дружню консультацію або навпаки самому надати допомогу, допомагають не відчувати себе ізольованим від суспільства.

Під час виконання віддаленої роботи виконавцеві окрім основного замовлення доводиться виконувати обов'язки керівника, менеджера, рекламодавця, планувальника, бухгалтера, що є непростою справою. Без нормованого робочого дня і вимогливого керівництва слід самому піклуватися про організацію свого робочого часу. Для тих, хто звик до самоконтролю і самодисципліни, дотримання режиму не завдає труднощів. Тим більше, що з'являється можливість планування робочого дня відповідно до вподобань виконавця, можливість формування графіку виконання роботи залежно від її складності і обсягів. При цьому складна і творча робота може виконуватися в години максимальної продуктивності, а технічна робота, що не вимагає концентрації і уваги – в час, що залишився. Виконавець повинен вести облік замовлень, фіксувати дані про

замовлення в електронному або в паперовому виді. Наявність належним чином оформленого договору із замовником гарантує оплату виконаних перекладачем робіт. При реєстрації виконавця як індивідуального підприємця, він повинен також вести книгу обліку прибутків і витрат, оформляти і зберігати відповідні документи.

У роботі перекладача, що займається дистанційною роботою, не обійтися без графіку роботи. Після первинного ознайомлення з отриманим замовленням і попереднього визначення орієнтовного часу його виконання, інформація про замовлення вноситься в робочий графік. Своєчасне і раціональне складання графіку забезпечить виконання якісно виконаного замовлення в належний термін. При складанні робочого графіку перекладачеві не слід забувати про вихідні дні. Спочатку здається, що, знаходячись удома, в звичній і затишній обстановці, у своєму зручно організованому відповідно до індивідуальних потреб робочому просторі можна працювати усі сім днів на тиждень. Проте, через деякий час, якими б комфортними не були умови роботи, накопичується втома. Втома підступає поступово, проявляючи себе спочатку зниженням продуктивності. Виконавцеві замовлення не слід доводити себе до стану перевтоми. Значне інтелектуальне перевантаження супроводжується виникненням симптомів стресу. Ознаками інтелектуальної втоми є неухважність, неможливість сконцентруватися на вирішенні питання, відсутність сприйняття інфор-

мації. У таких випадках потрібний відпочинок від спілкування і інформаційних джерел. Перевтома виникає після тривалого (а іноді і короткочасного) фізичного або психічного напруження. Потенційна небезпека втоми – в притуплюванні волі людини, готовності людини піддаватись власним примхам. У виконавця слабшає мотивація і з'являється бажання відкласти виконання роботи на деякий час. Така установка може привести до порушення термінів здачі замовлення і до компрометації репутації перекладача. Потрібний правильний розподіл навантажень, своєчасний повноцінний відпочинок [4]. Джерелами втоми, окрім виконуваної роботи, можуть бути і суб'єктивні обставини, наприклад, втрата надії або мети, розчарування, незадоволення або туга. Втома може виявитися несвідомим способом відходу від реальності, яка стає нестерпною. До втоми може привести і зневоднення організму. Необхідно пам'ятати, що організм часто здатний активізувати приховані резерви і здібності за умови, що людина зуміє усвідомити небезпеку втоми, перевтоми і почне боротися з ними і їх причинами. Виконуючи роботу вночі, перекладач ризикує зіткнутися з такими почуттями, як самотність, тиша, ізолюваність. Активна і цілеспрямована діяльність, вчасно зроблені перерви, не дратівлива і не відволікаюча музика – кращі способи підтримки працездатності. Монотонна, одноманітна робота сприяє розвитку смутку. І якщо при роботі в офісі працівникові тим або іншим

способом не дають занудьгувати колеги, то при надомній роботі слід потурбуватися самому про поліпшення ситуації [3, с. 84–90]. Замовлення, що виконуються при віддаленій роботі, як правило, вимагають від перекладача посидючості, тривалої роботи за комп'ютером або за робочим столом. При такій сидячій роботі виникає до того ж зорове стомлення, статична напруженість внаслідок тривалого перебування у вимушеній позі. Необхідно забезпечити проведення вихідних днів поза комп'ютером, рекомендуються прогулянки на свіжому повітрі, краще всього в парку або лісі, буде корисним виконання фізичних вправ, у тому числі фізичної хатньої роботи. Окрім вихідних днів при роботі за комп'ютером рекомендуються щоденні перерви на 10 хвилин. Під час таких перерв принесе користь невелика розминка, підхід до вікна і чергування розглядання у вікно як близьких, так і максимально віддалених об'єктів. Корисно полежати на рівній твердій поверхні (наприклад, на підлозі) або повисіти на турніку. Окремою проблемою, що становить загрозу людям, які працюють сидячи, є поява зайвої ваги. За відсутності необхідності щодня вирушати на роботу в офіс і при цьому звертати додаткову увагу на свій зовнішній вигляд (фігуру), знаходячись удома, в безпосередній близькості від кухні і холодильника, деякі прибічники надомної роботи можуть зіткнутися з проблемою зайвої ваги. Працюючи за комп'ютером, перекладач спочатку для підвищення продук-

тивності і особистої винагороди за успішно виконувану роботу, а потім вже за звичкою, що утворилася, підбадьорює себе “смаченьким”. Це стосується також кави і тому подібних напоїв, покликаних стимулювати робочу активність. Робочий розпорядок дня повинен враховувати перерви на обід (чаювання), з умовою, щоб під час роботи які-небудь під’їдання були відсутні.

При віддаленій роботі потрібна систематична особиста мобілізація, правильна оцінка пріоритетів, уміння самостійно налаштуватися на робочу активність за відсутності зовнішнього контролю, який раніше здійснювало керівництво. Домашня обстановка діє розслаблюючим чином, викликає небажання працювати. У такому разі можна спробувати розпочати роботу з невеликої частини матеріалу. Іноді, щоб налаштується на роботу, буває досить проглянути свій робочий графік або почати роботу під спокійну музику. Ті, хто багато працюють за комп’ютером, можуть також стикатися з появою сонливості при виконанні роботи, яка зникає при переході на інший вид діяльності. Зняти сонливість і підвищити працездатність допоможе забезпечення яскравого освітлення на робочому місці. Допомагає і свіже повітря, тобто своєчасне провітрювання приміщення. Зберегти здоров’я і працездатність людям, що активно працюють за комп’ютером, допомагають спеціальні комп’ютерні програми. Серед таких програм ManicTime, timeEdition, Visual TimeAnalyzer,

Workrave, Wakoopa, EyeLeo і багато інших. Такі програми відстежують час, що проводиться за комп’ютером, допомагають оцінити ефективність його використання і розподілу. Наприклад, програма ManicTime спостерігає за активністю працівника, запам’ятовує застосовані програми, тривалість роботи в них, завантаженість окремих днів і загальну кількість робочого часу за рік, що дає користувачеві можливість оцінити час, проведений за комп’ютером. Для підрахунку і аналізу часу призначені програми timeEdition, Ybex, Visual TimeAnalyzer, Wakoopa. Ще далі пішли розробники таких програм, як Workrave і EyeLeo. Програма Workrave піклується про захист здоров’я працюючих за комп’ютером, нагадуючи про необхідність перерв і виконання вправ для частин тіла, які потрапляють до зони ризику. За допомогою малюнків, які демонструє програма під час перерви, користувач отримує можливість виконати нескладний комплекс вправ, що допомагають профілактиці появи таких неприємних симптомів, як тунельний синдром зап’ястка, викривлення хребта, біль в ший, зайва вага і інших. Інша чудова програма EyeLeo допомагає зменшувати напруження очей. Після нагадувань про перерви в роботі, герої програми – леопард пропонує різні вправи для втомлених очей. Як правило, в подібних програмах передбачаються можливості для індивідуального налаштування, починаючи від тривалості перерв і завершуючи режимами суворого контролю.

У цій статті розглянуті деякі чинники, що впливають на здоров'я і працездатність перекладача, який працює за комп'ютером. Успішність дистанційної (віддаленої) роботи перекладача в першу чергу залежить від бажання працювати, уміння застосовувати наявні знання і постійно піклуватися про їх вдосконалення, від психологічної стійкості, дисциплінованості і уміння діяти самостійно, за виробленим планом.

Перспективним для подальших досліджень може бути вивчення існуючого досвіду, накопиченого іншими перекладачами, що дозволить оптимізувати діяльність віддалених перекладачів та сприятиме збереженню здоров'я і працездатності.

Література

1. Ларин А.А. Правовое регулирование деятельности переводчиков-фрилансеров //

Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода. Сборник научных статей. Выпуск 3. – Н. Новгород: Бюро переводов “Альба”, 2013. – 212 с.

2. Мирам Г.Э. Профессия – переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
3. Огиенко В.П., Кравченко Т.В. Формирование готовности будущих переводчиков к профессиональной деятельности в сложных условиях в аспекте сохранения здоровья и работоспособности // Межкультурная коммуникация: теория и практика: Сборник научных трудов XIII Международной научно-практической конференции “Лингвистические и культурологические традиции и инновации” 13-17 ноября 2013 г./ Под ред. Н.А. Качалова. Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2013. – 184 с.
4. Чеботарев П.Г. Перевод как средство и предмет обучения: научно-методическое пособие / П.Г. Чеботарев. – М.: Высшая школа, 2006. – 319 с.

ДОКУМЕНТИ АДВОКАТСЬКОЇ ПРАКТИКИ ЯК ЗРАЗОК КОМБІНОВАНОГО ДІЛОВОГО ТЕКСТУ

Павловська Л. І.

Національний технічний університет України
«КПІ ім. Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна

Ключові слова: німецька мова, ділові тексти, право, адвокати.

Ключевые слова: немецкий язык, деловые тексты, право, адвокаты.

Keywords: German language, business texts, law, lawyers.

В сучасному світі зростає кількість контактів людей, які є представниками різних мов та культур. Також виникає проблема розв'язання задач, пов'язаних з вирішенням правових проблем, які мають в основі законодавство різних країн. Однією з проблем є переклад юридичних текстів з німецької мови на українську мову. В німецькій мові правова тематика широко представлена, оскільки розвиток законодавства, юридичної термінології, юридичної практики та юридичної освіти в Німеччині має багатомісячну історію. Слід підкреслити, що для німецької мови характерною є наявність синонімії юридичних термінів. З одного боку, для німецьких юридичних текстів властивим є детальний розгляд конкретних явищ, тому різні синонімічні терміни можуть вживатись в залежності від конкретних обставин. Використання близьких за значенням юридичних термінів обумовлено конкретною ситуацією. З іншого боку, деякі синонімічні юридичні терміни німецькою мовою можуть бути абсолютними синонімами. Їх

різна форма не може означати різне значення або відтінки значення. Вона не залежить від конкретної ситуації. Така проблема є малодослідженою, але для деяких випадків існує думка, що таке різноманіття синонімічних форм пов'язано з різноманіттям діалектів, мовних варіантів в різних місцевостях на території Німеччини. Тим більш, що багато юридичних текстів Німеччини базуються на законодавстві федеральних земель, деякі з законів яких мають довголітню традицію і свої лексичні особливості, пов'язані з місцевими особливостями німецької мови. Документи адвокатської практики є зразком текстів правової тематики, де інформація може бути призначена для сприйняття особами (клієнтами адвоката), які не мають відповідної юридичної підготовки, але зацікавлені у вирішенні питань, поставлених перед адвокатом. В зв'язку з цим такі тексти поряд з юридичною термінологією можуть мати роз'яснення юридичних проблем у доступній для клієнта формі. Таке завдання вирішується адвокатом за до-

помогою різноманітних мовних засобів. Документи, підготовлені адвокатом для ознайомлення клієнтів, можуть не містити характерні для офіційних правових документів мовні структури. Вони можуть мати короткі речення або навіть елементи розмовного стилю. Такі тексти мають також особливості, пов'язані з індивідуальними особливостями мови адвоката, яка може залежати від місцевості (країни), де адвокат здобув юридичну освіту, професійний досвід, від особливостей мови клієнта, а також від особливостей справи, яка розглядається [1]. Адвокатські документи можуть включати також термінологію, професійні вирази, властиві для конкретної сфери діяльності, пов'язаної зі справою. У випадку, коли розглядаються питання, пов'язані з правом двох або більше держав та з міжнародними документами виникає проблема передачі іншомовних специфічних понять правової галузі або інших галузей діяльності мовою конкретного документа. Для перекладача, який працює з таким документом, це також додаткова проблема. Наприклад, у документах, пов'язаних з перевезенням вантажів з України до Німеччини, можуть бути включені поняття, пов'язані з законодавством України та Німеччини, але також і з країнами, через які слідує вантаж. Переважно це Польща.

В цілому, документи адвокатської практики, укладені німецькою мовою, можуть використовуватись для підготовки майбутніх викладачів, а та-

кож для студентів інших спеціальностей як елемент підготовки до роботи з тестами ділового стилю. Такі документи можуть вивчатись цілком, якщо вони мають відносно невеликий обсяг (декілька сторінок) та відповідають за своєю формою та змістом цілям навчальних студентів перекладацьких або інших спеціальностей. Поряд з набуттям відповідних мовних знань та навичок, студенти у такому випадку здобувають уявлення про такий специфічний тип тексту, як документ адвокатської практики. В інших випадках було б доцільно використовувати в навчальному процесі окремі фрагменти таких документів, які мають або оригінальну форму тексту, або адаптовану, з виключенням елементів, які не є суттєвими для досягнення конкретних цілей навчання. На основі документів адвокатської практики можуть також розробляти спеціальні навчальні вправи. Для цього використовують або окремі оригінальні речення з цих текстів, що є характерними для вивчення конкретних лексичних та граматичних явищ, або ж на основі лексики та конкретних синтаксичних структур конкретного тексту створюють спеціальні комплекси тренувальних вправ.

Перспективним для подальших досліджень може бути вивчення особливостей використання в документах адвокатської практики, синтаксичних структур, які не є характерними для німецьких правових текстів в цілому, але в значній кількості випадків, зустрічаються в адвокатських документах.

Література

1. Дабагян І. М. Особливості навчального матеріалу для засвоєння форм кон'юнктива німецької мови у ділових текстах / І. М. Дабагян // Science, research, development: philology, sociology and culturology (Berlin). – Warszawa, 2018. – P. 6-9.

СОВРЕМЕННЫЙ ИНОЯЗЫЧНЫЙ ТЕКСТ КАК ЭЛЕМЕНТ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Попова Л.И.

Национальный технический университет Украины

«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского», г. Киев, Украина

Ключевые слова: текст, иностранный язык, образование, обучение.

Keywords: text, foreign language, education, teaching.

Развитие международных контактов связано с необходимостью изучения иностранных языков для специальных целей. Современные информационные технологии предоставляют для этого широкие возможности. В условиях расширения возможностей для разнообразных контактов в профессиональной и общественной деятельности, а также в личной жизни письменное или устное языковое оформление разных видов коммуникации становится существенной потребностью. Возникают разнообразные тексты, форма которых зависит от их назначения. Но не только назначение текста определяет его форму. Форма текста во многом зависит также от индивидуальных качеств того, кто этот текст создает (например, от способностей, подготовки и тому подобное) Форму текста определяет также нахождение его творца (автора) в соответствующих психологических состояниях. Это могут быть волнения, усталость, уверенность или неуверенность и пр. Для творческих профессий известным является состояние вдохновения, то есть такое состояние, кото-

рое является самым оптимальным для создания соответствующего произведения. Это состояние также зависит от многих факторов, например, от конкретной предыдущей подготовки к работе, от времени, нужного для сосредоточения на конкретной тематике и тому подобное [2].

На форму текста влияют также социальные факторы: уровень образования того, кто создает текст, а также время, которое имеется в наличии для создания текста, моральные или материальные стимулы. Иногда возникает потребность создать текст большого объема, чтобы подчеркнуть значимость соответствующей тематики. И, наоборот, может быть необходимым лаконичный, сжатый текст, чтобы быстро донести до читателей информацию, а также уменьшить материальные расходы на подготовку текста. Все эти факторы следует учитывать в процессе подготовки учебных текстов, особенно для текстов специального назначения, которые используются для обучения студентов конкретных специальностей с целью оптимизации их языковой подготовки [1].

В последнее время часто идет речь о разных формах изучения языка для решения коммуникативных задач (коммуникативные методы обучения). Владение языком с точки зрения решения конкретных коммуникативных задач предусматривает среди прочего наиболее рациональное употребление языка в конкретных ситуациях. В одних случаях, например, важным может быть получение короткого ответа на вопрос, который может быть осуществлен даже невербальными способами. В других случаях необходимым может быть художественное произведение, где совершенное активное владение средствами языка сочетается с творческой интуицией, которая приближает создание текста к искусству. Последнее задание требует, как правило, значительной всесторонней предыдущей подготовки автора текста, а также соответствующего времени и усилий для непосредственной работы над текстом. Но такие усилия (ресурсы) часто не требуются для решения других коммуникативных задач, даже если с помощью совершенной формы текста пытаются оптимизировать влияние на читателя или слушателя. В некоторых случаях, однако, это не требуется, поскольку соответствующее влияние на читателя может быть достигнуто с использованием вспомогательных неязыковых средств. Для письменных текстов это могут быть форма и размер шрифта, выделение цветом, иллюстрации, даже тип бумаги. Для устных текстов в таких ситуациях значительную роль могут играть личность

автора текста, окружение, звуковое (музыкальное) сопровождение текста. Влияние устных или письменных текстов может зависеть также от учета ожиданий потенциальных слушателей или читателей, особенно для социально значимых текстов или для текстов, которые непосредственно касаются интересов тех, для кого они предназначены.

Таким образом, учет факторов влияния на форму текстов в зависимости от их назначения может быть дополнительным аспектом в процессе подготовки учебных материалов для специализированной языковой подготовки студентов различных специальностей. Это поможет оптимизировать языковые компетентности студентов, рационализировать процесс мышления для достижения конкретных коммуникативных целей, особенно в условиях ограниченного времени и других ресурсов. Поэтому изучение современных иноязычных текстов как элементов учебной деятельности может быть перспективным направлением в исследованиях проблем языкознания и методики обучения иностранным языкам.

Литература

1. Попова Л.І. Роль ситуативних особливостей текстів в електронній формі у навчанні іноземних мов. // Л.І. Попова // Іншомовна освіта у вищій технічній школі: методи, підходи, технології: Матеріали V міжнар. наук.-метод. конф. 30 жовтня 2015 року. – К. : ЦУЛ. – С. 117-118.
2. Шиліна Л. Проблеми підготовки фахівця до роботи з інформацією

іноземною мовою в складних професійних ситуаціях/ Л. Шиліна // Поєднання інноваційних і традиційних технологій навчання української та іноземних мов як чинник забезпечен-

ня дієвості знань: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції/ Харківський торговельно – економічний ін-т КНТЕУ. – Харків, 2017. – с. 382-385.

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ У КРИТИЧНИХ РОЗВІДКАХ ІВАНА ДЗЮБИ

Го Юаньпен,

асп. Інститут філології КНУ
імені Тараса Шевченка, м. Київ

У статті досліджено наукові праці Івана Дзюби, опубліковані в журналі «Дніпро» в 50-х рр. XX ст., проаналізовано погляди літературознавця на ключові проблеми творів про молодь і сатиричні вірші тогочасних українських поетів, висвітлено світоглядну позицію дослідника, за які в умовам духовного занепаду його неодноразово критикували.

Ключові слова: шістдесятники, сатиричні твори, молодіжна тематика, соціалістичний реалізм.

Критика відіграє важливу роль у розкритті особливостей ідіостилю письменників, сприяє визначенню естетичної вартості художніх творів, осмисленню складної системи літературознавчих ідей та художнього процесу загалом. Однак за радянської влади доробок митців розглядався виключно в аспекті дотримання авторами настанов партії та принципів соціалістичного реалізму. Цензори допускали до друку ті наукові студії, які відображали ідеологеми тогочасної системи й впливали на виховання людей відповідно до високих комуністичних ідеалів. І. Кошелівець свого часу стверджував, що радянські літературознавчі праці «найбільш догматичні й безплідні, філософствування їх авторів мало ска-

зати наївне, воно ще в основі своїй і фальшиве» [6, с. 5], що пов'язано насамперед із «безнадійно мертвою й нелюдською матерією марксо-ленінської естетики» [6, с. 6].

За часів хрущовської «відлиги» водночас із помітними суспільними зрушеннями відбулися й певні зміни в царині літературної критики. У періодиці з'явилися статті молодих науковців, зокрема І. Світличного, Михайлини Коцюбинської, І. Дзюби, Є. Сверстюка, у яких подано критичну оцінку справжнього стану радянського літературознавства. Своїми публікаціями дослідники руйнували усталені стере-

отипи панівного методу, уникали шаблонного аналізу художнього твору, здатні були «помітити в баченому всіма те, чого не помітили інші...» [6, с. 12], відновлювали пізнавально-аналітичне начало в літературознавстві, викривали графоманство й «виривалися з пут догматизму й мертвотних канонів» [7, с. 80], проте не забували також дотримуватися заклику О. Довженка «розширювати творчі межі соціалістичного реалізму» [3, с. 113].

Звичайно, молоді дослідники не могли повністю позбутися впливу заідеологізованого літературознавства,

оскільки зростали в середовищі, де панували радянські стереотипи, а будь-які відступи від комуністичних догм були неприпустимими. Тому, незважаючи на послаблення цензурного тиску, вони неодноразово покликалися на виступи керівників уряду, твердження ідеологів комуністичного режиму, різні партійні документи тощо.

Мета цієї статті – проаналізувати критичну діяльність І. Дзюби 50-х років ХХ ст. на сторінках журналу «Дніпро», з'ясувати його погляди на характер розвитку тодішньої сатиричної поезії та прозових творів про молодь.

Літературознавчі статті І. Дзюби, одного із цільних представників плеяди шістдесятників, відзначаються «інтелектуальністю і філософськими роздумами» [4, с. 23]. Дослідниця Надія Частакова на основі аналізу наукових студій І. Дзюби, опублікованих у 1950-х рр. у «Радянській Донеччині», зауважила, що перші з них «дають змогу говорити про перехід ученого від критики як газетного жанру до критики як науки», натомість у наступних розвідках того ж десятиліття «помітним стає осягнення явища через його проблему і відбувається перехід від вимогливого читача до критика» [9].

У першій опублікованій у журналі «Дніпро» статті, «Проблематика нашої сатири» (1957), І. Дзюба звертається до збірок гумористичних і сатиричних українських віршів, написаних авторами в 1955 – 1956 рр., і зауважує, що аналізовані твори характеризуються обмеженою застарілою тематикою, що не спроможна викликати в читачів

гучного сміху.

Згідно з методом соціалістичного реалізму, сатира виступала «могутньою зброєю в ідеологічній боротьбі з ворогом» [5, с. 254], тому автори з її допомогою мусили розвінчувати міфи про непереможність німецької армії, негативно зображати ворогів Радянського Союзу, а водночас – культивувати й «позитивний гумор, в якому гумористам треба звеличувати радянських людей, пишучи про них в дусі незлобливого сміху» [5, с. 254].

Натомість І. Дзюба зауважив, що об'єктом української сатири має бути не лише загальновідомий і викритий порок, а й те зло, яке «ще не «розгадане», шкідливість якого не всіма усвідомлена по-справжньому» [1, с. 104]. Водночас сатирикам, на думку літературознавця, не слід забувати, що в радянській дійсності, «коли постійно діє зброя критики і самокритики, єдиний порятунок для пороку – в мобільності, в здатності безперервно змінювати свою форму і свій характер [...], він ніби прагне позбутися того, що в ньому найбільш приступне, вразливе, він невпинно «удосконалюється» і пристосовується, і лише знаючи його «останнє слово», можна з ним успішно воювати» [1, с. 104].

Тому І. Дзюба закликає використовувати досвід російської та української класичної сатири, що виконувала важливу громадянську функцію, оскільки висміювала велике зло в буденності, осмислювала його можливі наслідки в майбутньому та відстоювала інтереси простих людей. Так, І. Франко у своїх

творах «викривав нові, більш витончені, замасковані, а разом з тим і більш нещадні форми економічної експлуатації і політичної дискримінації трудового люду, які прийшли на зміну старим, грубим, феодальним формам гніту» [1, с. 105], а М. Салтиков-Щедрін здатен був виявити негативне в момент зародження й осягнути перспективи його подальшого розвитку. Зрозуміло, що подібні висновки певною мірою ґрунтувалися на ідеологічних настановах тогочасного літературознавства.

У сатиричних віршах, за твердженням І. Дзюби, «ще багато переживання старого, набридлих штампів» [1, с. 109], окрім того, майже не висвітлювалися щоденні проблеми соціуму, ті дрібниці, які письменники оминали у своїх творах увагою, проте саме ці прикрі повсякденні аспекти найбільше шкодили людям і псували їхнє життя. Лише окремі поети акцентували увагу на цих питаннях, зокрема С. Олійник звертався до сатиричного переосмислення фактів постачання сільських буфетів переважно горілкою, висміював баговиння на вулицях, незавершене вчасно будівництво лазні тощо.

Радянські сатирики лише констатували певні явища, описували їх ізольовано, не дошукувалися якихось суспільних зв'язків, злегка насміхалися й глузували з самого явища, але не з'ясовували його причин і наслідків, загалом, митці у художніх творах виявляли менше ворожості, аніж люди за звичайних обставин. Так, у віршах Гр. Кривди («Архітектор», «Афіша»,

«Суть») і Ю. Кругляка («Печериця», «Хамелеон» тощо) «засуджуються якись негідні вчинки якихось нехороших людей, але що це за люди – ми не бачимо, чим викликані ці вчинки і який суспільний сенс вони мають – не знаємо» [1, с. 109]. Тому І. Дзюба закликав сатириків не формувати абстрактну ідею зла, а глибоко осмислити й вивчити проблему, зобразити й висміяти вади, тим самим викликати огиду чи сміх читачів.

Вражає І. Дзюбу й лагідний тон сатиричних віршів, недостатня вимогливість і певна поблажливість до суспільних пороків. Так, у вірші «Дорога дама» С. Олійник висвітлив проблему бюрократів, які використовували державний автомобільний парк задля власної вигоди, однак у поезії не розкрито принципове питання про те, якої ж шкоди завдають державі бюрократи, що живуть її коштом. Митець надав віршеві більше «сентиментальної повчальності і якоїсь журби, ніж гніву й сміху» [1, с. 110].

І. Дзюба виявив, що українська сатира не показує справжній стан тогочасного суспільства, не відображає страждання, проблеми, сумніви й осуд народу: «справді, прочитаймо хоча б друквані в наших газетах листи трудящих. Скільки скарг на різного роду «дрібниці», що дошкуляють сотням і тисячам людей, скільки ділових пропозицій про те, як усунути ті чи інші недоліки, поліпшити наш побут, прикрасити рідне місто і т. д.» [1, с. 110]. Науковець закликає сатириків писати про ці прикрі побутові явища, проте не ви-

значає, «хто доводить до пороків в народному житті» [4, с. 21].

У наступній статті – «За духовно багатого героя (Молодіжна тема в українській прозі останніх років)» (1958) – критик на основі аналізу художніх творів про молодь виступив проти тематичної обмеженості в прозі. Згідно з тогочасними канонами соціалістичного реалізму «література була втиснута в тематичні рамки, поза які письменникові не можна було вийти» [4, с. 25]. Водночас І. Дзюба осмислив ще й вимогу радянської влади «показати всьому світові нових людей – простих, звичайних, скромних, [...] показати їхню велич, як творців історії, [...] зобразити найтипівіше, найхарактерніше в їхньому духовному обличчі, за принципом добору кращих якостей радянської людини» [4, с. 29]. Тобто майстри слова зобов'язані були зображувати лише ідеальних, позитивних головних героїв, які легко долають усі життєві труднощі, неодмінно «виконують відповідні партійні чи державні функції» [4, с. 25]. І. Дзюба погоджується, що в центрі твору повинен бути представник нової генерації – герой, патріот, носій прагнень і мрій свого покоління. Однак такому персонажеві слід мати й власні мрії, осмислювати актуальні явища в соціумі, не стояти осторонь важливих проблем суспільства.

І. Дзюба підтримував ідею про те, що література повинна базуватися на «загальних засадах соціалістичного реалізму, і нехай у ній живе особливо високий і чистий ідеал, буває всепоко-

ряюча романтика великого революційного перетворення світу й палає вогонь безстрашного заперечення всього старого, міщанського, сірого, безкрилого» [2, с. 137]. Водночас критик заперечує доцільність існування «молодіжної повісті» чи «молодіжного роману», оскільки проблеми молоді потрібно висвітлювати в контексті всього суспільства й навпаки: «найпекучіші питання сучасності, духовні зрушення епохи треба схоплювати і відтворювати через середовище молоді, бо в ньому ті проблеми найгостріше постають і найкатегоричніше розв'язуються, бо в ньому ті зрушення набирають найрельєфніших форм» [2, с. 135].

В аналізованій статті І. Дзюба повновому осмислив призначення й завдання молодіжної літератури, що повинна дошукуватися відповідей на важливі проблеми буття, готувати молодь до подальшого дорослого життя й різних випробувань, навчити «бачити глибокий, цікавий, привабливий і хвилюючий зміст явищ життя, зовнішньо часом буденних, звичних чи набридлих» [2, с. 151]. Критик зауважив, що для осмислення тогочасної епохи потрібно бути політиком, тому мусимо «прищеплювати молоді смак до політичного і філософського мислення, в чому не останню роль може відіграти література» [2, с. 152]. На думку І. Дзюби, тільки письменник «високого рівня і особливої активності, інтенсивності власного політичного мислення, високої загальної культури і витонченої художньої майстерності» [2, с. 152] може написати твір про молодь, наси-

чений актуальним і глибоким політичним змістом.

Це був перший виступ І. Дзюби проти тематичних меж у літературі, тому О. Зінкевич свого часу стверджував, що викладеними саме в цій статті думками, «відважними і яскравими», було «започатковано боротьбу за свободу творчості письменника в радянській дійсності» [4, с. 24].

Водночас І. Дзюба піддав гострій критиці низку творів тогочасних українських письменників, у яких порушувалися проблеми молоді. На основі аналізу трилогії П. Автомонова про журналіста Віктора Кошика («Ліс шумить», «Коли розлучаються двоє», «Віктор Кошик») критик зазначив, що прозаїк лише відтворив життя головного героя, позбавив його власного світосприйняття, індивідуальності й неповторності. Натомість для будь-якого письменника «найважливіше – осягнути, простежити, як люди, кожен по-своєму, зі своїми особливими асоціаціями й різними для кожного органічністю і глибиною, – осмислюють все, що сталося з ними, їх близькими, їх друзями, їх країною» [2, с. 138 – 139].

Метод пануючого соціалістичного реалізму вимагав, щоб письменники «точно відображали правду нашої дійсності» [5, с. 37], а тому автори писали про будівництво комунізму в країні й пропагували самовіддану роботу комсомольців. Однак І. Дзюба закликав не лише відтворювати будні, як це зробив П. Автомонов в останній книзі трилогії, але й «розкривати їх значущість, їх хвилюючий і глибокий зміст, передавати

поезію і романтику тих буднів, підвестись до поетичної філософії життя і показати, що за звичним і розміреним плином повсякденності буяє бурхлива творча енергія людини» [2, с. 140].

Роман В. Логвиненка «Літа молодії» привернув увагу критика саме тим, що у творі відчувається бажання митця «подолати безкриле натуралістичне реєстрування і підвестись, бодай місцями, до романтичного пафосу, сприйняти очима свого героя найхарактерніші явища сучасності» [2, с. 141]. Проте письменник, на думку І. Дзюби, надміру вдається до романтичних декларацій і оспівування героїки комсомольської праці, натомість не розкриває цю героїку й романтику «в художньо-зримих картинах життя, намагаючи ці картини глибшим і напруженішим соціально-політичним змістом, осмислюючи своїх героїв на тлі нашого часу, передаючи пафос революційного перетворення дійсності» [2, с. 140 – 141].

І. Дзюба стверджує, що герої багатьох творів часто є нецікавими, обмеженими, нудними, позбавленими високих ідеалів і поривань, а їхні вчинки «зумовлені лише вимогами літературного шаблону» [2, с. 141]. Для прикладу критик наводить повісті Ф. Сидоренка «Повість про нашого знайомого», Дм. Миценка «Медалістки», Л. Редька «На околиці міста», роман В. Собка «Звичайне життя» та ін., у яких життя молоді не пов'язано з великими змінами й подіями, що відбуваються в країні.

Свого часу О. Зінкевич доводив, що в аналізованій статті І. Дзюба, напевне,

осмислював питання, яке не озвучував безпосередньо, критик переймався, чи зображували письменники справжнє життя радянської молоді. Водночас науковець і сам дає відповідь, коли зазначає, що «це було справжнє відображення підрадянської молоді, де перевагу мали не штучна ідейність, відданість партії і любов до «великого російського народу». А сірість і нецікаві, штучно нав'язувані дійсностію проблемами того «великого», що в уяві й переживанні молоді не було чимсь великим, а нудним і порожнім, звичайним і без ідейних прикрас» [4, с. 28].

Для прикладу І. Дзюба зауважив, що в романі В. Собка «Звичайне життя» та повісті М. Чабанівського «Кам'яне небо» автори спершу правдиво зображують життя своїх героїв, показують їхні щоденні проблеми й клопоти, але згодом – спрощують і полегшують життєвий шлях своїх персонажів, створюють для них сприятливі умови, навіть допомагають їм. Унаслідок цього герої здобувають численні перемоги, досягають високих кар'єрних злетів, і «це виробниче, так би мовити, «тарифне» зростання героя не спирається на відповідне внутрішнє, духовне й інтелектуальне зростання» [2, с. 143]. Так поступово роман В. Собка стає шаблонним, написаним за традиційною схемою соціалістичного реалізму.

Критик звертається до проблеми мови художніх творів, зауважує, що більшість молодих персонажів «говорять сухою, вбогою, якоюсь псевдоінтелігентською вихолощеною мовою» [2, с. 145]. Герої молодіжних творів не роз-

мовляють про мистецтво, літературу й науку, не сперечаються про дискусійні проблеми сучасності, тому як «кволий натуралізм і художню неправду сприймаєш і внутрішньо протестуєш, коли молодий герой на кожному кроці проголошує нудні банальності» [2, с. 145].

Попри настанову російських шовіністів всіляко перешкоджати вільному розвитку української мови І. Дзюба сміливо обстоює своє прагнення, щоб «наша радянська молодь у творах української літератури заговорила, нарешті, справжньою українською мовою, точною і виразною, вогневою й іскристою, поетичною й чарівною, мовою Котляревського і Шевченка, Лесі Українки і Коцюбинського, Квітки-Основ'яненка і Остапа Вишні; щоб, нарешті, з'явився в літературі юний герой, чії вислови й дотепи стали б крилатими і пішли в молодь, витісняючи недоумкуваті і огидні слівця-покручі вуличних «героїв» і нероб, так званих «стиляг» [2, с. 146]. У мові молодих людей звучать примітивні жарти, вульгарні слова, відсутній справжній гумор. Лише в деяких творах старі люди, а часом і негативні персонажі, розмовляють щирою українською мовою.

І. Дзюбі імпонує головна героїня повісті Ю.Збанацького «Привітайте мене, друзі!», яка вживає прислів'я, приказки, приповідки й різні образні вислови, що надзвичайно збагачує її мовлення. На думку критика, тільки тоді герой буде носієм ідеалів і прагнень свого народу, якщо в його мову буде «входити народно-

поетичний і народно-гумористичний елемент» [2, с. 147].

Критика І. Дзюби відзначається об'єктивністю, правдивістю, полемічністю. Свого часу Є. Сверстюк зауважив, що «наприкінці 50-х Іван Дзюба перший вніс в українську літературну критику неспокій і показав, що крім звичної захвалювальної, розносної і доносної, може бути ще розважлива критика» [8, с. 154].

Отже, І. Дзюба в літературно-критичних розвідках 1950-х років відстоював свободу творчості, акцентував на дражливому для влади мовному питанні, порушував актуальні проблеми сучасності, утверджував загальнолюдські цінності, однак не виступав відкрито проти тогочасної ідеології та пануючого соціалістичного реалізму.

Список використаних джерел

1. Дзюба І. Проблематика нашої сатири / Іван Дзюба. – 1957. – № 6. – С. 103 – 111;
2. Дзюба І. За духовно багатого героя / Іван Дзюба // Дніпро. – 1958. – С. 135 – 153;
3. Довженко О. П. Мистецтво живопису і сучасність / Олександр Довженко. Твори в 5 т. – К.: «Дніпро», 1983 – 1985. – Т. 4. – С. 113 – 115;
4. Зінкевич О. З генерації новаторів: Світличний і Дзюба: У джерел модерної української критики / Осип Зінкевич. – Балтимор: Смолоскип, 1967. – 243 с.;
5. Історія української літератури: в 2-х т. / ред. О. І. Білецький – К.: АН УРСР. Т. 2: Українська радянська література – 1950. – 605 с.;
6. Кошелівець І. Сучасна література в УРСР / Іван Кошелівець. – Мюнхен: Пролог, 1964. – 378 с.;
7. Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років) / Олесь Обертас.- К.: Смолоскип, 2010. – 300 с.;
8. Сверстюк Є. В обороні правди / Є. Сверстюк // Феномен Івана Дзюби: матеріали круглого столу (17 листопада 2006 р.). – К.: Києво-Могилянська академія, 2007. – С. 155-159;
9. Частакова Н. Літературно-критичні студії Івана Дзюби: особливості формування мисле стилю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: litzbirnyk.com.ua/wp-content/uploads/2013/11/39.4.9.pdf

МЕТАФОРИЗАЦІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

Колісник О. С., Сидорук Г.І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Мета написання статті полягає в тому, щоб визначити роль метафоризмів в перекладах економічної публіцистики та частоту використання метафор. Актуальність теми є тим, що переклади економічної публіцистики зустрічаються доволі часто та визначити метафоризми в цих текстах буде доречним.

Сучасна стадія розвитку мовознавства та термінознавства характеризується збільшенням інтересу до семантичних процесів, які є в межах галузевих термінологій. Є дуже багато наук та занять в різних країнах світу, але англійська мова стала «мостом» між суб'єктами професій майже всіх країн. Переклад – один із найважливіших напрямків взаємодії міжнаціональних культур, дієвий спосіб міжкультурного зв'язку. Мета будь-якого перекладу – передати суть головної думки, який не володіє мовою оригіналу, і ознайомити його з відповідним текстом. Перекласти – це точно й повно висловити засобами однієї мови те, що вже зафіксовано засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту і форми. Оскільки переклад – це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу немає непереклад-

них матеріалів, є складні для перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані: недостатнім знанням мови оригіналу; відсутність в цій мові готових відповідників.

Метафора (від грец. *metaphora* – перенесення) – це тип переносного вживання слова, що ґрунтується на подібності тих або інших ознак. Найчастіше відбуваються метафоричні перенесення ознак, властивостей предметів на істоти і навпаки, наприклад: І земля, і вода, і повітря – все послуло. Метафора може ґрунтуватися і на основі вражень та оцінки будь-чого. На основі метафоризації в мовленні створюються мовні образи: *грим оплесків, сналах надії*. На сучасній стадії розвитку науки, метафора вийшла за межі риторики та лінгвістики і перемістилась у сферу суміжних із лінгвістикою дисциплін – теорії пізнання, когнітивної психології, логіки. Феномен метафори, природа й механізми утворення якого залишаються до цього часу не повністю розкритими, осмислюється тепер по-новому, з урахуванням когнітивного підходу до аналізу мовних явищ.

Сучасні лінгвістичні дослідження, підносячи метафору як мисленнєвий та когнітивний термін, дають можливість говорити про універсальність метафори, її присутність у концепту-

альних структурах людського мислення. Саме метафори створюють образи та уявлення і визначають спосіб мислення людини [1, с. 351; 2, с. 207; 3 с. 3]. Метафора здатна обумовлювати категоризацію певної предметної області [4, с. 5], а також формувати образ світу в цілому. Слідом за Дж. Лакоффом та М. Джонсоном [3] ми дотримуємося думки, що наша буденна понятійна система, категоріями якої ми мислимо, є метафоричною за своєю суттю. Метафора, виникаючи в мові постійно, є основним знаряддям мислення та розуміння оточуючого світу, «наймогутнішим засобом формування нових концептів, тобто відображення в мовній формі нового бачення про світ – емпіричного, теоретичного або художнього освоєння дійсності. А це означає, що в метафорі простежується саме зародження думки та її втілення у мові» [5, с. 81]. Подібні спостереження ще раз підтверджують той факт, що мова й мислення, будучи двома самостійними сферами, залишаються тісно пов'язаними між собою. Лінгвістикогнітологи розгалужують власне мовну метафору та метафору концептуальну. Метафора, що існує в мові й мовленні, ґрунтується на концептуальній метафорі як результаті процесу, що розгортається на концептуальному, глибинному мисленневому рівні. Концептуальна метафора використовується для вербалізації понять, позначення того, що не мало до неї словесного відношення [6, с. 66-67]. Створюється концептуальна метафора на основі асоціацій та усвідомлюється носіями

мови як семантично двохпланове утворення: перенесення інформації з однієї області знань (джерела – *source domain*) в іншу – так звану галузь мети (*target domain*). Це явище формується не в мові, а у мисленні, Тому людина усвідомлює одну сутність в термінах іншої, створюючи при цьому новий образ. Шляхом аналізу метафор можна визначити ті аспекти картини світу, що безпосередньо проникають у структуру мовних одиниць. Для розуміння складних змін, що відображаються у світі, при використанні метафори як обробки інформації людина використовує, цілком суттєво, найбільш близькі та споріднені з нею поняття. Універсальним і стабільним підґрунтям є людина і все, що з нею пов'язане, що підтверджує ще раз тезу щодо людського мислення [7, с. 8].

Велика кількість метафор створюється у сферах функціонування мови, які потрапляють у центр особливої уваги громади, та з проблем, у соціумі, таких, як політика, економіка, екологія та ін. У засобах масової інформації метафора завжди була чудовим об'єктом для інтенсивного дослідження, тексти офіційно-ділового стилю не брали як матеріал для вивчення цього явища. Головну роль у концепції економіки ЄС, загалом, відіграє образ-схематичний концепт Людина. Економіка показана як слабка істота – *European economic weakness*; як персона, що має неприємності – *Manufacturing woes raise hopes of European rate cut*; як поганий виконавець – *Europe's poor economic performance*. Економічне від-

родження Євросоюзу уособлюється як зміцнення стану – *reinforcing Europe's economic strength*; зміцнення стану організму – *signs which point to a recovery in European economy*. Економіка ЄС у цілому персоніфікується, являє собою людину як живу істоту з властивими їй слабкостями, проблемами, хворобами.

Єдиний ринок представлено переважно в термінах руху. Такий метафоричний концепт, як показали результати дослідження, є основою багаточисленних окремих термінів – шлях із перешкодами, етап процесу, стрибок, крок, падіння, сквоцання, підйом, подорож. Однак лише єдиний ринок та його інтеграція являються за допомогою метафоричних концептів – Етап процесу – *at the single market stage* – та Шлях із перешкодами – *removing the obstacles to market integration*. Набуває нових значень це поняття також через образ-схему Техніка, залучення якої є дією таких чинників, як досягнення науково-технічного прогресу, престиж техніки в сучасному соціумі. Зокрема, єдиний ринок асоціюється з добре налагодженим механізмом – *a smooth functioning of the single market; the smooth running of the single European market*; двигуном – *Progress is driven by market forces*.

Нове утворення у складі Євросоюзу представляє як обмежений простір, у рамках якого відбувається певна діяльність. Економічно-грошовий союз описується як споруда із властивими їй елементами та атрибутами – *the purpose of EMU was to build a «common house» for the peoples of Europe; the construction starts with, a monetary roof*. Створення і стан

нового утворення демонструється також через образ-схему Рух, на підґрунті якої формується ряд більш конкретних метафоричних понять: Створення економічно-грошового союзу – Крок, Стрибок – *Monetary union is a big step of integration; the leap to currency union*; Стан економіки – Падіння – *manufacturing activity in the 11 eurozone countries declined*. Нове утворення показано теж у термінах Бізнесу: Економічно-грошовий союз – Промоутер – *monetary union will boost European growth*; Реформатор – *the advent of EMU doesn't just change the world's financial landscape, it also could alter the global balance of power*; Партнер – *the social partners on economic and monetary union*.

Система понять, що описують спільну грошову одиницю – євро, її становлення і відношення до неї соціуму, утворюється на основі ряду метафор, основними з яких є Євро – Людина. Основними метафоричними поняттями даної моделі слугують: Євро – 1) Новонароджена дитина – *the birth of the euro; the EU baby euro*; 2) Промоутер – *The euro will boost eurozone trade*; 3) Бізнесмен – *The euro started trading with no problems*. Становлення євро утворює нові поняття за допомогою образ-схеми Рух: метафори Введення євро – 1) Крок – *a decisive step towards the ever closer political union of Europe*; 2) Стрибок – *a leap to a new era of shared policymaking*; 3) Успішний старт – *the euro is safely launched*; Занепад євро – 4) Падіння – *the euro's decline; the euro's fall; the euro slides to record low*; Відродження євро – 5) Зростання – *The euro gained*

against the pound; The euro climbing.

Європейський Центральний Банк (ЄЦБ) демонструється як Людина у всій системі її зв'язків із світом та в міжнародних відносинах. Так, ЄЦБ уособлюється з людиною, яка переживає невдачі та утиск – *ECB fails to act; The ECB coming under pressure*; надає підтримку – *The ECB bolstered the fragile currency; the prospect of ECB market intervention to prop the euro*; відмовляється допомогти – *The ECB refused to come to the aid of German economy*. Одночасна реалізація образів понять – загального Людина та конкретного Бізнес лежить в основі уявлення метафори щодо ЄЦБ як Промоутера – *The basic task of the ECB is to promote the smooth operation of payment systems*; Банкіра – *to conduct foreign exchange operations consistent with the provisions of Article 111*); Інспектора – *to levy penalty interest; to impose fines or periodic penalty payment*.

Проведений аналіз та визначення головних метафоричних понять підтверджують метафору як вияв людської свідомості. Базовими моделями метафори є поява зв'язку з метафоричними новоутвореннями, що формують сферу економіки, відповідно до моделі Людина, Рух, Контейнер. Так, різні соціально-економічні структури, явища, процеси асоціюються з людиною, її баченням світом і буттям.

Таким чином, метафора є важливим і незмінним засобом утворення нових понять за допомогою знаків мовної системи. Спостереження за мовним матеріалом у сфері лексики, яка досліджується повністю підтверджують думку науковців про те, що

метафора і надалі буде залишатись значущим засобом для створення концептів, а також займе в теорії мови ще більш значуще місце [8, с. 47]. Завжди буде перспективним і актуальним подальше поглиблене вивчення метафоричних систем у різних сферах людського життя на матеріалі як публіцистичних і офіційно-ділових текстів, так і художніх творів.

Література

1. Ченки, А. Семантика в когнитивній лінгвістическій // Фундаментальные направления современной американской лингвистики / Под ред. А.А.Кибрика, И.М.Кобозевой и И.А.Секериной. – М.: МГУ, 1997. – С. 340-369.
2. Gibbs, R.W. The Poetics of Mind (Figurative Thought, Language and Understanding). – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 527 p.
3. Lakoff, G., Johnson M. Metaphors We Live By. – Chicago: Chicago University Press, 1980. – 242 p.
4. Чес, Н.А. Функционирование метафорических концептуальных систем в текстах современной англоязычной прозы (на материале художественной литературы): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10. 02. 04 / МГЛУ. – М., 2000. – 27 с.
5. Телия, В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. – М.: Наука, 1986. – 142 с.
6. Опарина, Е.О. Концептуальная метафора // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 65-77.
7. Молчанова, Г.Г. Некоторые языковые механизмы вариативной интерпретации действительности (эволюция метафоры – метафора эволюции?) // Вестник МГУ. – Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – № 2. – 2002. – С. 7-12.
8. Телия, В.Н. Метафора как модель смысла производства и ее экспрессивно-оценочная функция // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988. – С. 26-52.

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАТЕКСТІВ ПРИ НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Гурська Л.І.

викладач, Підготовче відділення Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ключові слова: мова ЗМІ, «фонові знання», автентичний текст, культурологічна фонові інформація, соціолінгвістична компетенція.

На просунутому етапі вивчення мови як іноземної більшість іноземних студентів має такий рівень володіння мовою, що дозволяє використовувати на заняттях мову засобів масової інформації. Але, працюючи з іноземними студентами, викладач може мати певні труднощі, що викликані особливостями сприйняття культурологічної фонові інформації, яку часто можна зустріти у ЗМІ.

Існують специфічні національні особливості, певні «коди культури», сукупність яких створює «національну картину світу». Все це викликає труднощі для адекватного сприйняття інформації іноземцями. Ці труднощі зумовлені, по-перше, принциповою різницею системи навчання українській мові як іноземній від запропонованої в рідній країні студента. По-друге, лінгвокраїнознавчими особливостями мислення студентів-іноземців. Наприклад, система навчання іноземній мові в Південній Кореї не направлена на розмовну практику. Головну увагу приділяють письму та граматиці. Студенти, працюючи з текстом, здійснюють переклад, аналізують синтаксичні конструкції, але такий вид мовленнєвої діяльності як говоріння не відпрацю-

вується. Тому студенти мають певні труднощі саме з цим аспектом, і саме йому потрібно приділяти багато уваги. Часто студенти успішно проходять тестування, але їм важко висловити власну думку, дати власну оцінку подіям, студенти налаштовані на пасивне сприйняття інформації. Під час навчання вони вперше опиняються в українській мовній дійсності, і для адаптації потрібен час.

Студенти із Західної Європи та США не мають особливих труднощів у вмінні спілкуватися російською або українською мовою, тому що система навчання іноземній мові базується на принципах співпраці викладача та студента. Те, що студент перебуває в країні, мову якої він вивчає, має для нього надзвичайну цінність. Ще перебуваючи у своїй країні, студент формує образ України та українця, дивлячись екранізацію найчастіше російської класичної літератури, але коли студенти приїжджають до України, то вони зустрічаються з іншими реаліями, і викладачеві потрібно формувати у студентів образ українця та України в цілому.

У зв'язку з цим заняттям по вивченню мови ЗМІ та країнознавству

відводиться важлива роль. Робота з газетами, інтернет виданнями, телевізійними матеріалами змінює уявлення студентів-іноземців про Україну і, найголовніше, допомагає сформувати навички вільного володіння мовою. На сьогодні актуальним є також дослідження особливостей формування фонових знань студентів. Для сучасної психології та навчання мові як іноземній важливою є проблема розробки інноваційних методів навчання, що забезпечать підвищення ефективності навчання та самонавчання. Базою самостійного навчання може бути засвоєння когнітивних схем і фонових знань. Такі знання можна здобути, знайомлячись зі статтями у пресі або переглядаючи відео сюжети, фільми, мультфільми, які є популярними серед носіїв мови.

Вивчення мови ЗМІ в останні роки стало дуже актуальним, тому що мовний матеріал у сучасній лінгвістиці розглядається з комунікативних позицій. Досліджується не мова, а дискурс. ЗМІ поділяються на візуальні (періодичні друковані видання), аудіо (радіо) й аудіовізуальні (телебачення, документальне кіно). Незважаючи на всі їхні відмінності, ЗМІ об'єднують в єдину систему масової комунікації завдяки спільній функції й особливій структурі комунікативного процесу. Вони є надзвичайно сильним засобом впливу на людський розум. Мова ЗМІ найбільш швидко реагує на всі зміни в суспільній свідомості, відображаючи стан останньої і впливаючи на її формування. Саме в мові ЗМІ легко побачити нові тенденції у

підходах до вивчення мови, які простежуються в сучасній лінгвістиці. Серед таких особливе місце займають функціональні аспекти використання мови, саме вони зіграли важливу роль у вивченні мови наприкінці ХХ століття [2, с. 152]. Спираючись на головні функції ЗМІ в суспільстві, які виокремлюють вітчизняні та західні вчені, можна виділити наступні функції ЗМІ: 1) інформативну, 2) соціалізуючу, 3) установлення "порядку денного", 4) політичну, 5) впливу на свідомість, або формування громадської думки, 6) розважальну [9, с. 9]. Основними функціями дискурсу ЗМІ є інформативна і маніпулятивна. Інформативна функція передбачає точність поданої інформації, що дає змогу створення єдиної системи її сприйняття, вміння журналіста аналізувати і узагальнювати, стилістичну стриманість викладу матеріалу, конкретність і об'єктивність в поданні фактів і подій і максимальну стислість висловлювання [10, с.180-181]. Маніпулятивна функція дискурсу ЗМІ має на меті вплив на читача. Автор матеріалу провокує певну поведінку читача, тим самим викликаючи зміни в системі цінностей реципієнта. Варто зауважити, що інформативна функція дискурсу ЗМІ у чистому вигляді зустрічається доволі рідко, адже будь-яка інформація в певній мірі впливає на читача, формуючи його точку зору на висвітлену подію, що можна розцінювати як вплив на його думки і поведінку, але маніпуляція, в свою чергу, також не можлива без інформування [10, с.180-181].

У мові ЗМІ присутня лексика з усіх стилів мови: наукового, офіційно-ділового, розмовного та стилю художньої літератури, що обумовлено різноманіттям тем і жанрів; соціально-політична лексика і фразеологія; суспільно-політичні терміни; неологізми (семантичні і лексичні). Це дає змогу студентам, які знайомляться з мовою ЗМІ, значно розширити свій лексичний запас та зрозуміти особливості використання багатьох слів та фраз, які вони вивчали раніше, побачити їх у новому світлі, розширити знання значень слів, фразеологізмів.

Одним з ключових понять мови ЗМІ є медіатекст. На відміну від звичайного тексту медіатекст поєднує як вербальні, так і медійні властивості того чи іншого засобу масової інформації. Наприклад, у пресі вербальна частина поєднується з графічною та ілюстративною. На радіо вербальний компонент отримує додаткову виразність за допомогою аудіо-засобів. Телебачення ще більше розширює межі тексту, об'єднуючи словесну частину з відео зображенням і звуковим рядом. Також медійні й вербальні компоненти можуть поєднуватися на основі різних принципів: посилення, доповнення, виділення, ілюстрації, протиставлення і так далі, цілісність і єдність, яка складає суть поняття « медіатекст » [5, с. 38].

З точки зору жанрово-тематичного різноманіття, А.С. Микоян у своїх дослідженнях виділяє декілька типів текстів ЗМІ:

- 1) новинні матеріали (хроніка подій);
- 2) коментарі;

3) аналітичні огляди на різні теми (політика, громадське життя, економіка, соціальні проблеми, моральність, культура, наука і так далі);

4) інтерв'ю;

5) спортивні новини/репортажі;

6) рекламні матеріали і т.п. [6].

Ці жанри зустрічаються в газетах, журналах, в Інтернеті, в телевізійних програмах. Важливою особливістю усіх жанрів текстів ЗМІ є поєднання в них елементів дії та повідомлення. З точки зору стильових і мовних особливостей мови ЗМІ, можна виділити: штампи, кліше, метафори, стандартні терміни і назви тощо. Можна привести наступні приклади: рекордний ріст інвестицій, напружена робота принесла свої плоди, виявився цікавим, допомагає підвищити ефективність, своєрідний знак якості, домашні улюбленці [13].

Викладачеві необхідно пояснити студентам значення та специфіку вживання, емоційний вплив сталих висловів, тому що переклад не дає пояснення особливостей вживання.

Методичне використання текстів та аудіовізуальних сучасних ЗМІ надає можливості для формування іншомовної комунікативної компетенції студентів. За визначенням Ю. Федоренко, іншомовна комунікативна компетенція – знання, уміння та навички, необхідні для розуміння чужих та власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, зміст, якої охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті), уміння та навички ана-

лізу тексту та власні комунікативні надбання [9, с. 6].

Тексти і аудіовізуальні засоби є актуальними «інструментами» побудови занять з української мови як іноземної. Використовуючи такі публікації і телерепортажі (або відеоматеріали) на заняттях, викладач може не тільки формувати навички текстологічного аналізу або ж аналізу відеоматеріалів, а й поповнювати знання студента фоновими знаннями. Під час обговорення цих матеріалів студенти одночасно навчаються пояснювати особливості тексту і його соціально-культурну значимість, вести дискусію, висловлювати і відстоювати свою точку зору, грамотно підбирати аргументи.

Використання газетних текстів (або відеоматеріалів) при навчанні української мови як іноземної має вирішувати дві основні задачі:

1) подача інформації про сучасну Україну, про погляди українців на різноманітні явища;

2) засвоєння студентами української мови і розуміння тенденцій, які спостерігаються у суспільстві.

У сучасній методиці викладання дослідники виділяють кілька основних принципів використання текстів засобів масової інформації на заняттях з української мови як іноземної:

1) принцип ілюстративності, використовуючи даний принцип на занятті, викладач може проілюструвати пройдені теоретичні положення, розглянувши зі студентами різні статті з журналів і газет;

2) принцип імітативності передбачає використання текстів ЗМІ в якості зразка наслідування. Наприклад, опис текстів студентами при збереженні і передачі його лексико-семантичного єдності. Так як вже було зазначено, тексти ЗМІ мають якість клішованості, то студент може використовувати не таку велику кількість мовних засобів для повторної передачі матеріалу. Слід також підкреслити, що найбільш простими видами роботи для студентів є тексти інформаційних жанрів (повідомлення, інформація, короткий репортаж); найбільш складними є тексти художніх жанрів (нарис, есе);

3) аналітичний принцип, застосовується в добре підготовленій аудиторії, яка володіє не тільки знаннями мови і культури мовлення, а також основами стилістики, риторики і т.д. Використовуючи даний принцип, викладач дає на розгляд студентів статті з метою визначення використаних у ньому мовних засобів виразності, оцінки образності, визначення типу тексту, підготовки стислого реферативного повідомлення, переказу, порівняння з іншими статтями і тощо;

4) принцип критико-корекційний заснований на методиці відбору та аналізу «негативного мовного матеріалу», на який вказував Л. В. Щерба. Негативний мовний матеріал – це «будь-яке мовне висловлювання, яке не розуміється, або не відразу розуміється, або розуміється насилу, а тому не досягає мети» [12, с.36]. Робота з такими текстами переслідує три основні цілі: 1) навчитися бачити помилки, які слід

виправити; 2) навчитися визначати помилки, тобто не пояснювати прагнення виправити, а давати чітке визначення проблеми: наприклад, «тавтологія», «порушення лексичної сполучуваності»; 3) навчитися грамотно виправляти помилки. Часто студенти, виявивши помилку, не можуть виправити або дати правильний варіант, відповідно, головне завдання викладача полягає в тому, щоб він показав студентам алгоритм, за допомогою якого вони зможуть виконувати ці завдання, [7].

Під час роботи з іноземними студентами при аналізі текстів ЗМІ застосовуються різні види завдань на вивчення лексичних, морфологічних і синтаксичних особливостей сучасних публікацій.

Найбільш поширеною формою перевірки засвоєння матеріалу в іноземній аудиторії є переклад. Як відзначили Ганджієва Н. і Зотова Ю.А., «можна запропонувати студентам зробити синхронний переклад будь-якої журнальної або газетної статті (без словника)... Студенти при перекладі намагаються засобами рідної мови передати зміст тексту. Особливе зацікавлення викликає знаходження фразеологічних відповідностей, переклад слів з яскравою емоційно-експресивним забарвленням, розмовної і просторічної лексики, а також термінів і назв, якими рясніють аналітичні та художні жанри публіцистики» [3, с. 502- 503].

Культурологічний аспект текстів ЗМІ на заняттях з вивчення української мови як іноземної надзвичайно важливий. В текстах ЗМІ авторами ви-

користуються різноманітні мовні засоби виразності, тому викладач в першу чергу повинен пояснити складні моменти, зокрема культурологічні, та тільки після цього приступити до аналізу текстів. При використанні даних текстів у студентів формується і розвивається соціально-комунікативна компетенція, так як мова сучасної преси відображає не тільки мовні тенденції, а і соціальні, оскільки дає можливість вивчати мову на прикладі реальних, інформативних публікацій, що відображають окремі аспекти мовної практики суспільства.

Робота над автентичним текстом допоможе студентам не тільки отримати знання з мови, а й зрозуміти нову систему мислення, розширити лексичний запас, швидше інтегруватися в українське суспільство. Вона може складатися з двох основних видів вправ: передтекстових і післятекстових.

Мета передтекстових вправ полягає в тому, щоб мотивувати студентів до читання і подолати труднощі, що виникають при читанні і сприйнятті текстів ЗМІ. Перш ніж приступити до аналізу тексту, викладач задає питання загального характеру. Можливо, студенти можуть не знати відповіді на ці питання, в таких ситуаціях викладач повинен сам відповісти на поставлені запитання.

Потім викладач показує відеоролик. Перегляд його дозволяє студентам зрозуміти і розкрити загальну ідею статті, підтекст переданої інформації, не тільки завдяки знанню лексичних одиниць, а й завдяки ситуації, обста-

винам, інтонації учасників репортажу. Під час перегляду відеоматеріалу іноземні студенти можуть не знати лексичне значення кожного слова, проте ситуативність і емоційність дозволяє студентам зрозуміти загальну ідею переданої інформації.

Після перегляду відеоматеріалу викладач знайомить іноземних студентів з новою лексикою, не аналізуючи сам текст. Визначивши лексичні значення слів, викладач перевіряє рівень запам'ятовування і сприйняття лексичних одиниць, запропонувавши скласти власні фрази з новими словами. Це сприяє активізації нової лексики, так як, створюючи власні приклади, студенти виходять з ситуацій, в яких вони були або можуть. Після цього викладач і студенти розпочинають читання та аналізу самого тексту.

Післятекстові вправи спрямовані на перевірку повного розуміння тексту.

Після перегляду відеоматеріалу і освоєння всіх слів, викладач задає питання до викладеної інформації, а студент повинен дати розгорнуті відповіді. Також для більш глибокого аналізу тексту можна розглянути його з лексико-граматичної точки зору. З цією метою можна запропонувати студентам виконати наступні типи завдань:

- виділіть синоніми (контекстуальні синоніми);
- виділіть однокореневі слова;
- виділіть «ключові» слова;
- створіть міні текст на основі поданого матеріалу;
- перекажіть текст.

Види робіт над текстами ЗМІ не обмежені, тому що в них відтворено не тільки граматичну будову мови, а також матеріал, який описує події, культуру, історію, розвиток, сучасні зміни в суспільстві. Виходячи з цього, можна сказати, що автентичний текст є актуальним засобом, за допомогою якого іноземні студенти можуть навіть самостійно застосовувати теоретичні знання на практиці, постійно дізнаватися про події та зміни, що відбуваються в країні мови, що вивчається, швидше інтегруватися в іншомовний простір.

Список літератури:

1. Володіна М.Н. Мова ЗМІ – основний вплив на масову свідомість. М.: 2003.
2. Вороніна Г.І. Організація роботи з автентичними текстами молодіжної преси в старших класах шкіл з поглибленим вивченням німецької мови // Іноземні мови в школі. – 1999. – № 2.
3. Гаджиева Н., Зотова Ю. А. Види робіт з розвитку усного мовлення студентів-іноземців при вивченні газетно-публіцистичного стилю // Російська мова: історичні долі і сучасність: II Міжнародний конгрес дослідників російської мови. Праці і матеріали. – М.: МГУ, 2004.
4. Граудина Л.К., Ширяєва Е.Н. Культура мови. Підручник для вузів. М.: Видавнича група НОРМА-ИНФРА М.: 1999.
5. Добросклонская Т.Г. Медіалінгвістика: системний підхід до вивчення мови ЗМІ.- М., 2008.
6. Мікоян А.С. Проблеми перекладів текстів СМІ.М.:2003.
7. Скороходова Є.Ю. Методичні можливості сучасних медіатекстів при вивченні російської мови., 2008.
8. Солганик Г.Я. Про мову і стиль газети // Мова ЗМІ як об'єкт міждисциплінарного дослідження, 2003.

9. Федоренко Ю.П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Ю.П. Федоренко. – Луцьк, 2005. – 22 с.
10. Шевченко Т. А., Казарян О. В. Культурологічний аспект у навчальних матеріалах з розвитку навичок усного та писемного мовлення в рамках комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови // II Міжнародна конференція «Мова і культура»: Тези доповідей. – М., 2003.
11. Черниш О.А. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіа лінгвістиці <http://eprints.zu.edu.ua/9782/>
12. Щерба Л. В. Мовна система і мовна діяльність.- Л.: 1974.
13. <https://kfund-media.com/otsinyly-96-investytsij-v-ukrayinski-startapy-nadijshlo-z-za-kordonu/>

МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІЛКУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Овчарова О. В.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Модернізація освіти України спрямована на пошук ефективних напрямів особистісного розвитку кожної дитини та вимагає наукового підходу до формування їх міжкультурного спілкування. У цьому контексті важливим стає той факт, що розвиток міжкультурного спілкування старшокласників суттєвою мірою залежить від педагогічної майстерності соціального педагога. Так, уміння підтримувати приємне спілкування з представниками різних національностей, навички ведення діалогу – розвиваються у дітей не відразу.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що в теорії та практиці професійної освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Академік В. Г. Кремень підкреслює, що у всіх сферах життєдіяльності людини і суспільства все більше утверджуються загально-цивілізаційні тенденції розвитку, характерні для XXI століття. Передусім – це тенденція зближення націй та народів. Науковий інтерес до проблеми продуктивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу пояснюється системою взаємовідносин, що складаються між людьми різних національностей і культури. Зазначимо, що саме етнічні культури допомагають

нам зберегти мультикультурність, культурне розмаїття у всесвітньому масштабі. Підкреслимо, що сьогодні у всьому світі зріс інтерес до витоків своєї національної культури. Відомо, що етнічна культура переживає нове народження. Аналіз наукових джерел свідчить, що глобалізація не повинна відривати культурні цінності від своєї етнічної культури, тому так важливо збереження того, що підтримує культурну ідентичність.

Науковці і практики доводять, що важливим у міжкультурному спілкуванні старшокласників у полікультурному суспільстві є ціннісний аспект. Підкреслимо, що ціннісна характеристика освіти передбачає розгляд трьох взаємозв'язаних блоків: освіта як цінність державна; освіта як цінність суспільна; освіта як цінність особистості. Так, міжкультурна складова є способом удосконалення освіти, однією із стратегічних ліній сучасної системи освіти. Відтак, міжкультурна складова спрямована на зміну позиції соціального педагога на виховання поваги учнів, об'єктивної оцінки культури іншого народу, пробудження пізнавального інтересу до цієї сфери людських знань і відносин [4].

На підставі всебічної рефлексії наукової літератури підсумовано, що по-

лікультурній складовій виховання старшокласників характерні певні характеристики: цілісне уявлення про освіту, що забезпечує полікультурну взаємодію і трансляцію культури; реалізація принципу наступності; залучення учнів до загальнолюдських цінностей, що дозволяє співіснувати в мультикультурному суспільстві XXI століття; усвідомлення себе як носія національних цінностей та цілісності сучасного світу, взаємозалежності всіх культур; формування духовного потенціалу учнів; формування готовності до співробітництва з іншими людьми, суспільними рухами й соціальними інститутами в контексті діалогу культур; посилення ролі соціального педагога навчального закладу та ускладнення його професійних функцій як посередника у полікультурному спілкуванні [3].

Необхідно зазначити, що культура – це сутнісна характеристика людини, яка пов'язана зі здатністю цілеспрямованого відтворення навколишнього світу, в ході якого створюється штучний світ речей, символів, а також зв'язків і відносин між людьми. Так, комунікація і спілкування є найважливішою частиною людського життя, а значить, і частиною культури. Тільки через спілкування людина може співвідносити свою поведінку з діями інших. У процесах соціальної взаємодії набувають свою стійку форму норми, цінності і інститути тієї чи іншої культури. Саме спілкування у всіх своїх формах (вербальне і невербальне), види (формальне і неформальне), типи

(міжособистісне, міжгрупове, міжкультурне) найбільш повно розкриває специфіку людського суспільства.

Зазначимо, що діалог – це спілкування з культурою, реалізація та відтворення її досягнень, це виявлення та розуміння цінностей інших культур, спосіб присвоєння останніх етнічними групами. Діалог – необхідна умова наукового пошуку істини та процесу творчості у мистецтві. Осмислення наукової літератури свідчить, що діалог – це розуміння свого «Я» та спілкування з іншими. Поняття діалогу особливо актуально для сучасної культури. Сам процес взаємодії це і є діалог, а форми взаємодії представляють собою різноманітні види діалогічних відносин. Вплив однієї культури на іншу реалізується тільки у тому випадку, якщо існують необхідні умови для цього впливу. Діалог двох культур можливий тільки при певному зближенні їх культурних норм, поваги до них, здоланні усталених стереотипів, при синтезі самотнього та інонаціонального [1].

Так, в діалозі культур важливо побачити загальнолюдські цінності взаємодіючих культур. Одним з головних протиріч, властивих культурам всіх народів світу, є протиріччя між розвитком національних культур та їх зближенням. Необхідність діалогу культур є умовою самозбереження людства. Процес формування духовної єдності – це результат діалогу сучасних культур. Діалогічність передбачає порівняння національних цінностей та вироблення розуміння того, що етнокультурне співіснування неможливе

без поважного та дбайливого відношення до цінностей інших народів. Діалог передбачає як взаємозбагачення національних культур, так і збереження їх самобутності. Якими б не були культури різними, саме вони в сучасних умовах необхідні одне одному, якщо хочуть існувати та розвиватися у світі. Однак глобалізація поєднується і з самоідентифікацією культур. Зазначимо, що міжкультурна комунікація старшокласників передбачає розширення контактів серед культур, динаміку локальних культур [1]. Підкреслимо, що комунікативні труднощі при міжкультурному спілкуванні обумовлені різними складовими задіяних культур: чим більше відмінностей, тим складніше процес спілкування. Спілкуючись з представником іншої культури, ми не зможемо передбачати його поведінку, ґрунтуючись на власних культурних нормах і правилах. Це неминуче призведе до нерозуміння. Бажаючи успішно спілкуватися, ми повинні використовувати свої знання про іншу культуру для складання прогнозів і припущень. За відсутності та-

ких знань у нас мало підстав для вірного передбачення[2].

Так, для розвитку міжкультурного спілкування старшокласників соціальному педагогу необхідно застосовувати інтерактивні форми проведення занять, що мають конкретну мету – створити комфортні умови розвитку здібностей, за яких кожна дитина відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Інноваційні форми проведення занять дають змогу розвивати аналітичне мислення старшокласників, формувати міжкультурну компетенцію.

Список використаних джерел

1. Агадуллін Р. Полікультурна освіта: методолого-теоретичний аспект / Р. Агадуллін // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3. – С. 25–27.
2. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи: модульний курс дистанційного навчання / за ред. А.Й. Капської. – К.: Науковий світ, 2002. –164 с.
3. Александров Д. Н. Самоучитель красноречия / Д. Н. Александров. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 304 с.
4. Болгаріна В. Культура і полікультурна освіта / В. Болгаріна, І. Лощенкова // Шлях освіти. – 2002. – № 1. – С. 14–18.

«ПОЗИТИВНІ ПРИНЦИПИ ЖИТТЯ»: ХУДОЖНЯ ПАЛІТРА ВІОЛЕТТИ ДВОРЕЦЬКОЇ У ЦАРИНІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Атрошенко Г. І.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

***Анотація:** У статті розглядається художня палітра української дитячої письменниці Віолетти Дворецької в контексті сучасної літератури для дітей, простежуються нові тенденції у формуванні національної самосвідомості засобами художнього слова.*

Ключові слова: українська література для дітей, духовно-культурний розвиток, соціальний досвід, художнє слово.

Keywords: Ukrainian literature for children, spiritual and cultural development, social experience, artistic word.

Нові тенденції у формуванні національної самосвідомості засобами художнього слова покликані й читачкою аудиторією, яку теж варто називати «ною». Сучасна аудиторія читачів-дітей – це громадяни, що є відкритими до світу, не так обмежені реальними/віртуальними кордонами, як покоління попередні, світ сприймають багатогранно і неупереджено. Саме в цій читачській аудиторії, яка є поколінням цифрової ери, яка не може обійтися без електронних пристроїв, має доступ до різної інформації, часом навіть шкідливої (як для певного віку), варто посилити виховання національної самосвідомості за допомогою дитячої літератури.

Сьогодні діти-читачі зацікавляться літературою, що відповідає реальності, співзвучна їх запитам, відображує

сучасний світ, але також і знайомить із цариною народних традицій, «формує уявлення ...про шлях духовно-культурного розвитку народу, особливості його ментальності, самотність української культури» (О. Семенов) [3, 19], літературою, що спостерігає «значний розкол між поколіннями ХХ та ХХІ століть, що супроводжується втраченою старшим поколінням можливостей позитивного впливу на нащадків» (Т. Атрошенко) [1, 92].

Серед дитячих письменників, які вмело і вправно донесуть до свідомості дітей інтелектуальне, естетичне, виховне і спрямовуюче значення мистецтва рідного слова, поведуть у реальні/віртуальні світи, навчать критично мислити, зрештою, мають «позитивний вплив на нащадків», – сучасна дитяча письменниця Віолетта Дворецька.

Вона «поєднала ...професіоналізм досвідченого педагога і майстерне володіння поетичним словом», а життєве головне її кредо – «навчати і виховувати юне покоління майбутніх громадян України» [4].

Книги Віолетти Дворецької різної тематики для дітей в Україні виходять щорічно з 1996 року («Я звертаюсь до слова», «Виховуємо людину», «Уроки бабусі Марусі», «Про фізику та фізиків», «Жива планета», «Поговоримо, поміркуємо», «Моя Україна», «Яке це щастя жити на Землі» та інші).

Тексти кожної збірки Віолетти Дворецької – сучасних художніх форм і змісту, хоча, звісно, дитяча письменниця не залишила поза увагою ту зміну мистецьких та ідеологічних практик, яка наразі є досить суттєвою (ім'я її з'явилося у дитячій літературі в кінці 90-х років – початку XXI ст., коли твори «відповідали вимогам часу», ставали більш урбанізованими, а у героїв читач міг вчитися і мав їх за «взірець поведінки, позитивних принципів життя» (Н. Богданець-Білоskalенко) [2, 5]).

Віолетта Дворецька враховує найголовніші категорії цінностей літератури, призначеної для дитячого читання: освітні й особисті.

Беззаперечно, важливим є збагачення дитячого досвіду, але також із дитячої книги пізнаються та закріплюються ті цінності особистості, що є загальнолюдськими і в духовному, і в матеріальному, і в соціальному бутті. Вона з тих дитячих письменників, що повернули українській літературі «людське обличчя» [2, 9]; її твори веселі й дотепні, сти-

мулюють до роздумів, наближають дитину-читача до фольклору: «Так в народі повелося: / Подають до свят гучних / Із пшеничного колосся / Диво-витвори смачні. / Тільки, друже мій, ніколи / Звичай наш не забувай: / Перш за все подай до столу / Традиційний коровай. / В ньому – дух і запах поля, / І дзвінкий пташиний спів. / В ньому – щастя, в ньому – доля...» [2, 251–252]; «Я – весела, білолиця, / Я – Зима, я чарівниця, / Рукавом поведу – / Кучугури намету» [2, 258];

Віолетта Дворецька використовує у своїх поетичних візерунках неологізми, прикладкові сполуки, асонанси, алітерації, порівняння, антоніми, послугується фразеологічними багатствами: «вколе жальцями», «хліб-сіль», «очиці, мов небо, і добрее серце», «краса-суниця», «ялиночко-ялино, зимова веселинко, вродлива і пухнаста», «мене ж завидки беруть», «йде кругом голова», «лихові кінець», «на траві роса-краса», «віддає він зверху холодом цупким, знизу ж – теплий він, ласкавий і м'який».

Тло її творів – українська народна дійсність, що формує концептосферу дитини-читача, який відкриває світ реальний через чарівно-простий: «Навчання – то не жарти. / Чекають нові старти. / Скоріше всі – за парти!» [2, 254], «Кожен з нас водичку п'є, / Йй вклонілось, діти! / Нам життя вона дає, / Ще й мандрує світом» [2, 258]. Цілий цикл віршів про цілющі рослини навчає дитину: «Суниця – то здоров'я рятівниця. / Запашна і апетитна, / Біль серцевий зніме спритно, /

Підлікує нирки, шлунок, / І для шкіри порятунок» («Суниця») [2, 260], «Для здоров'я завжди споживай журавлину. / Гіпертонію, гепатит лікує цей цілющий плід» («Журавлина») [2, 263].

Для дитячої письменниці усі ключові категорії особистісного розвитку дітей-читачів є вирішальними: і моральний, і когнітивний, і фізичний, і мовний: «... почула від бабусі, / Що здоров'я в тих нема, / Хто надутий, хто не в дусі, / з кого лізе злість сама!» [2, 246], «Можливо, знаєш, друже мій, з літератури, / Які критерії високої культури? / Які повинен ти в житті робити кроки, / Щоб рівень твій культурний дійсно став високим?» [2, 249], «І хоч зима лютує – / Скрізь усмішка квітує!» [2, 258].

Отже, у творах Віолетти Дворецької вагомим результатом постає світ сучасної української літератури для дітей – світ значень, форм, образів, осо-

бистостей, світ, який розвивається і діє разом з усім суспільством.

Література

1. Атрошенко Т. Формування соціального досвіду учнів основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій / Тетяна Атрошенко : [Електронний ресурс] // Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. – 2017. – Vol. 5, No. 3. – pp. 92–100. – Режим доступу : <http://www.ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse/article/view/2029/0>
2. Дитяча література. Твори українських письменників II половини ХХ – початку ХХІ століть / Упор. Н. І. Богданець-Білоskalенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 480 с.
3. Семенов О. Український фольклор : навч. посібник / Олена Семенов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2004. – 254 с.
4. Ювілейний творчий вечір Віолетти Дворецької / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profspilka.kiev.ua/publikacii/novyny/3546-yuvleyniy-tvorchiy-vechr-voletti-dvoreckoyi.html>

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ЛАКУНА ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ

Петриця Л.І.

старший викладач кафедри практики англійської мови Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка

Ключові слова: фразеологічна одиниця, переклад, перекладач, особливості, компонент, словосполучення, мова перекладу

Keywords: phraseological unit, interpretation, translator, peculiarities, component, word-combination, the language of translation

У пошуку якомога повніших смислових функціонально-естетичних та прагматичних відповідників фразеологічних одиниць (ФО) перекладачеві художнього твору доводиться нерідко стикатися з відсутністю в лексико-фразеологічному фонді мови перекладу такого виражального матеріалу, який міг би безпосередньо співвідноситись з оригінальною ФО і таким чином бути придатним для її перекладу.

У контрастивних дослідженнях з лексикології, семантики, стилістики на означення такого роду «білих плям» вживають термін «лакуна» [4 ;5]. Проте не всякий безеквівалентний фразеологізм можна віднести до лакун. Релетивною як для порівняльного аналізу, так і для перекладу ФО є ознака структурно-семантичної стійкості. Фразеологізм може бути свівіднесений на цьому ґрунті не лише з фразеологізмом, але також зі словом або стійким словосполученням нефразеологічного характеру наділеним здатністю відтворюватись у мовленні «по традиції, автоматично» [4; 5 ;7]. Метою нашої статті є дослідити яви-

ще фразеологічної лагуни як об'єкту перекладу.

Фразеологічна лакуна – це, як правило, образна ФО, що не має у мові перекладу безпосередніх відповідників, виражених словом, фразеологізмом чи стійким словосполученням нефразеологічного характеру. Словникове значення такої ФО може бути передане описово вільним словосполученням.

Відсутність прямих фразеологічних відповідників, застережена самим поняттям «лакуна», робить ідеальну вимогу перекладу «фразеологізм – фразеологізмом» [1 ;3; 6] малопродатною для даного випадку. Одним із можливих шляхів її дотримання виявляється прийом семантичної трансформації тих ФО мови перекладу що за своєю образною структурою допускають контекстне витлумачення і скерування в потрібне перекладачеві русло. Таке контекстне переосмислення внутрішньої форми української ФО закидати вудку (обережно натякати, ставити питання з метою довідатися, поклопотатися за кого-небудь) [2; 3; 5]

має місце при перекладі англійської ФО *to set one's cap at smbd*: *Mother Sparsit never set her cap at Bounderby when he was a bachelor. Oh no!* [16, 148] – Адже тітуса Спарсіт ніколи не закидала вудки на Горлодербі, як він ще був нежонатий. Що ні, то ні. [13, 147]

За тих контекстних умов в які поставлена українська ФО, реалізація її словникового значення неможлива зате певне оживлення переносного плану слів їх метафоризація природно включається у рему повідомлення. Переосмислення ФО не приводить до переходу її у вільне словосполучення чи до цілковитої реметафоризації. Успадкувавши візуальну цілісність структури, переосмислена ФО стає тепер, не втрачаючи свого початкового статусу, носієм нового значення.

Вищенаведеним способом не вичерпуються можливості передачі фразеологічної лакуни фразеологізмом. Продуктивно можуть бути використані граматичні перебудови синтагматики речення для введення фразеологічних контекстуальних заміників, що різняться від об'єкту перекладу типом зовнішніх валентно-синтаксичних зв'язків. Прикладом може бути перестановка об'єкт ↔ предикат у перекладі речення *I was stuck into old Bounderby's bank (where I never wanted to be) and I knew I should get into scrapes there if she put old Bounderby's pipe out* [16, 147]. – *Мене заохали до банку старого Горлодербі (куди мені зовсім не хотілось), і я добре знав, що старий залле мені сала за шкуру коли спіймає в неї облизня...* [13, 145]. Така перестановка

викликана тим, що ФО *to put one's pipe out* співвідноситься із своїм контекстуальним заміником *спіймати облизня* не прямо, а через граматичний трансформ *to have one's pipe out*.

Цей шлях перекладацького пошуку з успіхом використовується не лише для лакун, а й тоді коли існуючі відповідники ФО виявляються з певних міркувань незадовільними. Підтвердження тому знаходимо у вже наведеному вище прикладі: *to get into scrapes* – *залити сала за шкуру*

Як принципово схвалений спосіб відображення у перекладі таких лакун (зокрема ФО з нечітко вираженою мотивацією змісту) слід розглядати переносне використання ампліфікованого значення вже існуючих у мові перекладу фразеологізмів. Так для змалювання звичаїв, які панували в літературних салонах, Сомерсет Моєм користується характерним фразеологічним зворотом, запозиченим із світу бізнесу *It was out of the question then for Mrs. Barton Trafford to get in on the ground floor* [19, 134] '*To get in on the ground floor*' основним своїм значенням має: «прийняти когось (або вступити) в діло на вигідних для себе умовах» [2] Російський переклад реалізує в цьому реченні іншу ФО – *подняты целину*, розширивши її переносне значення, «розпочати справу» контекстом – «першою розпочати справу і опинитися у вигідних для себе умовах». «В результате миссис Бартон Трафффорд опоздала поднять целину – об этом не могло быть и речи. Ей пришлось вступить в открытую борьбу» [15, 134]. Слід за-

уважити, що імпліцитна паралель між літературною біржею і фондовою, наявна в оригіналі, тут втрачена, і переклад лише виграв би, якби в тексті вона отримала компенсацію іншими засобами.

До складу фразеологізму може входити слово, що саме вже є лакуною для мови перекладу, як-от «*to bill*» – цілуватись дзьобиками [2] у ФО «*bill and soo*», вжитій у відомій повісті Джеромом К.Джеромом «Троє в одному човні (нічого не кажучи про собаку)»: “*Oh! We’d better go out of here while this billing and cooing is on. We’ll go down to Kent*” [18, 106]. Перший український перекладач книги І. Петрушевич взагалі умовчав цей факт тоді як, В. Прокопчук передав її вільним словосполученням «*ніжності і воркування*» [11, 104], знехтувавши як показником фразеоформленості, так і частиною значення, закладеною у слові «*bill*» і таким чином розгубивши той легкий гумор з яким автор оповідає про роман Генріха VIII та Анни Болейн. Про вагомість втраченого тут семантичного компонента для художнього сприймання свідчить хоча б те, що саме його обирає за провідний і експлікує лексично автор російського перекладу Е. Лінецька: *Нехорошо мешать этим невинным голубкам, пусть себе воркуют* [12, 113].

Поза увагою обох перекладачів залишається структурне і ритмічне оформлення ФО, чітка симетрія наголошених односкладових слів, розділених ненаголошеними «*and*». ФО такого типу характерні в цілому для англійської мови, наприклад: *fret and fume*,

rip and tear, touch and go, part and parcel, end and aim, then and there, now and then тощо. З цього погляду вдалий варіант структурно-ритмічного оформлення пропонує Ю. Лісняк: *Чи не краще кудись податися звідси, поки вони тут цілюються та милуються*. [10, 120].

Для втраченої у вищенаведеному перекладі семи в українській мові існує дуже точний лексичний відповідник «*голубитись*», він же значною мірою покриває і контур значення всієї розглянутої тут ФО. Можливо, в іншому конкретному випадку перекладач задовільнився б одним цим словом, і не було б підстави розглядати її взагалі як належну до фразеологічних лакун, але тут важлива і невластива слову структурно-семантична дискретність [6, 73], без якої неможливим було б повноцінне відтворення естетичної інформації.

Проаналізований приклад наочно показує, що встановлення абсолютних границь фразеологічної лакуни як явища можливе далеко не завжди і має вирішуватись конкретно для кожного окремого випадку. Відносність поняття «лакуна» підтверджується й існуванням часткових чи так званих етнографічних фразеолакун [5, 34] заснованих на використанні реалій, власних назв, імен, етноситуативних моментів тощо. Вони зберігають свою унікальність навіть при значній відповідності свого змісту і образного плану якійсь українській ФО, наприклад: *to set the Thames on fire* – здивувати світ; *as drunk as a lord* – п’яний, як хлющ; *on Shank’s pony* – на своїх двох тощо.

Велика група фразеологічних лакунів завдячує своїм походженням літературним джерелам, казкам, міфам, легендам, що набули значного вжитку у мові перекладу, хоча сюжет їх часто знайомий мовцям. Наприклад, як англійцям, так і українцям добре відомий античний міф про подвиги Геракла, а от переносно вживаний зворот *Herculean task* (*labour*) існує лише в англійській мові. Тому проста алюзія до античності, на зразок: *це завдання під силу хіба що Геркулесу* [11, 17], чи – *це робота для Геркулеса* [10, 22] при перекладі речення: *It is difficult enough to fix a tent in dry weather; in wet the task becomes Herculean* [18, 20] сприймається надто буквально і не може задовольнити вимогливого читача.

Однак непоодинокі й випадки, коли сюжетна основа ФО мало знайома українському читачеві і, таким чином, лакуна етнографічна є одночасно і образно-асоціативною.

Збірний образ *Seven Sleepers* (лат. *Septem Dormientes*) належить до їх числа. У Джерома К. Джерома він входить до складу ФО «*to wake the Seven Sleepers*» на жартівливому аналізі змісту якої, розгорнутому в послідуєчій контекст, автор будує стилістичний ефект: «*We shouted back loud enough to wake the Seven Sleepers. I never could understand myself why it should take more noise to wake seven sleepers than one*» [18, 136]. Малоімовірно, що загадка про семеро юнаків з Ефеса, які, рятуючись від переслідування, сховались у печеру, де проспали багато років, викликає у англійських читачів прямі алюзії до

сюжету цієї легенди; у процесі «автоматичного» відтворення ФО її внутрішня форма не завжди простежується до етимологічних джерел. Правдоподібніше, що цей збірний сюжет є для англійців таким же символом «сонливості», як для нас спляча красуня із казки Ш. Перро; подібним чином, вживаючи біблеїзм «*сім смертних гріхів*», ми не завжди виразно усвідомлюємо (принаймі в момент мовлення), про які саме гріхи йдеться. Джером К. Джером при повторному вживанні буквализує *seven sleepers* (про це свідчить і граматичний показник – відсутність перед словосполученням артикля «the»), а потім обіграє за принципом *pars pro toto* значення цілої ФО значенням її компонентів.

Обігрування фразеологічно зв'язаного і вільного лексичного значення слова має місце і в російському перекладі цього уривка, але на цей раз шляхом демегафоризації ФО «*разбудить мёртвого*»: *Мы подняли дикий рев, от которого проснулся бы и мёртвый (кстати, я никак не могу понять, почему у нас не пользуются этим способом для оживления покойников* [12, 136]

Дещо пряомолінійна напівкалька аналізованого фразеологізму, подана українським перекладачем В. Прокопчуком, створює, проте, непогані передумови для послідовного відтворення авторського стилістичного прийому: *Ми знов закричали, досить голосно, щоб розбудити сімох мертвих, – щодо мене, то я ніколи не міг зрозуміти, чому для того, щоб розбудити сімох*

мертвих, треба більше голосу, ніж для того, щоб розбудити одного... [11, 133]. Скориставшись наявністю в українській мові певної традиції групування ФО навколо числа 7: *семероз ложкою, семеро козенят, сім котів, сім бід, сім п'ятниць на тиждень, сім кіп* (гречаної вовни), *сім смертних гріхів* тощо, перекладач на образній основі ФО «розбудити мертвого» створює фразеологічну модель об'єкта перекладу: *розбудити сімох мертвих* (краще було б сказати сказати «семеро мертвих»). Хоча наведений приклад і не може ставитись за взірець, принциповий підхід до використання в перекладі фразеологічних мотивів та характерних рис фразеологічних систем обох мов заслуговує, на наш погляд, уваги й детальнішого вивчення.

Значні потенційні можливості закладені в прийомі фразеологічного моделювання і для відтворення національного колориту. Перекладним ФО недосить задовольняти вимоги семантико-стилістичного паритету, читач повинен відчувати, що так висловлюються саме англіїці, а не українці. Лінгвокраїнознавча інтерференція властива усім формам мовних контактів [7]. Міра її допустимості при перекладі ФО, виправдана вимогою доступності художнього твору естетичному сприйманню, не повинна, однак, вести до штучного «одомашнення» мови автора чи героїв, а отже і всього твору. Перекладацькою дилемою і надалі залишається питання перекладу таких характерних фразеологічних порівнянь, як, наприклад, *as*

drunk as a lord. Перекладений своїм російським функціональним відповідником; «*Вчера вечером он был пьян, как сапожник, но всё-таки уехал сегодня утром*» [8, 33], цей вираз не може сприйматись органічно в устах Сомса Форсайта. З іншого боку, максимально наближений варіант *п'яний, як лорд* неминуче вступає в суперечність з традиційним уявленням про перів Англії, представників класу, наділеного спадковим правом вершити державні справи у верхній палаті парламенту. Уникнути негативної стилізації можна, лише вдаючись до нейтральних аналогів, як от: «*п'яний, як ніч*», пожертвавши національним колоритом. Такий шлях обрано українським перекладачем О. Терех [9, 387].

Дуже часто перекладач поставлений в умови однозначного вибору між можливим і доцільним. Тому, закономірно постає питання про компенсацію втраченого після того, як вибір зроблено. Зокрема, при подачі нейтральних варіантів доводиться нерідко відмовлятися від образності. Нагромадження навіть дрібних втрат може привести до значного знебарвлення авторської палітри, «збездобрання» його манери письма, тому компенсація образності як такої стає актуальним перекладацьким завданням. Особливо вагома ця риса для мовної характеристики персонажів.

Підсумовуючи, потрібно відмітити, що в ієрархії неперекладності фразеологічним лакунам, безперечно, належить одне з провідних місць. Як свідчить практика, втрати при їх перекладі

неминучі. Та, незважаючи на це, наявність певного структурного ізоморфізму у міжмовному плані, існування спільних фразеологічних ідей і мотивів дає підстави вести мову про принципову перекладність фразеологічних лакун на адекватній, тобто фразеологічній основі. Неодмінною умовою виконання цього нелегкого завдання залишається наукове дослідження і розробка нових та доповнення традиційних способів перекладацького пошуку, одним із яких може стати прийом фразеологічного моделювання.

Література

1. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации: Учебное пособие. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 160 с.
2. Англо-український фразеологічний словник/ Уклад.: К. Т. Баранцев. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.
3. Витковская Е.О. Двойная актуализация фразеологизмов в аспекте перевода/ Е.О. Витковская. – СПб, 2009. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www/novsu.ru/file/315685>
4. Голсуорси Дж. Собр. соч.: В 16-ти т. / Пер. Н.Вольпин / Дж.Голсуорси. – М.: Худож. лит., 1983. – Т. 2. – 548 с.
5. Голсуорси Дж. Сага про Форсайтів / Пер. О. Терех / Голсуорси Дж. – К.: “Дніпро”, 1988. – 847 с.
6. Джером К. Джером. Трое в одном човні (як не рахувати собаки) / Пер. Ю. Лісняк / Джером К. Джером. – Київ: “Дніпро”, 1974. – 311 с.
7. Джером К. Джером. Трое в одном човні (нічого не кажучи про собаку) / Пер. В. Прокопчук / Джером К. Джером. – Київ: Держ. вид. худ. літ-ри, 1956. – 176 с.
8. Джером К. Джером. Трое в одной лодке / Пер. М. Донская, Э. Линецкая / Джером К. Джером. – Москва: “Азбука”, 1977. – 186 с.
9. Діккенс Ч. Тяжкі часи / Пер. Ю. Лісняк / Ч. Діккенс. – Київ: “Дніпро”, 1970. – 299 с.
10. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р.П. Зорівчак. – Львів: «Вища школа», 1983. – 174 с.
11. Моем С. Радощі життя або Сімейна таємниця / Пер. В. Легкоступ / С. Моем. – Київ: “Радянський письменник”, 1970. – 174 с.
12. Моем С. Пирогі і пиво или Скелет в шкафу. Острие бритвы / Пер. А. Иорданский / С. Моем. – Москва: “ВТК”, 2012. – 224 с.
13. Муравьев В.Л. Лексические лакуны (на материале лексики французского и русского языков) / В.Л. Муравьев. – Владимир: Владимир. пед. ун-т., 1975. – 95 с.
14. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка / А.В. Кунин: Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз. 2-е изд., перераб. – М.: Феникс 1996. – 381 с.
15. Нагорна О.О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англ. мови): автореферат дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / О.О. Нагорна; Одес. нац. ун-т ім. І. Мечникова. – О., 2008. – 21 с.
16. Dickens Ch. Hard Times / Ch. Dickens. – М.: Progress publ., 1980. – 228 p.
17. Galsworthy J. The Forsyte Saga. In Chancery / J. Galsworthy. – London: Headline Book Publishing, 2008. – 352 p.
18. Jerome K Jerome. Three Men in a Boat (to Say Nothing of the Dog) / Jerome K Jerome. London: M.H. Classic, 2017. – 216 p.
19. Maugham W.S. Cakes and Ale or the Skeleton in the Cupboard / W.S. Maugham – М.: Progress publ., 1980. – 238 p.

ДИСКУРС ІСТОРИЧНИХ АСПЕКТІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Шабайкович Е. А.

к.пед.н., доцент, ЛНУ ім. І. Франка, м. Львів

Поточняк О. П.

ст. викладач, ЛНУ ім. І. Франка, м. Львів

Ключові слова: дискурс, комунікативна компетенція, метод навчання, мотивація, конкретизація мети, сприйняття.

Key-words: discourse, communicative competence, method of teaching, motivation, specification of objective, perception.

Для підвищення ефективності навчального процесу з іноземних мов важливо творчо використати досвід, накопичений у вітчизняній та зарубіжній методиках. Це допоможе краще орієнтуватися у розмаїтті прийомів та методів навчання, вибрати з них найефективніші та вміло застосовувати у педагогічній діяльності. Аналізуючи дискурсно історію викладання іноземних мов, ми досліджуватимемо не методику взагалі, а зосередимо увагу на комплексі різноманітних методик викладання, в основу яких покладено певні принципи та методи навчання і кожна з яких спрямована на досягнення конкретної мети.

З історії викладання іноземних мов відомі численні спроби розробити раціональні методики навчання, які б дали можливість досягнути поставленої мети швидко і ефективно. Не одне покоління педагогів намагалося зробити свій внесок у створення такої методики. Оскільки мета вивчення

іноземних мов не була стабільною, а постійно зазнавала певних змін, то для її досягнення постійно розроблялися нові методики або трансформувалися та вдосконалювалися існуючі. Вони базувалися на різних принципах, прийомах та методах навчання. По-різному вирішувалися такі важливі питання, як використання свідомого та підсвідомого (інтуїтивного) у навчанні, як роль рідної мови у навчальному процесі (повне вилучення, часткове вживання, постійне зіставлення систем обох мов – іноземної та рідної), використання перекладу та багато інших. Викладачам іноземних мов відомі такі методи, як граматико-перекладний або синтетичний, лексико-перекладний або аналітичний, аудіо-візуальний, метод програмованого навчання, свідомісно-зіставний, свідомісно-практичний, сугестопедичний, комунікативний та інші. Класифікувати методи навчання та розроблені на їхній основі методики досить складно,

оскільки у їхню основу покладено найрізноманітніші принципи та ознаки. Однак наявні методи викладання іноземних мов все ж надають можливість об'єднати їх у дві головні групи. В основу цього поділу покладено зв'язок з психічними процесами оволодіння іноземними мовами: свідомим чи інтуїтивним змістом навчання. Зупинимося детальніше на питаннях дискурсу іноземномовного викладання.

Найдавнішим є **натуральний** або природний метод викладання, згідно з яким іноземні мови вивчають за моделлю рідної мови. Натуральний метод вирішував лише практичну мету – навчав мовленнєвої діяльності та забезпечував формування вмінь та навичок читання нескладних текстів. Цей метод, відомий також під назвою метод гувернантки, упродовж тривалого періоду задовольняв потреби вищого класу суспільства. Він започаткував розвиток так званого прямого методу, який лежав в основі численних методик і не втратив актуальності у наш час. На зміну йому прийшов **перекладний метод**, який застосовувався у навчальному процесі майже до кінця XIX ст. Наступне сторіччя характеризується постійним змаганням *та* боротьбою представників цих обох напрямів за створення ефективнішої методики викладання іноземних мов. Натуральний метод набув подальшого розвитку у працях М. Берліца, Ф. Гуена, М. Вальтера і з часом був покладений в основу **прямого методу**, у створенні якого брали участь не лише педагоги, лінгвісти, але й психологи (В. Фіетор, О.

Есперсен, Г. Вендт, Ш. Швейер). Яскравими представниками прямого методу були Г. Палмер та М. Уест. Їхні методики викладання знайшли прихильників у цілому світі, мали чимало послідовників та модифікаторів (Л. Блумфілд, Г. Фріз, Р. Ладо та ін.) З 30-х по 60-ті роки значного поширення у країнах Східної Європи набув **свідомісно-зіставний метод**. В основі цього методу закладено принцип свідомого навчання, розуміння кожної конкретної дії, а не суто механічного формування вмінь та навичок. Лінгвістичне обґрунтування цього методу знаходимо у працях Л. Щерби, в яких автор вперше робить спробу розглянути, зокрема, проблему мови та мовлення, активної та пасивної граматики, тлумачення слів, взаємозв'язку лексики та граматики, слова та поняття. Навчання, яке базувалося на свідомісно-зіставному методі, давало студентам детальні знання про мову, її структуру, особливості лексичного та граматичного складу. Недоліком цієї методики було те, що в процесі навчання студенти не набували практичних навичок мовлення.

Посилення контактів незалежної Української держави із зарубіжними країнами в галузі економіки, науки та культури, на порядок денний висуває нову мету – практичне оволодіння іноземними мовами, що, в свою чергу, зумовило розвиток нового методу, який дістав назву **свідомісно-активного** або **практичного**. Свідоме оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування передбачає передусім здобуття практичних знань як бази для само-

контролю та самокорекції в процесі навчання. З цією метою широко застосовуються прийоми усвідомлювальної та неусвідомлювальної імітації, тобто свідоме засвоєння навчального матеріалу підкріплюється інтуїтивно-імітативними вправами. Активність у навчанні досягається через активізацію мислення, використання методики систематизації, узагальнень, застосування аналізу та синтезу. Позитивною якістю свідомісно-активного методу є те, що увага приділяється формуванню навичок самостійної роботи, а це є важливим резервом підвищення ефективності навчального процесу. Опрацювання матеріалу спочатку в усній формі формує передумови для розвитку вмінь та навичок аудіювання, мовлення, читання та письма.

Подальше зростання міжнародних контактів сприяло посиленню комунікативної спрямованості навчального процесу з іноземних мов. Комунікативна прагматика передбачає вищий рівень сформованості вмінь та навичок, безперешкодної мовленнєвої діяльності, у тому числі на фаховому рівні. У зв'язку з цим викладачі іноземних мов різних теоретичних шкіл та напрямів розробляють та прагнуть впроваджувати в життя найрізноманітніші методики, в основі яких лежить саме комунікативний метод, успішно апробований на практиці. У зарубіжній методиці (R. Vaur) висловлюється думка, що в процесі вивчення іноземних мов вирішуються три мети: 1) прагматична, яка передбачає формування у студентів комунікатив-

них навичок або комунікативної компетенції, у склад якої входять різноманітні аспектні мікрокомпетенції; 2) когнітивна, під якою ми розуміємо формування системи знань про мову та її культуру; 3) емоційна, яка сприяє формуванню поваги до представника мови, що вивчається, щирості, толерантності, інтересу до їхньої культури тощо. Якщо проаналізувати розмаїття методик викладання іноземних мов, поширених у наш час, то можна зробити висновок, що прагматичну мету виявляємо у кожній з них. Кожна з навчальних систем ставить за мету формування у тих, хто навчається, мовленнєвої компетенції. І хоча когнітивну та емоційну мету як провідну у багатьох методиках не знаходимо, однак, на нашу думку, досягнути прагматичної мети у чистому вигляді неможливо. І когнітивна і емоційна мета постійно присутні під час вивчення іноземних мов, оскільки процес навчання ґрунтується на навчальних матеріалах, пов'язаних з країною, мова якої вивчається, з її культурою, звичаями, ментальністю. Відтак загальна мета вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах повинна бути комплексною і включати всі три аспекти.

Поряд з традиційною методикою викладання іноземних мов значного поширення останнім часом набули альтернативні методи навчання. Це переважно американські та європейські методики. Наукове обґрунтування альтернативних методів знаходимо у працях зарубіжних учених, які не лише дають визначення методик, але й де-

тально вивчають та виважено їх оцінюють. Ці методики увійшли в практику під різними назвами, зокрема «Педагогіка відкритих дверей», «Педагогіка несподіванок та захоплень», «Педагогіка приємної та солідарної атмосфери занять» (Baur 1993; Moeller 1989). Певного поширення набув, розроблений у 70-х роках минулого століття Г. Лозановим сугестопедичний метод, в основу якого покладено використання у навчанні таких резервних можливостей інтенсифікації, як сугестивний вплив на особистість студента, створення в аудиторії доброзичливої сприятливої для засвоєння матеріалу атмосфери, усунення страху, сором'язливості, почуття некоммунікабельності, скованості та інших негативних психологічних чинників. Навчання проводилось переважно в ході «гри» в позитивній емоційній атмосфері, у спеціальному приміщенні та з відповідним музичним супроводом. Сприятливі умови організації навчального процесу викликали в учасників навчальної гри почуття задоволення від спілкування, відтак виявляли резервні творчі можливості студентів, в результаті чого глибше і активніше засвоювався об'єм навчального матеріалу. У кожному з альтернативних методів поряд із спільною комунікативною метою є певні прагматичні особливості. Комунікативна мета досягається у більшості з них шляхом широкого застосування у навчальному процесі методів драматургії, коли навчання, орієнтоване на дію, послуговується методами та прийомами, запозиченими у

драматургів, режисерів та акторів (Schewe 1997; Freire 1981). Сценічна імпровізація спонукає студентів до активного спілкування. Такий нетрадиційний підхід до навчального процесу потребує від студентів самостійного підходу до вивчення мови, сприяє індивідуалізації та колективізації навчання, усуває побоювання припуститись помилок та ін.. Суб'єкт (S) і об'єкт (O) навчання, тобто викладач і студент, у дискурсі такої методики рівнозначні, тобто S~O, а комунікація здійснюється за принципом S – S, де і студенти, і викладачі рівні партнери комунікативного процесу.

Чимало вітчизняних та зарубіжних методик ґрунтується на принципі рівневого викладання іноземних мов. Сама по собі ідея рівневої структури навчального процесу не є новою, вона визнається як загальною дидактикою, так і методикою викладання іноземних мов. Не викликає сумнівів, що принцип послідовного, поетапного засвоєння навчального матеріалу з метою формування певних умінь та навичок є головною методичною передумовою оволодіння комунікативною мовленнєвою діяльністю.

Оптимальне функціонування навчальної системи визначається надійністю взаємопов'язаної та взаємозумовленої роботи всіх її ланок, а робота кожної ланки своєю чергою – надійністю системи в цілому. Це положення стосується і системи рівневого вивчення іноземних мов, яка характеризується сукупністю складових частин, компонентів, мікрокомпонентів, блоків

тощо. Кожен з них має певну мету та конкретний зміст. Отже, діяльність усіх копонентів має взаємопов'язаний характер, де кожен компонент вирішує свої завдання і водночас спрямований на досягнення спільної кінцевої мети.

Список літератури

1. Бенедиктов Б.А. Психология овладения иностранным языком. – Минск, 1976.
2. Бородіна Г.І. Комуникативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному вузі // Іноземні мови. – 2005. – №2.
3. Токменко О. Мовні тенденції Ради Європи в контексті глобалізації. /О. Токменко // Іноземна мова в навчальних закладах. – 2004. – №3. – С.112-116.
4. Förster. Zur Entwicklung eines berufsorientierten sprachlichen Könnens der Deutschlehrer. Leipzig, 1998.

АРГУМЕНТАТИВНІ РИСИ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Доронкіна Н.Є.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Ключові слова: дискурс, аргументація, стиль, макроінтенція, Доронкіна

У науковій літературі описано багато класифікацій типів дискурсу, зокрема підставою для типології слугують такі групи критеріїв:

- жанрово-стилістичні (належність до жанру, стилю);
- змістовні (адресність, інформативність, образ автору, модальність);
- формально-структурні (структура, членимість);
- конститутивні (оформленість, смислова завершеність) та інші [2, 16].

Для того, щоб всебічно описати будь-який тип дискурсу була запропонована модель, де всі ознаки дискурсу об'єднані в групи відповідно до трьох рівней: системного, стратегічного та тактичного.

На системному рівні, де мова йде про глобальні ознаки всіх типів дискурсу, встановлюється відповідність типів дискурсу з метою мовлення та визначається мовленнєва макроінтенція, наприклад вплив на співрозмовника. На рівні стратегії, де складається модель дискурсу і визначаються його загальні ознаки, виокремлюється тип комунікації, що відповідає макроінтенції, оскільки будь-який дискурс втілює комунікативні наміри учасників спілкування [5, 20]. Зокрема аргументативна комуніка-

ція представляється як спілкування між індивідами або між індивідом та аудиторією, спрямована на дію і контроль за свідомістю тих, хто сприймає мовлення, з метою внесення змін у модель адресата і встановлення консенсусу між мовцем та слухачем. Аргументативній комунікації відповідає аргументативний дискурс, мовленнєвою стратегією якого слугує переконання.

Науковою дискурс відповідає науковому стилю, у якому виділяють деякі риси, що відрізняють його від інших функціональних стилів тексту. Причому дані риси притаманні будь-якій сфері наукової діяльності - технічній, гуманітарній, природничо-науковій та будь-якому жанру, що допомагає визначити особливості стилю в цілому. До таких рис належать:

- логічна послідовність викладу;
- система зв'язків між складовими частинами висловлювань;
- максимально можлива точність, ясність, стислість та однозначність виразів;
- вживання наукових термінів;
- інформаційна насиченість;
- застосування елементів формальних мов з метою полегшення розуміння тексту, а також таблиць, графіків та діаграм у якості ілюстрацій;

- прихована емоційність;
- безликість автору;
- використання абстрактної лексики.

Головною функцією наукового стилю слугує не лише передача логічної інформації, але й переконання в її істинності, доведення в новизні та цінності. Вторинна функція наукового стилю полягає у активізації логічного мислення реципієнта [6, 987].

За думкою Кроткова Є. А. виділяють когнітивний та комунікативний аспекти НД [4, 4-16]. Перший реалізується у просторі суб'єктно - об'єктного відношення і оцінюється в термінах концепції істини, а останній має суб'єктну інтенцію і характеризується прагненням мовця змінити або залишити незмінною наукову позицію реципієнта. Він оцінюється в термінах прагматичної теорії істини.

Як правило наукова робота слугує розвитком, продовженням чи спростуванням більш ранніх загальновізнаних положень чи напрямків [3, 66]. Тому науковий текст містить результати досліджень, думки та погляди інших вчених. Крім того в результаті досліджень з'являється нове знання, фіксація якого є інформаційною ремою, що потім стає об'єктом інформаційної обробки [1, 148]. Таким чином, когнітивний аспект наукового дискурсу має креативний і репродуктивний компоненти в залежності від того чи залучені існуючі методологічні та теоретичні знання у процесі вирішення задачі. Даний аспект описують як послідовність дій в контексті пошуку його суб'єктом відповіді на нетриві-

альне запитання. Він існує у кількох формах, кожна з яких відповідає на своє запитання. Зокрема до таких форм належать аргументація, пояснення та прогнозування. До того ж, висвітлюють чотири типи мовленнєво-мислительної діяльності, що відповідають аргументації: доказування, підтвердження, спростування та фальсифікацію.

Було зазначено, що результати пояснення та прогнозування повинні бути аргументовані, що означає присутність аргументації. Таким чином, обидві ці пізнавальні процедури виступають як різновиди аргументації, що відрізняються методикою організації та механізмом обміну аргументами.

Література

1. Ахтаева Л. А. Научный дискурс как специфическая разновидность дискурсивной деятельности // Молодой ученый. 2010. - №7. С. 144-150.
2. Бессонова Ю. А. К вопросу о формах реализации научного дискурса: вузовский ученик // Филологические науки: вопросы теории и практики. - Тамбов: Грамота, 2015. - № 7 (49), Ч. I. С. 16-19.
3. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. М.: Наука, 1981. 140 с.
4. Кротков Е. А. Научный дискурс // Современный дискурс-анализ. 2010. Т. 1, Вып. 2. Режим доступа: http://discourseanalysis.org/ada2_1.pdf (Дата обращения 7.07.2011).
5. Куликова О. В. Структура дискурса и проблемы инференции (на примере аргументативного дискурса) // Вестник МГЛУ. 2007. - Вып. 521. С. 8-28.
6. Питимирова Н. Е. Особенности текста научного стиля // Молодой ученый. 2015. - №7. С. 987-989.

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Верна О.О., Сидорук Г.І.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ

Сьогодні кіно- та відеопродукція набувають все більшої популярності серед людей різного віку. Кіноіндустрія займає значне місце в комплексі соціальних комунікацій не лише серед індустриально розвинених країн, але й таких, що розвиваються. Користуючись сучасними технічними досягненнями, ми можемо дивитися фільми різних режисерів, різних країн різними мовами як з перекладом, так і без нього. Переклад фільмів є важливою галуззю комерційного та творчого перекладу. Згідно з новими законами усі фільми, що надходять у прокат, повинні перекладатися українською мовою, або принаймні мати субтитри цією мовою. І якщо раніше більшість фільмів перекладалися російською мовою, то сьогодні попит на україномовний переклад значно збільшився.

Спосіб перекладу аудіо-медіальних текстів має забезпечити вплив на слухача перекладу, тотожний впливу оригіналу на слухача. При дубляжі фільмів врахування цього критерію іноді настільки важливе при перекладі, що переклад набуває лише допоміжного характеру: у цьому крайньому випадку він слугує лише канвою для остаточного редагування синхронного тексту. Для кращого розуміння процесу пере-

кладу кінотексту необхідно аналізувати цей об'єкт з точки зору теорії мовної комунікації, особливо в тій її частині, що досліджує зміст мовних актів, адже саме зміст мовних актів оригіналу перекладач кінострічки має доносити до глядача перекладу. В цілому виділяють чотири компоненти змісту висловлювання [4]: 1. денотативний (тобто предметно-логічний) зміст, пов'язаний із позначенням тих або інших предметних ситуацій; 2. синтаксичний зміст, який визначається характером синтаксичних зв'язків між елементами висловлення, тобто його синтаксичною структурою; 3. конотативний зміст, тобто зміст, який визначається функціонально-стилістичним й експресивним забарвленням мовного висловлювання; 4. прагматичний зміст, який визначається відношенням між мовним висловлюванням й учасниками комунікативного акту (тобто тим суб'єктивним відношенням до тексту, яке неминуче виникає в людей, які користуються мовою в процесі комунікації). Кінотекст як об'єкт перекладу відрізняється від усіх інших об'єктів тим, що під час перекладу мовних актів у кінотексті часто саме прагматичний зміст висловлювання, передача якого в тексті перекладу аб-

солютно необхідна, змушує перекладача створити нове висловлювання або докорінно змінити вже існуюче, відходячи від денотативного та синтаксичного змісту оригіналу. Кінотекст також має здатність створювати відчуття присутності на місці події, залучення глядача в створену систему комунікації, відчуття справжності того, що відбувається на екрані за рахунок впливу на найбільш активні органи чуття – зір та слух. Кінотекст має декорації, акторську гру, музичний супровід. Не кожен глядач має можливість передивитися кінострічку або його частину, і перекладач зобов'язаний це врахувати під час створення перекладу. Таким чином, переклад кінотексту значно відрізняється від перекладу інших типів тексту насамперед через наявність двох планів вираження. Їх взаємозв'язки та баланс змістового навантаження створюють під час перекладу кінотексту унікальні ситуації, неможливі в інших типах текстів. Переклад кінотексту надає широке поле для можливих досліджень, але головними напрямками тут мають стати такі: специфіка кінотексту як типу тексту, співвіднесення вербального та невербального планів вираження, їх взаємозв'язок та роль цих зв'язків у перекладі, залежність процесу передачі прагматичного змісту висловлення від розподілення змістового навантаження між планами вираження, відмінності перекладу кінотексту від перекладу інших типів тексту та відмінності процесу перекладу під час різних видів його реалізації [3].

На сьогоднішній день в Україні існує глобальна проблема у сфері кіноперекладу, яка полягає не просто у міжмовному транскодуванні, а у міжкультурному відтворенні кінотексту для цільової аудиторії іншомовної етнокультурної традиції. У процесі перекладу стрічки перед перекладачем постає багато завдань, зокрема, вибір стратегій і тактик для відтворення реалій, пошук еквівалентів різних рівнів, адаптування реалій до культурних стереотипів глядача, укладання тексту у хронометраж, а також синхронізація із зображенням, що, відповідно, призводить до скорочення фраз. Слід також врахувати соціальний статус, культурний рівень та вік героїв, відтворювати специфічний гумор, сленг, особливу складність являє й переклад назв фільмів.

Перекладаючи кінотекст, важливо зберегти оригінальний задум автора, розкрити образи персонажів. Перекладач повинен максимально точно та адекватно передати глядачеві інформаційно-емоційне повідомлення, відтворене у вербальному мовленні акторів, закадровому тексті, піснях, титрах і надписах. Перекладач не може застосовувати описовий переклад чи перекладацький коментар через специфіку роботи з кінотекстом. У роботі з кінострічкою, через необхідність підстроювати український текст під англійську артикуляцію, перекладач використовує заміни, скорочення та додавання фраз. При перекладі кінотексту перекладач повинен передати не лише синтаксичну та семантичну структури

та фразеологію, а й функціональний та прагматичний аспекти. Саме тому, буквальний переклад не може передати весь зміст кіно тексту [2; 3].

Значною проблемою є неосвідченість «перекладачів» фільмів, що заміняють відсутність знань мови надлишком самовпевненості і вирішують всі питання приблизними переказом сенсу назви або бездумним використанням словника. З одного боку, вони псують стрічки своїми недолугими спробами впоратися з незрозумілим текстом. З іншого – знижують довіру до перекладачів у цілому, перекладаючи по декілька фільмів на день. Саме від таких майстрів слова ми отримуємо «Чорну діру» і навіть «Чорну пільму» замість «Пітьма непроглядна» (Pitch Black), переконливо незрозуміле «Омен» замість «Знамення» (The Omen), «Чорну орхідею» замість «Чорної жоржини» (Black Dahlia) [1; 4]. Порівнюючи оригінали та переклади англомовних фільмів можна виявити певні перекладацькі помилки. Свого часу велику увагу привернули помилки, зроблені при перекладі художнього фільму «Володар пернів» (The Lord of the Rings), що спотворили зміст деяких деталей твору і викликали обурення прихильників жанру [4; 5]: *I feel... thin! Sort of stretched like... butter scribed over too much bread.* – Воно переповнює мене, Гендальф. Насичує мене і витікає як масло, яке занадто густо намазали на хліб. Перекладачі невірно витлумачили образність цієї метафори. Ідея виразу полягає не в тому, що сила перстю переповнює героя, а, навпаки,

змушує відчувати себе майже порожнім. Мав би бути такий переклад: *Я неначе... розріджений. Відчуття немов... масло розмазали на занадто великому шматку хліба. Do not take me for some conjuror of cheap tricks! – Не звинувачуй адепта білої магії!* Такий варіант перекладу не можна вважати адекватним, тому що втрачено сенс і комунікативну мету виразу, який мав би звучати наступним чином: *Я тобі не дешевий трюкач!; You step out onto the road, and if you don't keep your feet, there's no knowing where you might be swept off to [2; 6] – Але якщо вмієш триматися на ногах, ніщо не зверне тебе зі шляху.* У цьому прикладі наведено висловлювання одного з головних героїв фільму, Сема Генджі, що стало крилатим. Перекладачі фільму не відчули глибини образності виразу, надавши варіанту перекладу замість ліричності зайвого героїчного пафосу стосовно ідеї пересування. Більш правильним буде такий вираз: *Ось ти виходиш на шлях і, якщо даси волю ногам, невідомо куди він тебе може завести.* Інші приклади помилок перекладачів: *I'm just gonna make a little hole so you can drink. That's all I'm gonna do.* – Я лише зроблю невелику дірочку, щоб ти могла дихати. Очевидно, що в цьому прикладі перекладачі припустилися однієї лексичної помилки, якої достатньо, щоб спотворити сенс висловлювання. Словниковим відповідником англійського дієслова *to drink* в українській мові є слово *пити*, а не *дихати*.

I'm gonna take my knife out, so don't scream, OK? It's to cut you free. – У мене є

ніж, не кричи. Спробуєш втекти, я тебе приріжу. Основною помилкою в цьому фрагменті є неправильна передача комунікативного наміру мовця. Замість семантичної конотації заспокоєння, варіант перекладу містить погрозу, якої близько немає в оригіналі. Правильний переклад: *Зараз я дістану ніж, а ти не кричи, добре? Я звільню тебе.*

Pretty impressive timing, Frank. I guess I underestimated you [3; 4] – *Ти непогано попрацював, Френк. Мабуть, я не буду тебе заарештовувати.* У цьому фрагменті кінотексту помилка міститься у предикативній частині другого речення. Ймовірно, перекладачі сплутали дієслова *to estimate* (яке є словотвірною основою слова *underestimate*) та *to arrest* через певну фонетичну схожість деяких елементів. Точним варіантом перекладу буде вираз: *Певно, я недооцінив тебе. Howdy. – Howdy to you. – Едді. Радий вас бачити.* У цьому фрагменті можна бачити наскільки псує якість фільму переклад «на слух». Сленговий вираз «*howdy*», який українською мовою передається як «привіт», перекладачі сплутали з ім'ям *Eddie* через фонетичну схожість. Саме тому український варіант звучить недолуго. Правильний переклад: *Привіт. – I тобі того ж. That's Tommy. He tells people he was named after a gun* [2] – *А це Томмі. Він усім каже, що його назвали на честь пістолета.* Вочевидь, перекладач, який працював над цим фільмом, погано знайомий з англо-американськими кримінальними реаліями. Томмі – це розмовна назва мар-

ки автоматичної гвинтівки Томпсона, яка була дуже популярною серед гангстерів першої половини ХХ ст., і кожний поважний злочинець володів цією зброєю. Тому і герой фільму пишається своїм ім'ям. Відповідно в перекладі повинен фігурувати автомат, а не пістолет, аби викликати правильні асоціації у глядача.

Отже, під час перекладу кінофільму перекладач зіштовхується з багатьма мовними явищами та проблемами їх вирішення. План вираження кінотексту неоднорідний і має два компоненти – вербальний та невербальний. Вербальний план вираження кінотексту мінімалістичний, зведений переважно до діалогів або монологів. Невербальний план вираження має ту саму мету, що й описи в художній літературі – створювати візуальну та звукову картину світу та ситуації, що оточують героя. Проте візуальні образи тут сприймаються миттєво та комплексно, на відміну від описів у літературі. Процес перекладу назв кінострічок треба розпочинати з аналізу загального сюжету стрічки, потім зіставляти його з назвою та виявляти мету її використання. Лише таким чином можна зрозуміти, яку трансформацію було використано й задля чого.

Література

1. Алексеева, И.С. Профессиональный тренинг переводчика: Учеб. пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей / И. С. Алексеева – СПб.: Союз, 2005. – 288 с.
2. Денисова, Г. Чужой среди своих: к вопросу о переводе художественных фильмов и их восприятии в рамках иноязычного

- культурного пространства / Г. Денисова // Университетское переводоведение. – 2006. – Выпуск 7. – С. 155.
3. Кропінова, Т. В. Переклад кінотексту: специфіка кінотексту як перекладацького об'єкта / Т. В. Кропінова // Теорія і практика перекладу. – № 6. – 2009. – с. 407-411.
  4. Ленських, К. О. Особливості перекладу назв кіно- та мультфільмів (на матеріалі англійської та російської мов) / К. О. Ленських // Сучасні проблеми перекладознавства. – Горлівка, 2007. – с. 211-214.
  5. Англо-український фразеологічний словник/ Уклад. К. Баранцев. – Київ: Знання, 2005. – 1056 с.
  6. Конкульовський, В. В. До проблеми перекладу кінотекстів комедійного жанру / В. В. Конкульовський // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 16 (227). – Ч. I. – 2011. – с. 35-39

COMPUTER DISCOURSE: MAJOR FEATURES

Rhoton N. R.

candidate of pedagogical sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages for the Humanities Ivan Franko National University of Lviv

---

Nowadays usage of computers in our life increased and hence the necessity to study computer discourse which is known for its special features. The article is devoted to the detailed description of some distinctive features of Computer Discourse.

Keywords: computer discourse, “5W” model, chatgroup, synchronous/asynchronous communication.

Computers have made our life easier. With greater precision and accuracy and less time taking computers can do a lot in short time while that task can take a lot of time while doing manually. Computers have taken industries and businesses to a whole new level. They are used at home for work and entertainment purposes, at office, in hospitals, in government organizations. The present article examines and portrays some of the major distinctive features of Computer Discourse.

We define Computer Discourse as any communicative transaction that occurs through the use of two or more networked computers. Popular forms of Computer Discourse include email, video, audio or text chat, bulletin boards, list-services. These settings are changing rapidly with the development of new technologies. Computer Discourse consists of human and computer, which means that it is alive. The participation of humans makes themselves creators, users. The combination of humans and computers forms a complicated information transmitting

system aiming at information exchanging and sharing freely. Harold Dwight Lasswell proposed a “5W” model of Computer Discourse [4]:

Who (says)/ Subject,
What (to)/ Host,
Whom (in)/ Information Resource,
What Channel (with)/ Channel,
What Effect/ Relations and Effects.

Subject is a human, called network users, who can be creators, providers and recipients of the network. Therefore the subject performs roles as the initiator, the media and also the target. The roles of people in the network are changeable.

Host in computer networking, a network host is a computer connected to the internet - or more generically - to any type of data network. A network host can host information resources as well as application software for providing network services. A host includes not only hardware, but also software, which is a dynamic integration of them. A host system carries out a communication process by using the network equipments and the

network protocol according to the network users' concrete instruction.

Information Resource is a summation of all messages transmitted by the computer network and memorized on the network nodes. It can be comprehended as a summation of various information resources gained by using the network. It doesn't include all the information put on the internet, but only the section which meets the information demands of users. In consequence, the scope of network information resource is narrower than that of network information. Network Information Resources are contents and objects of network communication. In the process of communication, the interactive characteristic can be shown everywhere, and the realization of the interactivity cannot do without more new media technical support such as touch technology, interactive projection technology, augmented reality technology, interactive mirror surface technology, internet of things technology and others.

Concerning the *Channel*, interactivity is a key word. The identity of the communicator and audience can be exchanged easily. By sending email or SMS, writing blog, chatting online, one can start mass communication at any time and in any place. In essence, the audiences not only receive information, but participate in interaction, they are becoming more active and personalized.

The other component of the proposed model of Computer Discourse - *Effect*. With the intervention of digital technology and interactive link, Effect will have more space and possibility. Effect is be-

coming various and complicated: sound, animation, and mouse click that can attract audiences' attention more effectively. For example, combining with the internet, advertising effect will be more rapid and accurate.

As we have already mentioned, Computer Discourse takes place between different parties separated in space and/or time, mediated by interconnected computers. The computer network acts as a communication medium just as if it were a printed book containing text and graphics or a video broadcasting system. However, the computer brings certain characteristics to the communication process. The first is the capability of supporting complex processes of interaction between the participants. The computer combines the permanent nature of written communication with the speed and the dynamism of spoken communication. Being a function of the creativity and personal involvement of the participants in the online discussion, the possibilities for interaction and feedback are limitless. The feedback messages do not have to be prepared and stored, the participants are able to express not only the bare content but also their personal viewpoints and the emotional overtones that may be present.

The other characteristics of Computer Discourse can be displayed via comparison of writing and speech. Unlike writing, D. Crystal claims, Computer Discourse is more space-bound, but not in the way that writing is [2]. For instance, the visual character of the text may have changed from the receiver's last visit thanks to some graphic changes on the website or

because the author updated the data.

Computer Discourse has various features in common with speech, such as loose structure and short constructions. At the same time, it lacks some of its crucial features. Particularly because of the fact that on the keyboard there is no space for reaction signals and comment clauses. Nevertheless, other devices to convey tone and emotions emerged. Specific features such as emoticons or graphical markers of emphasis became essential to the online communication.

Computer Discourse is time-bound, but in other ways than speech, and S. Herring's [3] distinction of synchronous and asynchronous communication will make it clearer.

Synchronous communication takes place in real time and is typical thanks to the necessity of immediateness of reactions. Both the sender and the receiver must be logged on simultaneously. The messages are not saved; they exist only until newer messages replace them on the users' screens. However, online discussion forums do not require simultaneous online presence of the users; instead, the messages are stored for later reading and reaction. They may be written in postponed time and identified as asynchronous. There is a time lag between production and reception in this kind of computer-mediated communication. The length of the time lag is usually unknown in advance.

The physiological mechanisms of online chatting are identical to those required for keyboard skills; dexterity, speed and precision are assets. Naturally, online chatting is different from writing, as it

mandates a keyboard, a monitor, online access and client-server software. Chatgroups are organized at particular Internet sites in which computer users with an interest in a particular topic or topics can freely participate thus contributing to ongoing discussions on particular topics. These are continuous discussions, and they are divided into situations relating to chatgroups, depending on whether the interaction between computer users synchronous or asynchronous. The language of chat rooms is spontaneous due to the necessity to react as quickly as possible. The language of online discussion forums stands somewhere in between and it depends mostly on the authors whether they decide to write as spontaneously as if chatting or to take as much care as if writing a letter. Furthermore, although the messages may seem spontaneously written, the authors had the possibility to revise and rewrite them before sending, which is not possible for speech.

A synchronous situation includes users who enter a chat room and join an ongoing conversation in real time, sending at the same time their own contributions to the given topic. The contributions can be seen on a screen that scrolls down incessantly and includes the contributions of other chat room users. Internet chatting has been called synchronous communication because a message, which can be sent by anyone logged onto a particular channel, can subsequently be read by all chatters logged onto that channel. Hence, chatting takes place in 'real' time, and appears on-screen like a real conversation in process. A number of chatters are in the same chat

room, engaging in the same conversation at the same time. However, it is not usually clear whether all chatters are contributing to the same conversation, but there are specific propositions aimed at other individuals. Nevertheless the interaction between users is stored in a particular format, and made available to other users on their request. Users can hence catch up with the discussion in the postponed time, adding their comments to any given topic, and are not limited by time.

Today, the “5W” communication model by Lasswell is still the basic framework of mass communication researched by scholars. Lasswell proposed that analysis of mass communication process is indeed equal to understanding answers to the five basic questions. Who? – analysis of communicator; Says what? – analysis of information; In which channel? – analysis of media; To whom? – analysis of audience; With what effect? – analysis of effect. No matter how long the study of mass communication experiences, and how rapidly the science and technology develops, these five parts are the fundamental elements in the field of mass communication research. However, mass communication under the new media is developing with its own characteristics. In

the process of new media communication, communicator is becoming more diverse, anyone can be the sender of information. Information is becoming massive, and also the performance of information is more multimedia, text, image, audio, video, animation, etc., can be seen everywhere. Media changes mainly depend on the development of technology, including network technology, mobile technology, communication technology, etc., either in the form of new media. Interactivity is undoubtedly the indispensable media property. Audience is becoming more personalized, showing more participation and initiative. And this Lasswell’s “5W” model provides the communication study lots of new inspiration.

References

1. Crystal D. *Txtng: The Gr8 Db8*. – Oxford: Oxford University Press, 2008. - 212 p.
2. Crystal D. *Language and the Internet* – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 246 p.
3. Herring S. C. Computer-mediated discourse // *The Handbook of Discourse Analysis* [Schiffrin D., Tannen D., & Hamilton H.] – 2001. - P. 612-634.
4. Wenxiu Peng *Analysis of New Media Communication Based on Lasswell’s “5W” Model* // *Journal of Educational and Social Research*, 2015. - № 9. P. 71-88.

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ В РАМКАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ

В. С. Максимчук, Д. В. Кутасевич,

студентка 2-го курсу магістратури гуманітарно-педагогічного факультету
Національний університет біоресурсів і природокористування України

***Анотація.** У статті розглядаються проблеми, що виникають у процесі перекладу німецьких науково-технічних текстів в рамках трансформаційної моделі.*

З'ясовано сутність основних положень трансформаційної граматики та механізм дії трансформаційної моделі, а також подано різноманітні варіації класифікацій трансформацій, які використовуються під час процесу перекладу. Проаналізовано погляди радянських та іноземних науковців, стосовно можливості та доцільності використання трансформаційної теорії під час перекладу текстів технічного спрямування.

Визначено особливості перекладу текстів наукового стилю, специфіка перекладу текстів аграрної тематики і обов'язкові умови вдалого перекладу текстів науково-технічної направленості.

Досліджено, які граматичні та лексичні труднощі очікують перекладача під час перекладу текстів, зокрема висвітлено типові труднощі перекладу текстів науково-технічного спрямування. Пояснено мовностилістичні особливості текстів аграрного направлення, їх лексичні та граматичні особливості.

Підкреслено важливість уміння аналізувати граматичну будову речень, правильно визначати граматичні та лексичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу, що складає значну частину загальної компетенції перекладача.

Виявлено ключові переваги трансформаційного підходу під час перекладу текстів науково-технічного спрямування, які дозволяють значно підвищити якість перекладу і досягнути максимальної еквівалентності. Також вказано на недоліки трансформаційної моделі і запропоновано шляхи можливого вирішення проблеми.

Ключові слова: трансформаційна теорія, трансформаційна граматика, типологія трансформацій, переклад, модель перекладу.

Актуальність. Перекладацькі трансформації займають значне місце як у навчально-дослідницькій роботі студентів-перекладачів, які спираються у своїй практиці на відповідні думки вчених-теоретиків перекладу, так і у до-

слідженнях вчених перекладознавців. Для розуміння механізму перекладацьких трансформацій створення трансформаційної моделі перекладу було значним кроком. Поглиблене знання трансформаційної теорії є запорукою

якісної роботи перекладача і показником компетентності як спеціаліста. Теоретична граматика описує трансформації у загальному сенсі, у статті підкреслено важливість розгляду трансформаційного процесу в межах аграрного дискурсу, для того щоб виявити труднощі які виникають при перекладі текстів сільськогосподарського спрямування, зокрема перекладаючи з німецької мови. Трансформаційна модель, як і введені лінгвістами інші моделі, не позбавлена недоліків. В нашій роботі зауважено, що під час трансформацій, текст може зазнати певних втрат, що потребує вирішення проблеми шляхом пошуку компенсацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методику трансформаційного аналізу опрацювали і ввели в наукову практику на початку 50-х років ХХ ст. З. Харріс і Н. Хомський.

Дослідженням трансформаційної теорії також займалися В. Комісаров, О. Білоус, А. Швейцер, Л. Бархударов, А. Шевнін і Н. Серов, Л. Латишев, Т. Левицька, А. Фітерман та інші.

Метою нашої роботи є дослідження перекладу німецьких текстів українською мовою опираючись на трансформаційну модель перекладу.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні завдання:

- з'ясувати сутність основних положень трансформаційного підходу
- проаналізувати доцільність використання трансформаційної моделі перекладу
- виявити основні труднощі, що виникають при перекладі текстів

– запропонувати шляхи компенсації недоліків трансформаційної моделі

У ході дослідження було використано наступні **методи**: пошуковий, аналітичний, описовий, узагальнення, синтезу та порівняльного аналізу.

Результати дослідження. У перекладознавстві за допомогою моделювання здійснюються спроби висвітлення процесу переходу від одного мовного коду до іншого. Термін модель перекладу, введений американським лінгвістом Ю. Найдою, у сучасній науці розуміється як “умовний опис низки розумових операцій, виконуючи які перекладач може здійснити переклад усього оригіналу чи якоїсь його частини”. [6, с. 220]

Лінгвістична модель перекладацького процесу представляє його у вигляді ряду послідовних перетворень тексту оригіналу в текст перекладу, за допомогою яких теоретично може бути досягнутий бажаний результат. Модель перекладу – це умовне зображення процедури здійснення процесу перекладу. Хоча будь-яка модель перекладу носить гіпотетичний характер, оскільки немає прямих доказів, що перекладач діє саме так, як впливає з даної моделі, збіг результату перекладу з прогнозованим по моделі показує, що вона володіє певною пояснювальною силою. У сучасному перекладознавстві існують кілька моделей перекладу, що припускає можливість здійснювати процес перекладу різними способами. [6, с. 157]

Трансформаційна модель – одна з тих, що набули найбільшого поширення.

Відчуваючи обмеженість методики дистрибуції й аналізу за безпосередніми складниками Харріс почав разом з Хомським опрацьовувати методику трансформаційного аналізу. Так, у ключі трансформаційної граматики Хомський написав свою першу книжку «Синтаксичні структури» (1957). [7, с. 106]

У праці «Мова і мислення» (1968) дослідник зазначає, що лінгвістику не можна зводити до сегментації й класифікації та до синтагматики й парадигматики. Трансформаційно-генеративна граMATика вивчає структуру механізму, яка уможлиблює процес мовленнєвого спілкування. Сутність цього механізму полягає в трансформації глибинних структур у поверхневі. [7, с. 107]

Трансформаціям можуть підлягати будь-які граматичні форми, в тому ж числі й ті, що в інших контекстах мають прямий збіг. Саме граматичні трансформації належать до найпоширеніших засобів перекладу. [3, с. 53-54]

У перекладознавстві існують різні типології трансформацій. Я. Й. Рецкер виокремлює в перекладі три категорії відповідників: 1) еквіваленти, 2) варіантні та контекстуальні відповідники, 3) перекладацькі трансформації. До трансформацій відносить: диференціацію значень, конкретизацію, генералізацію, змістовий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення та компенсацію втрат.

За класифікацією Л. С. Бархударова, яку він сам називає приблизною й умовною, трансформації діляться на

перестановки, заміни, додавання й опущення. [2, с. 36]

А. Б. Шевнін і Н. П. Серов, у своїй спільній праці класифікують трансформації за двома видами: лексичні і граматичні, в той час як Л. К. Латишев виділяє шість типів перекладацьких перетворень: лексичні, стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, а також трансформації змішаного виду.

Т. Р. Левицька і А. М. Фітерман виділяють три типи класифікацій: лексичні, граматичні та стилістичні.

О. Д. Швецер ділить трансформації за рівнями: трансформації на компонентному, референціальному, прагматичному та стилістичному рівнях.

Р. К. Міньяр-Білоручев розглядає три типи перекладацьких трансформацій: граматичні лексичні та семантичні. В. Н. Комісаров зводить перекладацькі трансформації також до трьох видів: граматичні, лексичні, лексико-граматичні.

Нову класифікацію перекладацьких трансформацій запропонувала

О. О. Селіванова, спираючись на триаду мовного семіозису (Ч. Морріс) – семантики, синтактики та прагматики, оскільки переклад є перетворенням мовного продукту однієї семіотичної системи продуктом іншої, орієнтованим на інтерпретанту свого адресата. [9, с. 456]

На думку Селіванової, розділити наведені три виміри семіозису як цілісного процесу вкрай важко, адже зміна форми зумовлює здебільшого і зміну смислу, модифікація прагматич-

ного впливу також передбачає зміну форми та змісту повідомлення. Ураховуючи таку нероздільність, перекладацькі трансформації умовно діляться на формальні, формально-змістові та прагматичні, останні є також формально-змістовими. [9, с. 458]

Підсумовуючи, можна сказати, що більшість вчених в цілому сходяться в своїх поглядах. Узагальнюючи, можемо розділити трансформації на лексичні, граматичні та комплексні. Оперуючи знанням про основні типи трансформацій, можемо справедливо припустити наявність певних проблем у процесі перекладу і застосуванні кожного конкретного типу трансформацій, а саме, лексичні та граматичні труднощі перекладу.

Аграрні тексти належать до наукового стилю і їм притаманні як основні особливості перекладу текстів даного стилю, так і певна специфіка перекладу текстів власне сільськогосподарського спрямування.

Науково-технічному стилю притаманні: відсутність емоційного забарвлення, ясність, чіткість, стислість викладення матеріалу, об'єктивність, точність, логічна послідовність тощо. Науково-технічні тексти характеризуються особливим стилем, що створює додаткові труднощі та проблеми.

Лексичними труднощами науково-технічного перекладу є: багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу слова (терміна), особливості вживання загальнонародних слів в науково-технічних текстах,

правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, є повне розуміння його перекладачем.

Лексичні трансформації під час перекладу вживаються тоді, коли не можна підібрати повний еквівалент або лексичні одиниці під час перекладу змінюють не тільки зовнішню форму, але й набувають нового значення, відмінного від вихідних одиниць. [6, с. 150]

Слід зауважити, що не зважаючи на те, що мова науки і техніки, зокрема текстів аграрної тематики, має досить низьку експресивність, це не означає, що в наукових творах взагалі не зустрічається образна мова. В текстах аграрної тематики часто можна зустріти використання епітетів – один з основних тропів, художнє, образне означення, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії. [4, с. 76]

Епітет завжди суб'єктивний, оскільки має емоційне значення або забарвлення. Емоційне значення в епітеті може супроводжувати наочно-логічне значення, або існувати як єдине значення в слові. За допомогою епітета досягається бажана реакція на вислів з боку читача.

Також в аграрному дискурсі можна прослідити наявність метафор. Мовностилістичні особливості аграрних текстів відображають особливості наукового пізнання і мислення. Хоча для аграрних текстів характерні термінологічність і клішованість, водночас

вони не позбавлені певної експресивності і виразності у мовній формі. Саме ці особливості необхідно врахувати перекладачу при перекладі мовних засобів експресивності в текстах аграрної тематики.

Між науковими текстами, написаними різними мовами існують значні граматичні відмінності. Граматика стійка до впливу інших мов. Вона формує **непроникну систему**, тому в українській мові важко знайти нормативний відповідник таким граматичним явищам німецької мови, як артикль, допоміжне дієслово в питальному чи негативному реченні, узгодження часів у складному реченні тощо.

Грамматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей: 1) Наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають. 2) Вживання багатоконпонентних атрибутивних словополучень. 3) Вживання означень, утворених шляхом стяжки цілих синтаксичних груп. 4) Вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів (об'єктний відмінок з інфінітивом, називний відмінок з інфінітивом). 5) Наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках, специфікаціях. [2, с. 13-15]

Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, також існують значні граматичні відмінності,

зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Так, в німецьких фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та неособові, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції. Та все ж найбільше між німецькими та українськими науково-технічними текстами граматичних розбіжностей інвентарного характеру, зумовлених особливостями побудови цих мов. Так, в українській мові відсутні неозначений та означений артиклі, що вживаються в німецькій мові не тільки як певні означення, а й сигналізують про особливості розподілу інформації у реченні.

Обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати граматичну будову іншомовних речень, правильно визначати граматичні труднощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу. Зрозуміло, що перекладач повинен бути добре обізнаним з граматичними особливостями вихідної та цільової мов, основами теорії перекладу взагалі та науково-технічного перекладу зокрема, а також з перекладацькими трансформаціями. Це становить значну частину загальної компетенції перекладача. [10, с. 59-63]

Німецька і українська мови належать не тільки до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша – до германської, друга – до слов'янської), а й до різних структурних типів мов. Розбіжності в будові мов, у наборі їх-

ніх граматичних категорій, форм та конструкцій становлять велику групу граматичних труднощів. Так, в українській мові немає артиклів. Німецькій мові властива граматична багатозначність, тобто одні і ті ж самі дієслова можуть бути самостійними дієсловами, допоміжними дієсловами або дієсловами з модальним значенням. Що теж викликає труднощі при перекладі.

До граматичних труднощів перекладу також належать ті граматичні явища мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу функціональні характеристики.

Оскільки граматику тісно пов'язана з лексикою, значна кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер, тобто при перекладі відбуваються одночасно лексичні та граматичні зміни. Такі лексико-граматичні трансформації називаються змішаними і складаються з розглянутих вище граматичних трансформацій та різного роду лексичних трансформацій (генералізація, специфікація, контекстуальна заміна тощо). [11, с. 211-216]

Отже, переклад текстів з української на німецьку і навпаки пов'язаний з низкою труднощів лексичного і граматичного характеру. Для того щоб виконувати якісний переклад, перекладач мусить бути добре ознайомленим з трансформаційною теорією, вміло оперувати перекладацькими приййомами різних типів. Дана модель, має ряд гідностей, які Комісаров визначає наступними: 1) трансформаційна теорія відводить важливе місце співстав-

ному вивченню різномовних форм, між якими можуть встановлюватися відносні перекладацькі еквівалентності, що створює теоретичну базу для опису системи перекладацьких відносин двох конкретних мов; 2) трансформаційна модель дає можливість виявити різні типи перекладацьких трансформацій; 3) спроба зв'язати процес перекладу з внутрішньомовними трансформаціями має безсумнівну цінність, оскільки з'явиться можливість пояснити факти перекладу структур мови оригіналу, які не мають відповідників в мові перекладу. [5, с. 40]

До недоліків трансформаційної моделі варто зарахувати відсутність пояснень того, як відбувається вибір кінцевої структури/оддиниці мови перекладу. Фактично в межах цієї теорії не знаходить відображення механізм цього вибору. Трансформаційна модель перекладу не завжди може пояснити переклад деяких транслетем, які легко пояснює ситуативно-денотативна теорія. Вона також не пояснює факти ситуативної еквівалентності. [5, с. 161]

Висновки і перспективи. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки. Вміння та навички перекладацьких трансформацій становлять істотний компонент компетенції перекладача, і тому їх виробленню та правильному застосуванню слід надавати належної уваги. Застосування трансформацій у перекладі має спрямовуватися на адекватну передачу смислу оригіналу та враховувати норми мови перекладу. Обов'язково використовуються трансформації при

перекладі відсутніх в українській мові граматичних явищ німецької мови. При цьому, в кінцевому рахунку, текст може зазнати певних втрат під час трансформацій, тому треба добре знати яким шляхом компенсувати ці втрати. Вважаємо трансформаційну модель перекладу однією з найпродуктивніших моделей, але, з огляду на існуючі недоліки моделі, бачимо перспективи в її подальшому дослідженні, з метою пошуку шляху удосконалення моделі, або навіть її злиття з іншими та виведення однієї універсальної моделі позбавленої недоліків.

Список використаних джерел

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику: учеб. пособ.. А. Н. Баранов. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 360 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод.. Л. С. Бархударов. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
3. Казакова Т. А. Практические основы перевода.. Т. А. Казакова. – СПб.: Союз, 2002. – 320 с.
4. Колесник Н. М. Мовні засоби експресивності в науковій літературі.. Н. М. Колесник.. Матеріали Всеукраїнської науково- практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання іноземних мов у навчальних закладах». – Харків: ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, 2009. – с. 97–99.
5. Комісаров В. М. Слово про переклад (Нарис лінгвістичного вчення про переклад). М.: Міжнар. відносини, 1973. – 215 с.
6. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистический аспект).. В. Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
7. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу.. В. В. Коптілов. – К.: Вища школа, 1982. – 315 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство..

М. П. Кочерган. – К.: Академія, 1999. – 288 с.

9. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання.. О. О. Селіванова. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
10. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу.. К. М. Сухенко – К.: Київ, 1972. – 213 с.

References

1. Baranov A. N. Vvedeniye v prikladnuyu lingvistiku: ucheb. posob.. A. N. Baranov. – М.: Editorial URSS, 2003. – 360
2. Barkhudarov L. S. YAzyk i perevod.. L. S. Barkhudarov. – М.: Mezhdunar. otnosheniya, 1975. – 240
3. Kazakova T. A. Prakticheskiye osnovy perevoda.. T. A. Kazakova. – SPb.: Soyuz, 2002. – 320
4. Kolesnik N. M. Movni zasobi ekspresivnosti v naukoviy literaturi.. N. M. Kolesnik.. Materiali Vseukraïns'koï naukovopraktichnoï konferentsii «Aktual'ni problemi suchasnoï filologii ta metodiki vkladannya inozemnikh mov u navchal'nikh zakladakh». – KHarkiv: KHNAU im. V. V. Dokuchaeva, 2009. – s. 97–99.
5. Komisarov V. M. Slovo pro pereklad (Narys lnhvistychnoho vchennia pro pereklad). М.: Mizhnar. vidnosyny, 1973. – 215
6. Komissarov V. N. Teoriya perevoda (lingvisticheskiy aspekt).. V. N. Komissarov. – М.: Vysshaya shkola, 1990. – 253
7. Koptilov V. V. Teoriia i praktyka perekladu.. V. V. Koptilov. – К.: Vyshcha shkola, 1982. – 315
8. Kocherhan M. P. Zahalne movoznavstvo.. M. P. Kocherhan. – К.: Akademiia, 1999. – 288
9. Selivanova O. O. Svit svidomosti v movi. Myr soznanyia v yazyke. Monohrafichne vydannia.. O. O. Selivanova. – Cherkasy: Iu. Chabanenko, 2012. – 488
10. Sukhenko K. M. Leksychni problemy perekladu.. K. M. Sukhenko – К.: Kyiv, 1972. – 213

ОСНОВНЫЕ ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА В РАМКАХ ТРАНСФОРМАЦИОННОЙ МОДЕЛИ

В. С. Максимчук, Д. В. Кутасевич

***Аннотация.** В статье рассматриваются проблемы, связанные с процессом перевода немецких научно-технических текстов в рамках трансформационной модели.*

Выяснено сущность основных положений и механизм действия трансформационного подхода, а также представлена классификация трансформаций, которые используются во время данного процесса.

Проанализированы взгляды советских и иностранных ученых, о возможности и целесообразности использования трансформационной теории при переводе текстов технического направления. Определены особенности перевода текстов научного стиля, специфика перевода текстов аграрной тематики и обязательные условия удачного перевода текстов научно-технической направленности.

Исследованы грамматические и лексические трудности, возникающие при переводе текстов научно-технического направления, а в частности текстов аграрного направления с немецкого на украинский язык и наоборот.

Подчеркнуто важность умения анализировать грамматическое строение предложений, правильно определять грамматические и лексические трудности перевода и конструировать предложения в соответствии с нормами языка и жанра перевода, что составляет значительную часть общей компетенции переводчика.

Выявлены ключевые преимущества трансформационного подхода, которые позволяют значительно повысить качество перевода, а также указано на недостатки трансформационной модели и предложены пути возможного решения проблемы.

Ключевые слова: трансформационная теория, трансформационная грамматика, типология трансформаций, перевод, модель перевода

BASIC DIFFICULTIES IN THE TRANSFORMATION MODEL

V. S. Maksymchuk, D. V. Kutasevych

***Abstract.** The article highlights the essence of the main provisions and the mechanism of action of transformational model. The classifications of the transformations that are used during the translation process in the model framework are described taking into account the views of different scientists. The possibility and expediency of using the transformation theory in translating technical texts are analyzed.*

The research is to study the functioning of transformations in the translation of agricultural texts.

The article under discussion may be divided into several logically connected parts which are description of the transformation model and transformations, peculiarities of using different types of transformations in the scientific and technical literature, the transformation specificity of the translation of agrarian texts. Comparing the presented transformations the main grammatical and lexical difficulties of translating texts of agricultural subjects are described in the field of agricultural area. It is noted that excellent knowledge of the transformation theory and the competent use of transformations are important components of successful translation of scientific and technical texts.

The article reveals the key advantages of the transformation model, including using it for translation from German into Ukrainian. The shortcomings of the above theory are emphasized. In this connection, the ways of compensating the shortcomings of the transformation model of the translation have been proposed.

It is stated that the prospects of further scientific studies may be associated with a more detailed study of this model to its deeper understanding.

Keywords: transformation theory, transformational grammar, typology of transformations, translation, translation model

